

PROTESTNO PISMO KLUBA ŠTUDENTOV OBALNIH OBČIN LA-KOPER-PIRAN, ZARADI KADROVSKE POLITIKE NA OBALI

študentje, ki smo bili zaradi odmaknjenosti do sedaj vedno na
nu družbenega dogajanja na obali, smo tokrat zaradi skrajno
skrajne in slabe kadrovske politike na obali prisiljeni izraziti
je nezadovoljstvo in zahtevati korenito akcijo na področju
krovanja. Protestno pismo je namenjeno vsem organom druž-
lega samoupravljanja na obali.

Čprav ste vi vsi seznanjeni z razvojem obale po letu 1954, naj
izamemo nekaj dejstev iz publikacije „Izhodišča za sestavo
zbenega plana razvoja obale v letih 1976-1980 in iz besed
rišev Aljančiča, Pirjevca, Černigoja, Bizajla, Miklošiča in
ka dne 5. marca 1975 v Ljubljani.

V povojnem obdobju je dosegala obala močan gospodarski
voj. Ta vzpon pa je bil enostranski in nenačrten in je prinesel
ka naspotja. „Ob hitri rasti gospodarskega področja, ki je
alo visoko stopnjo zaposlovanja, je še povečalo relativno
stajanje razvoja socialne sfere. Visoka stopnja doseljavanja, in
sgraziacija, ki sta bili na obali glede na Slovenijo največji, sta
močneje pritisnili na potrebe po razvoju področij družbenega
ndarda (šolstvo, zdravstvo, otroško varstvo, stanovanjska iz-
dnja in drugo. . .) To predstavlja izredno resen zaviralni faktor
aliniemu razvoju družbeno ekonomske strukture obalnega
očja. „(Izhodišča stran 6-7) In res je“ gospodarska rast na
alnem območju v letih 1971 do 1975 upadala in je bila na
publiškem poprečju, oz. celo izpod njega.“ (Izhodišča stran 3.)
Visoka, celo previsoka stopnja zaposlovanja pa ni odpravila
manjkajev kadrov. Strokovna struktura zaposlenosti je izredno
ka. „Primanjkljaj strokovnih kadrov predstavlja resen zaviralni
tor v nadaljnjem razvoju. (isto, stran 7) Trenutno primanjkuje
obalnem območju okoli 49 % kadrov z visoko izobrazbo, okoli
% kadrov z višjo ter okoli 37 % visokokvalificiranih delavcev“.
o, stran 14)

Stanje na tem področju je torej porazno in ga na dosežani
stijski način ni več mogoče reševati. Kakšno je obalno
miranje in predvsem kadrovska politika v njegovem okviru
mo mi študentje precej dobro, saj je štipendiranje eden
močnejših faktorjev kadrovske politike.

Zato si pogledajmo kakšno je visoko in višješolsko štipendiranje
balnih študentov v Ljubljani. Podatki, ki jih navajamo tu, so
rani na osnovi ankete, ki jo je v decembru 1974 izvedel naš
ab med svojimi člani. Nanjo je odgovorila približno polovica
adentov z obale, to je cca 300 študentov.

Ob tem si je treba biti najprej na jasnem, da materialni položaj
akov in študentov ni le privatna zadeva njih samih. Znanje je
en od odločilnih faktorjev uspešnega gospodarskega razvoja,
to je študij nujna faza uspešnega produkcijskega procesa.
predna družba mora zahtevati od svojih članov, da študirajo in
za to tudi nuditi sredstva. Študent z obale razpolaga v
ubljeni s povprečno 1227 din mesečno. Če se hrani in živi v
udentskih domovih porabi za hrano (3 obroki) in stanovanje
e 1100 din mesečno. Treba je imeti precej domišljije in smisla
humor, če si kdo na obali misli, da taki življenjski in študijski
goji študentov, zagotavljajo zadostno število strokovnjakov na
ali. To kvečjemu pomeni, da se naša družba socialno razkraja,
ima delavcev sin vse možnosti, da bo tudi sam postal delavec
kmetov sin kmet.

Štipendije dobiva 58,3 % študentov, kar 23,1 % študentov pa
vzdržuje le s štipendijami. Položaj le-teh je kritičen, saj le-ti
bivajo poprečno le 898 din mesečno. Sicer pa je poprečna
spendija vseh štipendistov nižja - 830 din. Še nižje pa so
pendije, k jih dobivamo le iz obalnih virov. Te znašajo
prečno le 786 din!

Te številke jasno kažejo na neobglenost kadrovske politike na
ali. Kriteriji razdeljevanja štipendij pa nam povedo, ali se ta
onna sredstva razdeljujejo po potrebah razvoja in po socialnih
trebah. V ta namen smo na osnovi ankete izračunali nekatere
kazovalce (koeficiente korelacije). Ti kazovalci se gibljejo od
dnosti 0 do 1 in čim bolj se vrednost kazovalca približuje
vilu 1, tem bolj je pojav (v našem primeru višina štipendije),
visen od določenega faktorja. Pri odvisnosti višine štipendije od
prečnih OD na člana družine je ta koeficient 0,172, pri
visnosti štipendije od poprečne ocene študenta 0,030, in pri
visnosti od letnika študija 0,029. Pokazovalci so izredno nizki
se ujemajo s sliko, ki nam jo je podal tov. Skok. Sredstva, ki jih
dobivala TIS so bila tako omejena, da o kadrovske politiki
oh ni bilo mogoče govoriti. Skušalo se je reševati le najnujnejše
zialne probleme.

Kdo je potemkaj dobival štipendije?
Poglejmo najprej, kdo je štipendije dajal. Več kot polovico
pendij so dajale delovne organizacije (50,5 %), skoraj 40 %
3,3 %) štipendij pa gospod. delovne organizacije.

Med drugim naj povemo, da so delovne organizacije dajale
poprečno nizke štipendije. (Gospod. del. org. 812 din,
gosp. del. org. 734 din) Če si ogledamo sedaj kam dajejo
pendije gospodarske delovne organizacije vidimo, da od vseh
pendij ki jih razdeljujejo g.d.org. jih dobijo študentje eko-
nije kar 38 %, elektro fakultete 17 %, strojne 13 %, FNT 13 %.
i filozofski fakulteti pa je nasprotno kar 96 % štipendistov, ki
bivajo štipendije od IS (izobraževalne skupnosti) in zavodov za

poslovanje. To se seveda odraža tudi v celotnem štipendiranju,
dobi na ekonomski fakulteti štipendije 68 % študentov, na
etro-fakulteti 66 %, na strojni 63 %, na FNT 61 %, na
poprečno število štipendistov pa je na filozofski fakulteti (54
FSPN 52 % . . .

Te številke obtožujejo!
Kadrovska politika na obali je izredno slaba. Večinoma je
epuščno ozkemu interesu delovnih organizacij, kar vodi v še
čja nesorazmerja na obali. Razkorak med gospodarsko in
socialno sfero, ki bi ga hoteli odpraviti, se še poglablja.
Samoupravni dogovor o štipendiranju je prinašal mnogo
betov, vendar do sedaj malo sadov. Bili smo priča formaliziranju
zavlačevanju podpisovanja sporazuma. Protiustavno je delo-
ne tistih delovnih organizacij, ki še v marcu niso nakazale
edstev za štipendiranje, saj ustava v svojih temeljnih določilih in
15. členu zahteva delovanje ne le v lastnem, marveč tudi v
lošnem družbenem interesu.

Študentje protestiramo zaradi nevdržnega stanja pri kadro-
vanju, zahtevamo takojšnjo akcijo in v ta namen predlagamo:

1. Da se v okviru načrtovanega „Obalnega razvojnega centra“
pa kot samostojna institucija ustanovi obalna planska insti-
tucija za kadrovanje. Naloga te institucije naj bi bila proučevanje
poslovanja na obali in predvsem izdelava predlogov planov
poslovanja v skladu z globalnim družbenim planom obale.
stitucija naj v tem smislu tudi oblikuje predloge ukrepov na
odročju kadrovske politike.

2. V skladu z razvojnimi načrtom kadrovanja naj se pristopi k
olj načrtnemu in predvsem kontinuiranemu usmerjanju osnov-
olske in srednješolske mladine. Povezati se je treba tudi s
adrovskimi službami v del. organizacijah in spodbujati nadarjene
elavce k študiju. V skladu z razvojnimi načrtom obale naj se
blikuje sistem stimulativnih štipendij.

3. Zahtevamo politično akcijo, da se v delovnih organizacijah
delajo programi izboljšane izobrazbenega sestava. (Družbeni
ogovor o kadrovske politiki določa, da morajo delovne orga-
zacije vsako leto predložiti programe izobraževanja in šti-
pendiranja).

4. S sindikalno akcijo je treba pritegniti čim več delovnih org.
krog podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju.

5. Takoj je treba urediti pritekanje sredstev v fond za
štipendiranje po samoupravnem sporazumu.

6. V „Izhodiščih“ za sestavo srednjeročnega plana obale je
redlagano, da naj bi obala črpala strokovnjake predvsem iz
stnih vrst. S tem se strinjamo tudi mi. 77,3 % obalnih študentov
želi priti po dokončanem študiju nazaj na obalo, vendar jih od
h le 55 % meni, da jim bo to omogočeno. 82 % študentov meni,
z družbenim dogajanjem na obali ni dovolj seznanjeno. Za
ospešitev vračanja kadrov na obalo predlagamo:



odmevi (na protestno pismo)

Pismo, ki smo ga poslali sredi aprila, je na obali vzbudilo
precejšen odmev. Tovariši z obale so pokazali željo, da se z nami
natančneje pogovore o našem pismu. Tako smo 14. maja
pripravili v Ljubljani sestanek, ki so se ga poleg študentov
udeležili predstavniki komiteja obalne konference ZKS, obalnega
sindikalnega sveta, obalne konference SZDL, obalno-kraške kon-
ference ZSMS, komisije podpisnikov samoupravnega sporazuma o
štipendiranju na obali in predstavnik komunalnega zavoda za
zaposlovanje. Študentje smo najprej širše pojasnili svoja stališča.
Skoraj triurna razprava pa je pokazala, da je treba načeti razgovor
še razširiti. Marsikateri problem je na obali „načeloma“ !!) že
rešen s sprejetim družbenim dogovorom o kadrovske politiki,
vendar se je realizacija dogovora marsikje zaustavila skupaj z akti
- v prahu pisalnih miz. Samoupravno štipendiranje še šepa! V
prvem tromesečju so delovne organizacije nakazale le 23 % vseh
sredstev, ki jih morajo nakazati po samoupravnem sporazumu. V
razpravi se je pojavilo vprašanje študent-delegat. Pogovor pa je
tudi pokazal, da prvotna formulacija 3. predloga ne izraža v
popolnosti mnenj kluba., zato smo ga preformulirali v obliko, v
kakršni je objavljen tudi tu. Sklepe našega sestanka pa smo kot
dodatne predloge tudi že poslali samoupravnim organom na obali.

Dodatni predlogi:

1. Treba je pospešiti izvajanje družbenega dogovora o kad-
rovski politiki. V praksi se namreč nekatera določila ne izvajajo
in tudi pregleda nad izvajanjem tega dogovora nimamo. Pri tem
opozarjamo predvsem na sledeče:

a) Delovne organizacije ne izpolnjujejo normativnih zahtev o
kadrovskih službah

b) Razen na tistih področjih, kjer veljajo posebni predpisi za
pripravnike (zdravstvo, sodstvo) se ne izboljšuje pripravnštva po
sprejetih zakonskih določilih in družbenem dogovoru.

c) Tudi na področju izumiteljstva ni bilo občutnega napredka.
Družbeni dogovor zahteva večjo stimulacijo izumiteljev in ino-
vatorjev. (Obalna konferenca ZK je že septembra 1970 opozorila
na zaostajanje).

2. Za oblikovanje, spremljanje in koordinacijo kadrovskih
ukrepov in izvajanje družbenega dogovora o kadrovske politiki je
nujno potrebno ustanoviti poseben samoupravni organ, sestavljen
po delegatskem načeu, iz podpisnikov družbenega dogovora.

3. Predlagamo, da občinske skupščine in obalne družbeno-
politične organizacije vsaj dvakrat na leto razpravljajo o kadrovske
politiki, ugotavljajo slabosti in sprejemajo dodatne ukrepe za
izboljšanje stanja.

Klub študentov obalnih občin
Izola, Koper, Piran

Ljubljana, 16. aprila 1975

Iztok Ostan



bi, bralec tribune

Tale obsežna številka Tribune, ki jo imaš ta trenutek v rokah, je sicer zadnja v letošnjem študijskem letu, upamo pa, da nikakor ne zadnja nasploh. To bi konec koncev bil prehud in neutemeljen pesimizem.

Ostaja pa seveda lahko druge vrste pesimizma, in to iste vrste, ki ostaja ob vsaki izdani številki in ki vedno zdihuje: Oh, ta Tribuna, le kaj je z njo. To je dobro, rabi bralec, nezadovoljstvo je mati marsičesa, je nakoč jejal nek stari možakar. In tako si tudi mi iskreno želimo, da bi bilo vsaj polovico toliko PISCEV v Tribuno, kolikor sedaj vas, bralec. V tej džungli tiskane kulture je seveda težko na 24 straneh zadovoljiti vse (?) želje in hotenja, kajti vsak si želi nekaj svojega, nekaj, kar njega zanima, kar ga pritegne, nekaj, kar se ga neposredno tiče. Torej, študent, mladi delavec, mladinec, tvoje nezadovoljstvo, ki ga stresaš ob BRANJU Tribune, poskusi stresti na papir, se tisto, kar te žuli in veseli, skrbi in čudi, navdušuje ... oh, in sploh. Biti samo bralec je vendar tako konformistično, potrošniško in nepismeno. Skratka, izivamo te, da nehaš biti SAMO bralec, postani končno tudi ustvarjalec časopisa, ki ga imaš pred seboj. Pokaži, kaj lahko narediš s svojim nezadovoljstvom.

Da smo pa nezadovoljni z izhajanjem Tribune, to je vendar jasno. Resno izražamo veliko nezadovoljstvo nad termini izhajanja, nad resnostjo dela v Tiskarni Študentskega servisa, kjer nas ne jemljejo (skoraj niti najmanj) resno. Saj niso nič drugega kot študentje, pa kaj bi mi od njih. Pa nas vedno postavijo na rep tiskanja, in zamude grejo v dneve, dnevi v teden itd. In če se stroji ne držijo rokov, potem nastane apatija tudi v uredništvu (opozorila so prav tako sterilna kot ribje petje), pri bralcih, avtorjih, neresno nas jemljejo pri „gnarju“, itd. Ja, ja, nerentabilnost in podobni heci. Pa bodi dovolj o tem. (drugo leto bo itak drugače: boljše).

Tvoja, tudi to je bilo potrebno povedati. Sicer pa, naslednje leto, tako upamo in tako smo se dogovorili, začnemo jovo na novo, skupaj z fakultetnimi glasili, z tistimi, ki smo skupaj nekaj že naredili in tistimi, s katerimi nismo še nič naredili. Letos so pohvalo „zaslužili“ zlasti fantje in dekleta z ekonomske fakultete, tisti „Če-“ jevci, saj jih poznamo. Skoraj bi lahko rekli, da so lahko „za vzgled“. No, pa da ne bi preveč pisali in hvalili, pričakujemo to naslednje leto, ko bomo lahko hvalili več.

Pa zadost in nič več, do nadaljnjega unterfuzljanja jeseni.

S tem zadnjikom (oz. uvodnikom v letošnjo zadnjo številko Tribune) se poslavljamo od vas in od nas. No, toliko.

uredništvo Tribune



Delo meseca

VIZUALNE KOMUNIKACIJE — Za delo meseca marca je bila proglašena dvojna številka (10-11) študentskega časopisa Tribune. Žirija pri Društvu likovnikov-oblikovalcev Slovenije želi s tem priznanjem opozoriti na to, da so si Tribunami sodelavci že dalj časa, zlasti pa v zadnjih dveh letih prizadevali za to, da bi postala oblikovno kvaliteten časopis, kar je v resnici, kljub različnim oblikovalskim rokam in kljub nihanjem v kvaliteti, vendarle ohranil temeljno vizualno podobo (image) živahnega, polemičnega, skratka študentskega časopisa. V tej dvojni številki, ki jo je oblikoval in tehnično uredil Srečo Papič, natisnil pa študentski servis, so žirijo posebej pritegnile risbe na naslovnih strani in na srednji (dvojni) 8. in 9. strani v učilniškem sožitju z natisnjenim besedilom.



stališče delovne skupine arhitektov

UNIVERZITETNA KONFERENCA ZSMS
SOCIALNOEKONOMSKA KOMISIJA

- Vsebina:
1. Opis delovanja
2. Gradivo
3. Prostorski razvoj Univerze
4. Študentski domovi
5. Predlogi

Delovna skupina se je sestajala vsakokrat, ko ji je dopuščal delavnik. Vsa gradiva so bila posamično natančno proučena.

GRADIVA:

1. Urbanistični načrt (LUZ)
2. Ljubljana 2000
3. Poročilo delovne skupine za določitev lokacije Univerze pri Centru za razvoj Univerze
4. Poročilo o delu Centra za razvoj Univerze v letu 1974
5. Mnenja posameznih fakultet o lokaciji Univerze
6. Predlogi razvoja Univerze v več centrih na območju Univerze kot družboslovni, biotehnični, tehnično-humanistični in medicinski center
7. Anketa v študentskih domovih Ljubljana v letu (aprilu) 1975

PROSTORSKI RAZVOJ UNIVERZE

Dosedanji stihijski razvoj Univerze predstavlja odraz nejasnih konceptov (različnih političnih stališč) prostorskega razvoja. Univerzi kot družbenopolitični in pedagoško-znanstveni neločljivi celoti je bila taka politika samo v škodo.

Prostorsko diferenciranje nesorodnih ved (tehničnih, družboslovnih, humanističnih, medicinskih itd.) pa je pomenilo osromašenje študija drugih ved za določene potrebne informacije. Taka situacija se najbolje odraža prav v ločevanju FSPN tako prostorsko kot tudi vsebinsko (to velja prav tako za medicinski študij).

Dezintegracija Univerze ne ustreza zahtevi po povezanosti sestavnih delov Univerze v enoten raziskovalni in pedagoško-delavni organizem, onemogoča zraščanje v celovito gospodarsko, politično in socialno tkivo mesta Ljubljane in s tem SRS, zahteva navezavo graditev objektov za študente pedagoško znanstvene delavce in vse tiste življenjske infrastrukture, ki kažejo Ljubljano kot glavno mesto Slovenije.

Sprejeta načela o policentričnem razvoju Univerze, ki obenem pomenijo približevanje visokega šolstva ter raziskovanja delovnim ljudem v gospodarstvu in celotni družbi, bi z razpršitvijo visokošolskih objektov v Ljubljani pomenila onemogočanje postopne in cenejše izgradnje, iz katere bi policentričnost izhajala.

Po drugi strani pomeni izolacija Univerze v študentskem mestu (kampusu) namenjena samo pedagoškemu in znanstvenemu delu ter drugi dejavnosti, izolacijo določenega dela populacije od ostale družbe, posebej pa od središča. Taka gradnja bi zahtevala ogromna finančna sredstva. Obseg bi bil nesocialen, saj ni v skladu z našim družbenopolitičnim razvojem, hkrati pa bi onemogočil vključevanje kadrov v družbeno dogajanje.

Lociranje Univerze ter Univerzi potrebnih objektov na južnem delu Ljubljane ustreza zahtevam, ki so omenjene v gornjem tekstu. Tak prostorski razvoj podpira težnjo po povezanosti, medsebojnem oplajanju, in koriganju raznih ved. Ta varianta omogoča zadovoljitev univerzitetnih potreb po:

- interdisciplinarnosti
- pedagoškemu delu (marksistično družboslovno oblikovanje, naravoslovno in tehnično izobraževanje)
- notranji organizaciji skupne strokovne službe in administracije
- problemi informatike
- informiranju in dokumentaciji (NUK, CTK, Računski center)

Južna varianta ustreza zahtevam po odprtosti Univerze kot celote do družbe in omogoča Univerzi zadovoljevanje družbenih potreb (socialnih, političnih, kulturnih in drugih)

Ta varianta omogoča razvrstitev vseh potrebnih objektov v radiju, ki ne presega ene četrtine vse peš hoje (kot optimalnega prostorskega obsega), izkoriščenosti površin na južnem delu Ljubljane, ki so proste ali neracionalno zasedene, so pa zadostne za zadovoljitev potreb. Že ob zgrajenih in bodočih objektih lahko zadovolji življenjske potrebe poleg delavcev in sodelavcev Univerze (pedagoški in znanstveni delavci, študenti itd.) tudi okoliškemu prebivalstvu.

Razvrstitev vseh potrebnih objektov na južnem delu je prostorsko možna in smotrna, ker omogoča elastično zasnovano univerzitetnih objektov, njihovo vsestransko uporabnost, možnost postopne gradnje po prioriteti potreb in glede na stopnjo izkoriščenosti površin ter predstavlja hkrati najcenejši način gradnje.

Prostorsko je ta varianta definirana s smerjo Trg osvoboditve, Vegova ulica, Emonska ulica JUŽNO OD GRADAŠČICE. Taka struktura Univerze se prepleta z mestno strukturo. Interni promet se navezuje na mestno prometno mrežo. Stanovanjske površine so nanizane ob obrobju te južne variante.

Mnenje skupine je, da je koncept razvoja Univerze na jugu Ljubljane optimalna rešitev, ki je edino možna.

ŠTUDENSKI DOMOVI

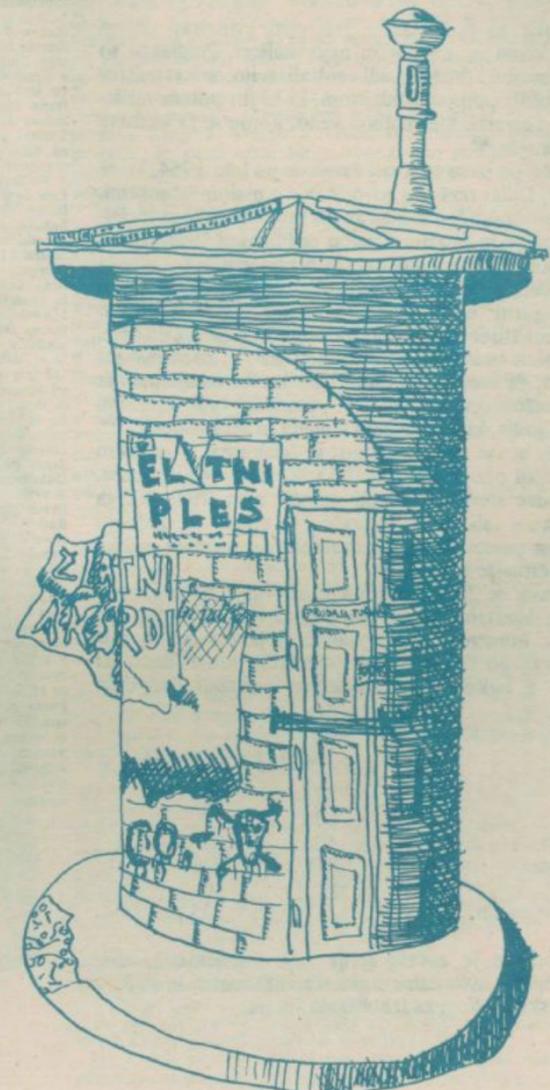
Študentski domovi, ki ne ustrezajo in zadoščajo potrebam, bi z zgraditvijo pripadajočih objektov Ekonomske fakultete za Bežigradom delno razbremenili kapacitete v SRS. Apartmajski in delno koridorjski sistem gradnje (kar je pokazala anketa o željah stanovalcev) bi v južni varianti predstavljal nujno počasno gradnjo tako imenovanih univerzitetnih objektov kot tudi objektov študentskega in družbenega standarda.

Delovna skupina predlaga komisiji in Univerzitetni konferenci, da zavzame pritrdilno stališče k danemu poročilu, hkrati pa predlaga, da se vse nadaljnje delo usmeri v:

- informiranje vseh družbenopolitičnih skupnosti na nivoju republike in mesta Ljubljane, posebno še občine Ljubljana-Vič o naših stališčih, kar naj bi omogočilo pridobitev zemljišča južno od Gradašnice kot primarnega, hkrati pa pridobitev drugih prostih površin, ki so po predlogu LVZ predvidene za stanovanjsko izgradnjo, za gradnjo Univerze in njenih objektov
- izdelavo prioriteten seznamov potreb posameznih fakultet
- da se v soglasju z vsemi zgoraj naštetimi dejavniki pristopi v izdelavo urbanistične, arhitektonske in gradbene dokumentacije.

Delovna skupina meni, da je s tem njeno delo opravljeno in prosi komisijo za razrešitev, obenem pa sporoča, da je pripravljena sodelovati pri tem delu še vnaprej, kolikor bo časovno mogoče.

Delovno skupino sta sestavljala ZORAN GUŠTIN in GREGOR KRAŠEVAC kot stalna sodelavca, s konzultiranjem pa so pomagali Aleš Vodopivec, Janko Zlodre in drugi člani OO ZSMS na FAGG.



odgovor uredništvu

Vaša kritika na račun dela tiskarne Študentskega servisa je povsem neutemeljena in neresnična. Sprejemati jo, ko vemo, da ste ob vseh številkah Tribune nepravčasno prinašali neurejene rokopise, izmišljali si vse mogoče in nemogoče stvari v zvezi s tiskom, pomeni neodgovornost vas samih do dela in do delavcev Študentskega servisa. Bolj sprejemljivo bi bilo, če bi uredništvo Tribune obveščalo bralce o svoji neorganiziranosti poslovanja in dela. Dejstvo, da smo za vas opravljali storitve po lastni ceni in ne nazadnje nudili prioriteto, pomeni, da ste sposobni tudi, bodisi ob menjavi uredniškega odbora ali pa v zadnjih številkah, neresnično obveščati javnost. Želimo, da bi Tribuna še izhajala, ne želimo pa sodelovanja s takšnim uredništvom, ki neobjektivno in tendenčno prikazuje delo tiskarne Študentskega servisa.

DELAVCI ŠTUDENSKEGA SERVISIA
NA SVOJEM ZBORU DNE 27.5.1975



O študentskem organiziranju po II. svetovni vojni (nadaljevanje iz prejšnje številke)

Namesto tega je univerzitetni odbor ZŠ predlagal nov način upravljanja. Glavno vlogo naj bi odigral tako imenovani konzilij, v katerem bi bili predstavniki študentov, predstavniki profesorskega zbora, zastopniki iz proizvodnje, ki bi jih predlagala ZŠ in zastopnika sveta za prosveto in kulturo in sveta za zdravstvo in socialno politiko LRS. Delo konzilija naj bi kontroliral odbor za visoke šole pri svetu za znanost in kulturo LRS. Po predlogu študentov bi potem obstajala še študentski svet in upravni odbor tudi s predstavnikom študentov.²⁰

Ta predlog pa ni bil sprejet, pač pa je obveljal predlog sveta za prosveto in kulturo LRS ki je namesto konzilija predvidel kuratorij z isto sestavo, le da so bili priključeni še zastopniki upravnih svetov domov, izpadel pa je predstavnik proizvodnje. Razen tega je ta predlog vseboval še upravni svet kot najvišji organ v domu s predstavniki uprave in z enim predstavnikom študentov.

Kuratorij je pričel delati 1952. leta in se je predvsem ukvarjal z razdeljevanjem dotacij, subvencij za hrano, z investicijsko politiko, s sprejemanjem v domove in s splošno kontrolo nad poslovanjem objektov študentskega standarda. Kuratorij je deloval vse do 60-ih let, ko je večjo osamosvojitvijo študentskih domov kot zavodov izgubil nekaj kompetenc in ko se je s statutom univerze, ki je sledil novi ustavi, preimenoval v komisijo univerzitetnega sveta za materialna vprašanja študentov.

Ena prvih akcij kuratorija je bila Spomenica o problemu prehrane visokošolcev v Ljubljani iz leta 1953.²¹

Leta 1955 so bile s sprejetjem novega zakona o univerzi prenesene ustanoviteljske pravice do študentskih domov in menz s sveta za prosveto in kulturo na univerzo. Tako je kuratorij ostal organ univerze.

Zanimivo in predvsem hvale vredno je, da v nekaterih ustanovah študentskega standarda delujejo posamezniki že dolgo vrsto let brez kakih materialnih nadomestil.

Zaradi politične občutljivosti je vseskozi posebnega pomena vprašanje socialne strukture študentov. V prvih povojnih letih je bilo to vprašanje praktično nepomembno, ker so bile socialne razlike neopazne. Prva kriza študentskega standarda v letu 1952 pa je ta problem z vso silo vrgla na dan.

„Če pogledamo filozofsko fakulteto, vidimo, da je od 950 izrednih in rednih slušateljev samo 40 študentov delavskega porekla“²²

„Na ekonomski fakulteti je od 365 rednih in izrednih študentov 7 % delavskega in 11 % kmečkega porekla... Od 93 študentov III. letnika jih je samo 5 kmečkega porekla in od teh niti eden iz Dolenjske in samo 1 iz Primorske... Človek bi misli, da, če je socialni sestav tako slab, študentje opravičujejo svoj obstoj z študijskimi uspehi... vidimo pa... da je bilo skoraj 50 % izpitov negativnih. Jasno je, da naša politika štipendiranja in doklad vodi do takih ekscesov.“²³

Tistikrat se je v diskusiji pojavila naslednja tabela:
Socialna struktura študentov:²⁴

| | 1936 | 1939 | 1948 | 1951 |
|--------------------|------|------|------|------|
| | % | % | % | % |
| delavski | 3 | 7,1 | 10,1 | 10,4 |
| kmečki | 17 | 22,7 | 14,1 | 14,2 |
| uradniški | 55 | 55,1 | 66,0 | 61,1 |
| obrtno trgovski | 13 | 9,7 | 8,1 | 8,2 |
| svobodni in ostali | 12 | 5,4 | 1,7 | 6,9 |

Vendar s početka iz tega nihče ni uganjal politične demagogije. Nasplošno se je tako stanje obravnavalo kot družbeni defekt, za katerega nas mora biti sram pred Revolucijo.

Študentje so poskušali v prvi vrsti kritizirati sistem pomoči, ki da ni naklonjen najrevnejšim. Predlagali so spremembe, med drugim tudi centralizacijo vseh sredstev za materialno pomoč študentom, ki bi jih potem razdeljevali na univerzi, kjer najbolj vedo, komu so ta sredstva najpotrebnejša.²⁵

Drugače pa so se te stvari zasukale po letu 1954, ko se je po aferi Džilas razširilo govoričenje o malomeščančini. To pomeni praktičen konec analiz študentovskega socialnega položaja in operira z nekaj približnimi številkami v izrazito politično tendenciozni interpretaciji.

„Pri oceni političnega stanja na univerzi je treba v prvi vrsti poudariti močno zakoreninjeno malomeščanstvo med našimi študenti, ki se odraža tako v odnosu do dela, študija kakor tudi v udejstvovanju v ZŠ... Zanimivo pri tem je to, da večina teh dobrih študentov izhaja prav iz vrst namješčenecv... To so ponavadi tudi moralno propadli ljudje, ki se izživljajo v pijači in seksualnosti.“²⁶

Znova in v ostrem tonu se diskusija o socialni diferenciaciji obnovi po letu 1963, torej zopet v obdobju, ko je padec števila štipendij ogrozil nivo študentskega standarda — ali tudi drugače — zopet v obdobju relativnega potrošniškega razcveta, ko so socialne razlike postale očitnejše kot prej.

Razprava se je pričela na ekonomski in filozofski fakulteti. Medtem ko na ekonomski fakulteti niso več zaupali v nomenklaturu socialnih slojev in so jih raje diferencirali po dohodkovnih razrednih, so na filozofski fakulteti z nekoliko manj tveganjem pokazali naslednjo sliko:

| | 1961/62 | 1962/63 | 1963/64 |
|-----------------|---------|---------|---------|
| kmetje | 96 | 82 | 48 |
| delavci | 91 | 102 | 57 |
| obrtniki | 43 | 52 | 39 |
| uslužbenci | 655 | 818 | 836 |
| ostali | 332 | 61 | 50 |
| skupaj vpisanih | 1217 | 1115 | 1030 |

S tem se je začela serija zelo ambicioznih analiz socialnega in materialnega položaja študentov in sledili so študentski predlogi za izboljšanje stanja.

„Za ureditev gmotnega položaja študentov smo predlagali pretežno centralno štipendiranje. Smatrali smo, da se le tako lahko kontinuirano spremljajo potrebe študentov in da se štipendije podeljujejo vsaj proporcionalno obstoječi socialni strukturi celotnega prebivalstva. Naš predlog je bil pobit, češ da je v nasprotju z delavskim samoupravljanjem. Ne ostajamo pri svojem predlogu, v kolikor se najde ustrežnejša varianta, ki bo v praksi uresničljiva in bo omogočala stalno spremljanje omenjenega vprašanja ter zagotavljala tudi izvajanje. Zahtevamo pa, in to je tudi naša dolžnost, da se točno opredeli odgovornost in kdo je garant, da do takih stanj več ne bo prihajalo.“²⁷

V kampanjo za dvig števila štipendij se je z uspehom vključil tudi glavni odbor SZDL in stanje se je do leta 1965 res učinkovito izboljšalo. Odstotek štipendiranih je zrasel do rekordne stopnje 43,3 %.

Ta čas se je pojavilo vprašanje, kaj storiti s kreditiranjem z odpisi, ki se je vpeljalo v letu 1963/64 in ki ga je uporabljalo okoli 1.500 študentov. Študentska organizacija je ta fond odklanjala, pravno še ni bil reguliran, administrativno ga je prvo leto vodila kar podkomisija pri univerzitetnem odboru ZŠ in je šele kasneje prešel na univerzo, potreba med študenti po teh sredstvih pa je bila očitna. Za skupščino ZŠ jeseni 1965 je bila zato pripravljena resolucija, po kateri naj bi sistem kreditiranja z odpisovanjem sprejeli kot osnovni sistem pomoči študentom. Predlog je skupščina odklonila „iz samoupravnih ozirov“, v resnici pa je bil razlog v tem, da je takrat 40 % študentov še vedno imelo štipendije, kar pa ni bilo več tako dve leti kasneje, ko je štipendije imelo samo še 20 % študentov.

Na sploh se je z gospodarsko reformo 1965 znova pojavila kritična situacija za študentski standard. Apel, ki sta ga takrat napisala delovnim organizacijam in družbenopolitičnim skupnostim SR Slovenije rektor univerze prof. A. Struna in predsednik univerzitetnega sveta M. Bulc, ni imel posebnega uspeha. Edina možna rešitev so ostali republiški štipendijski in kreditni fondi.

H kritični situaciji po letu 1965 je prispevalo svoj delež tudi dejstvo, da so bili na področju materialne pomoči študentom opuščeni vsi zakonski regulativi. Zaradi neustreznosti je bil 1964. leta odpravljen temeljni zakon o štipendijah, študentska posojila pa so bila tako ali tako že od same ustanovitve (1967) zakonsko neurejena. Po večkratnih študentskih intervencijah je bil 1967 sprejet republiški zakon o štipendijah in posojilih.

Medtem, ko ta zakon glede štipendij ni prinesel posebnih izboljšav in je naletel na gluha ušesa štipenditorjev, pa je pomenil bistven korak glede sklada posojil, ki je na ta način vendarle dobil pravno veljavo. Univerzitetni svet je zatem izpopolnil pravila sklada in s tem izboljšal kriterije in tehniko pri podeljevanju. 1968. leta je prišlo do združitve sklada posojil za študente s štipendijskim fondom pri republiški izboraževalni skupnosti. Število posojilojemalcev je že nekaj let dokaj stalno in se suče okoli 1500, medtem pa so se znatno povečala razpoložljiva sredstva, kar seveda pričra, da se je položaj posojilojemalcev izboljšal.²⁸

Odkar so se pojavila posojila, so nastopile tudi težave z definicijo pojma štipendije. Razprave o tem, ali je štipendija „socialna podpora“, ali je „instrument kadrovske politike“, ali je „investicija“, so v posameznih obdobjih postale zelo zanimive in tako zagrete, da so govorniki preprosto spregledali, da število štipendij hitro

pada,²⁹ da ni nikakršne kontrole nad njihovim podeljevanjem in da kljub deklarativnemu pomenu, ki ga štipendijam pripisujejo, le-te niso deležne ustreznih davčnih olajšav.

V študentskih domovih je v zadnjih letih posebno pereče vprašanje upravljanje. S kritiko v zvezi s tem vprašanjem, povezano z ekonomizacijo poslovanja, so študentje pričeli leta 1965. Predvsem je šlo za koncept združitve vseh študentskih domov, za ustrežnejšo strukturo samoupravnih organov (predvsem za večjo vlogo univerze kot ustanovitelja in študentov kot uporabnikov) in za izboljšanje kadrovske zasedbe, ki bi zagotovila uspešnejše poslovanje. Večina teh zahtev je do danes uresničenih in univerzitetni svet je 28. junija 1968 ustanovil združeni zavod študentski domovi.³⁰ Ž ustanoviteljsko odločbo, ki izhaja iz ustreznih določil republiškega zakona o visokem šolstvu, je določena struktura samoupravnih organov, in sicer tako, da jih tvorijo v enakem številu predstavniki kolektiva, univerze in uporabnikov³¹, vodilni kadri pa so se od leta 1965 že nekajkrat zamenjali.

Med najbolj dosledno rešena vprašanja smo ves čas šteli študentsko zdravstveno varstvo. Bile so sicer težave s samo zdravstveno službo, ki je delovala dolgo časa v neurejenih razmerah, toda nihče od študentov ni čutil, da bi bil glede pravic do zdravstvenega varstva v podrejenem položaju. Da pa je v resnici tako bilo in da se neenakost ni tudi dejansko pokazala, ima zaslugo sam sklad za zdravstveno varstvo študentov, ki je sicer brez zakonske osnove omogočal polno vrsto vseh študentov. Nekaj let so se vrstila prizadevanja tako študentov kot tudi sklada in univerze, da bi zadevna vprašanja vendarle tudi zakonsko uredili. Po skrbni analitični obdelavi problema in po ustreznem pritisku študentov je skupščina SRS 3. marca 1969 sprejela zakon o zdravstvenem varstvu študentov, ki je končno tudi pravno zenačil vse študente.³²

Gre za zelo daljnosežne posledice, saj odklej uživajo polno zdravstveno varstvo vsi iz kakršnegakoli razloga nezavarovani, vsi delno zavarovani in tudi zakonci ter otroci študentov.

Če bi na koncu hoteli naštetih nekaj značilnosti ki danes opredeljujejo študentov materialni položaj, moramo omeniti vsekakor naslednje:

Materialni položaj študentov ljubljanske univerze je kljub vsem nihanjem v preteklosti danes v jugoslovanskem merilu v vseh pogledih najboljše urejen.

S tega vidika je še manj razumljivo dejstvo, da število novincev že nekaj let stangira ali skromno narašča.³³

Še tisto malo prirastka lahko skoraj v celoti pripisemo zelo naglemu povečevanju števila deklet med študenti, ki pri zadnjih vpisih že presegajo polovico vseh vpisanih, kar seveda vpliva na profesionalno orientacijo in povzroča strukturalne defekte.³⁴

Ob vsem tem pa ostaja še vedno praktično neizkoriščen rezervoar nedvomnih talentov, ki bodisi iz revnih družin, bodisi iz oddaljenih in zaostalih predelov ne najdejo poti na univerzo.³⁵

Morda razmeroma ugodne materialne okoliščine pri nekem delu študentov že vplivajo tudi na njihovo ležernost v izpolnjevanju študijskih obveznosti. Očitno je namreč, da tisti del študentov, ki je zaradi neugodnega materialnega položaja deležen družbene pomoči, študira izrazito boljše od siceršnjega poprečja.³⁶

Iz tega spoznanja nedvomno tudi izhajajo stališča in zadnji ukrepi univerze, republiških organov in študentske organizacije, ki so naravnani k temu, da bi v najkrajšem času odpravili materialno vprašanje kot bistveno pregrado v dostopu na univerzo, s tem pa tudi zagotovili širšo osnovo sposobnih umskih delavcev.

²⁰ U. a., poročilo F. Ivanška 1947.

²¹ Republiški sekretariat za prosveto in kulturo: Poročilo o štipendiranju in kreditiranju študentov, 8. decembra 1965.

²² Leta 1939 so obstajali naslednji študentski domovi: Oražnov dom v Wolfovi ulici z dependanso na Zelenem hribu, Akademski kolegij v Kolodvorski ulici, Jegličev dom na Novem trgu, Ehrlichova mladina v Ljudskem domu, Dom visokošolcev v Gradišču, »Danica« na Miklošičevi cesti.

²³ Po letu 1945 so študentje naselili naslednje domove: Dom Ivana Mojzerja (prej rezidenca Študentskega samostana) na Poljanski 6, Akademski kolegij (prej Baragovo semenišče) na Tyrčevi 52 a, Dom Otona Zupančiča v Zibertovi 27, Dom na Viču (prej frančiškanski samostan), Dom vojnih študentov (prej Akademski kolegij) v Kolodvorski, Oražnov dom v Wolfovi in dependansa na Zelenem hribu.

²⁴ Leta 1939 so se študentje hranili v Akademskem kolegiju, v Domu visokošolcev, v menzi Delavske zbornice in v Ljudski kuhinji, po letu 1945 pa v Domu Ivana Mojzerja, v študentski menzi v Lipičevi ulici, v Akademskem kolegiju, v centralni študentski menzi na Kongresnem trgu (kazina) in v menzi na Napoleonovem trgu (slednjo so ukinili 1952. leta). Leta 1954 se je v kazino priselila Ljudska skupščina in centralna študentska menza se je morala umakniti na Miklošičevo 12. Od leta 1952 pa je delovala študentska menza tudi v študentskem naselju. Nekdanje hleve so preuredili v »brigadno kuhinjo«, potem pa v študentsko menzo.

²⁵ U. a., arhiv kuratorija.

²⁶ Od leta 1956 so razen omenjenih dveh objektov zgradili še tri stolpce v študentskem naselju, dom višje politične šole in dom višje gospodinjinske šole v Grobljah. Posteljni fond za študente ljubljanske univerze je tako presegel število 3000, kar znatno presega razmere v drugih univerzitetnih centrih. Tudi povprečna stanovanjska površina na enega študenta (20 m²) je precej nad jugoslovanskim povprečjem.

²⁷ Dokumentacija UK ZKS za leto 1950.

²⁸ V zvezi z zapuščinami se je po vojni govorilo le še o Knafljevih štipendijah, o Mundovi zapuščini v zvezi z ustanovo Radogoj in seveda o Oražnovi zapuščini. Knafljeva ustanova na Dunaju in štipendije obstajajo še danes. O Mundovi zapuščini so se po vojni vrstile sodne obravnave, od katerih nihče niso dobili študentje na koncu ničesar. Zadnji štipendist je izgubil štipendijo januarja 1948. Radogoj pa je bil z vojnjo razpuščen. Oražnovi dijaški dom z dependanso na Zelenem hribu je bil pred vojno bogata ustanova in je nudil svojim študentom brezplačno stanovanje in večidel tudi brezplačno hrano. Dohodke je črpal iz najemnine lokalov v pritličju, od kuponov 7 % investicijskega posojila iz leta 1921 in iz 7 % obveznic Blairrovega posojila. Takoj po vojni so se ti dohodki zrednicirali na 3 % od obveznic pri Narodni banki in na letnih 4000 din od zakupka zemljišč na Galjevi, ki so jih obdelovali vrtničarji. Bonitete študentom so se s tem seveda skrcile. O brezplačni hrani ni bilo več govora, stroške stanovanja so najprej pokrivali s prostovoljnimi prispevki, kasneje pa z redno najemnino.

²⁹ Oražnov dom ima svojstven sistem upravljanja, ki sledi iz ustanovne listine in je kodificiran v pravilniku iz leta 1923. V zvezi z zapuščinami se je po vojni govorilo le še o Knafljevih štipendijah, o Mundovi zapuščini v zvezi z ustanovo Radogoj in seveda o Oražnovi zapuščini. Knafljeva ustanova na Dunaju in štipendije obstajajo še danes. O Mundovi zapuščini so se po vojni vrstile sodne obravnave, od katerih nihče niso dobili študentje na koncu ničesar. Zadnji štipendist je izgubil štipendijo januarja 1948. Radogoj pa je bil z vojnjo razpuščen. Oražnovi dijaški dom z dependanso na Zelenem hribu je bil pred vojno bogata ustanova in je nudil svojim študentom brezplačno stanovanje in večidel tudi brezplačno hrano. Dohodke je črpal iz najemnine lokalov v pritličju, od kuponov 7 % investicijskega posojila iz leta 1921 in iz 7 % obveznic Blairrovega posojila. Takoj po vojni so se ti dohodki zrednicirali na 3 % od obveznic pri Narodni banki in na letnih 4000 din od zakupka zemljišč na Galjevi, ki so jih obdelovali vrtničarji. Bonitete študentom so se s tem seveda skrcile. O brezplačni hrani ni bilo več govora, stroške stanovanja so najprej pokrivali s prostovoljnimi prispevki, kasneje pa z redno najemnino.

³⁰ Oražnov dom ima svojstven sistem upravljanja, ki sledi iz ustanovne listine in je kodificiran v pravilniku iz leta 1923.

³¹ U. a., arhiv kuratorija.

³² Univerzitetni zdravstveni fond je obstajal tudi pred vojno in je deloval po principu samopomoči. Podpirali so ga tudi nekateri ljubljanski zdravniki, ki so študentom z nakaznico zdravstvenega fonda računali znatno manj. Fond se je zadržal tudi med okupacijo z nazivom Vseučiliška pomoč. Po vojni je fond prevzel posele Vseučiliške pomoči, vendar jih je znatno razširil. 1946 je bil sprejet nov pravilnik o upravljanju fonda. Fond je ustanovil lastno ambulanto. Ta je bila tudi po preselitvi 1948 na Miklošičevi v bednem prostorskem stanju. Svar se je normalizirala šele leta 1956 s preselitvijo na Ilirsko z oziroma 1967 z ustanovitvijo dodatne ambulante v študentskem naselju. Nadalje je fond ustanovil okrevališča za študente (v Puli, na Visokem, v Bovcu, v Senti Pavlu, na Selah itd.). Vsa po vrsti so bila kmalu ukinjena. Od vsega je ostal študentski tabor Ankanan in nedograjčen dom na Mežakliji za zgraditev tabora v Ankananu in za Mežaklijo pa ima večje zasluge UO ZŠJ. Fond si prizadeva tudi za vsestransko in popolno zdravstveno zaščito študentov. (U. a.)

Vodi ga upravni odbor, katerega predsednik je vsakokratni dekan medicinske fakultete, odbornika pa sta vsakokratni dekan pravne fakultete in delegat zdravniškega društva. Dom upravlja upravnik. (Glej U. a., arhiv kuratorija.)

³³ Študentska samopomoč je tradicionalna že iz predvojnih časov. Fond samopomoči se je formiral iz študentskih prispevkov ob vpisu. S temi sredstvi so se reševali najnujnejši socialni primeri. Po letu 1952 se je v okviru samopomoči organizirala tudi služba honorarnih zaposlitev za študente in se je po letu 1964 osamosvojila v samostojni študentski službi. Sama ustanova samopomoči je bila ukinjena l. 1965/66.

³⁴ Fond za brezobrestna posojila študentom (predvsem absolventom) je bil ustanovljen decembra 1951 na zvezno podoben. Razpolagal je s skromnimi sredstvi in je do leta 1963 razdelil 12 milijonov, ki jih je dobil iz zveznega fonda, 618.000 din, ki jih je dal republiški proračun, in 5 milijonov, ki jih je skladu dodelila univerza. Leta 1963/64, ko so bila vplačana posojila z odpisom, je bil fond odpravljen. (Glej U. a., arhiv kuratorija.)

³⁵ Ekonomija na Rudniku je obsegala parceli Rudnik 15 in Rudnik 18. Pravega haska od ekonomije ni bilo, saj so 1951. leta zredili komaj 6 prašičev in pridelali 600 kg krompirja. Razen tega pa so se vrstili stalni spori z upravljavcem bivšim lastnikom. 14. VI. 1952 je bila ekonomija likvidirana. (Glej U. a.)

³⁶ O mednarodni pomoči ni točnih podatkov. ZDA so leta 1951/52 nakazale zredno pomoč 4,4 milijone dinarjev za nakup živil. O pomoči CARE obstajajo zgolj dokumenti o stalnih sporih med menzami in v zvezi z razdelitvijo, o pomoči svetovne univerzitetne službe (WUS) pa obstoji nekaj nakazil. Ljubljanska univerza je 1956. leta dobila 12.774 kg pšenice, 2084 kg riža in 1268 kg koruze, 29.598 kg sira, 30.841 kg mleka v prahu, 14.998 kg surovega masla, 7727 kg masla, 269 kg rastlinske masti in še enkrat 12.857 kg pšenice in 1276 kg koruze. Del pomoči v hrani je naša zvezna služba razporedila in iz tega so plačali študentom počitnice na morju. 1956 je tako letovalo iz Ljubljane 84 študentov. (U. a., arhiv kuratorija.)

³⁷ 1951. leta so študentje prvič zahtevali 6 milijonov subvencije za prehrano. To leto so dobili 7.102.000 dinarjev. Subvencija menzam se je zadržala vse do leta 1956, ko so prešli na individualno subvencioniranje hrane, ki se je zadržalo vse do 1964. leta, ko so bile zopet uveljavljene subvencije menzam in domovom.

³⁸ U. a., arhiv kuratorija.

³⁹ Univerzitetni zdravstveni fond je obstajal tudi pred vojno in je deloval po principu samopomoči. Podpirali so ga tudi nekateri ljubljanski zdravniki, ki so študentom z nakaznico zdravstvenega fonda računali znatno manj. Fond se je zadržal tudi med okupacijo z nazivom Vseučiliška pomoč. Po vojni je fond prevzel posele Vseučiliške pomoči, vendar jih je znatno razširil. 1946 je bil sprejet nov pravilnik o upravljanju fonda. Fond je ustanovil lastno ambulanto. Ta je bila tudi po preselitvi 1948 na Miklošičevi v bednem prostorskem stanju. Svar se je normalizirala šele leta 1956 s preselitvijo na Ilirsko z oziroma 1967 z ustanovitvijo dodatne ambulante v študentskem naselju. Nadalje je fond ustanovil okrevališča za študente (v Puli, na Visokem, v Bovcu, v Senti Pavlu, na Selah itd.). Vsa po vrsti so bila kmalu ukinjena. Od vsega je ostal študentski tabor Ankanan in nedograjčen dom na Mežakliji za zgraditev tabora v Ankananu in za Mežaklijo pa ima večje zasluge UO ZŠJ. Fond si prizadeva tudi za vsestransko in popolno zdravstveno zaščito študentov. (U. a.)

⁴⁰ Republiški sekretariat za prosveto in kulturo: Poročilo o štipendiranju in kreditiranju študentov, 8. XII. 1965.

⁴¹ U. a. in Ljubljanski dnevnik 1952: Kako živijo naši študenti.

⁴² U. a., arhiv kuratorija 1952.

⁴³ U. a., arhiv kuratorija 1952.

⁴⁴ Dokumentacija UK ZKS in razprava na konferenci 1952.

⁴⁵ Dokumentacija UK ZKS in razprava na konferenci 1952.

⁴⁶ Dokumentacija UK ZKS: poročilo mestnega komiteta 1954. leta.

⁴⁷ U. a., referata Milovana Cikića na skupščini ZŠ ekonomske fakultete 14. maja 1964.

⁴⁸ Po pravilniku sklada se za odličen uspeh odplače 8 % posojila, za prav dober 60 %, za dober 40 %, sicer je to v kritiji celotno vsoto.

⁴⁹ Kriterija za podeljevanje študentskih posojil (status študenta in materialno stanje prosilca) sta se povsem uveljavila. L. vica odpisov posojila za posojilojemalce, ki so dovrčili dij v absolventnem statusu, je naslednja: 100 % odplači odličen uspeh, 80 % za prav dober uspeh, 50 % za dober uspeh, 20 % odplači za zadosten uspeh. Upravičeni do ločenega odpisa so študentje, ki so redno izpolnjevali goje za vpis v višji letnik in dokončali študij v absoventnem statusu po statusu zavoda, na katerem so študirali mislija univerzitetnega sveta za materialna vprašanja, publikacija Problemi materialne pomoči št. 1.

⁵⁰ Gibanje števila posojilojemalcev in skupne vsote

1964 1631 posojilojemalcev 1.650,1

1965 1390 posojilojemalcev 2.045,000

1966 1547 posojilojemalcev 2.821,000

1967 1467 posojilojemalcev 1.937,000

1968 1678 posojilojemalcev 3.775,000

⁵¹ Odstotek štipendistov od vseh vpisanih študentov: 1961 26,7 %, 1966 - 21,4 %, 1967 - 29,6 %, 1968 - 17,5 % (Pojemacija Problemi materialne pomoči študentom.)

⁵² Zavod ima v upravi 1377 postelj v študentskih domovih ob študentski menzi. Liven združenega zavoda pa so: Oražnov dom (pri medicinski fakulteti), študentski VSSPN in študentski dom pri biotehniški fakulteti v G. ljah.

⁵³ Glej republiški zakon o visokem šolstvu iz leta 1969.

⁵⁴ Glej dr. Rudi Kyovska: Zdravstveno osiguranje študentov Univerziteti danas, 1968, št. 5.

⁵⁵ Gibanje števila novopriseljencev študentov na ljubljanski univerzi (novincev):

1962/63: zimski semester 2986, poletni semester 2213;

1963/64: zimski semester 3068, poletni semester 2146;

1964/65: zimski semester 2974, poletni semester 2021;

1965/66: zimski semester 3474, poletni semester 2844;

1966/67: zimski semester 3282, poletni semester 2758;

1967/68: zimski semester 3164, poletni semester 2815;

1968/69: zimski semester 3494, poletni semester 2997.

⁵⁶ Pred

Ubijanje na human način: cinizem humanizma

nadaljevane od humanisti vseh dežel združite se

DELO, 8. aprila:

„CIVILIZACIJSKI“ POHOD

HAVANA, 7. aprila (TASS) — Paragvajske oblasti so sklenile na hitro „civilizirati“ Gvajake in so v ta namen organizirale pravi „lov na človeške glave“. Med akcijo, v kateri so sodelovale pehotne enote, pa tudi helikopterji paragvajske armade, so Gvajake lovili celo z mrežami, da bi jih potem preselili v rezervate, ki so zelo podobni koncentracijskim taboriščem. Ker so nesrečni prebivalci džungle skušali braniti svojo svobodo z loki in puščicami — z edinim orožjem, ki so ga imeli na voljo — je bilo celo nekaj smrtnih žrtev.

O plemenu pradavnih prebivalcev Južne Amerike Gvajakov, ki je bilo nekdanje zelo številno, bomo kmalu lahko brali le še v učbenikih. To plemo, ki ni navajeno na življenje zunaj džungle, v svojih rezervatih izumira tako hitro, da mu grozi propad.

Kako milo in lepo je to povedano. Da bi kosilo kljub branju teknilo. Ali, če je bil državljani ves dolgi dan zdoma svoje preživetje služeč sebi in nedoletnim otrokom, da bi neprijetnosti spanca ne kalile ali morda mučnih sanj priklicale, saj bi tedaj naš državljani ne šel dovolj spočit na delo, kar bi njegovo delovno storilnost zniževalo. Saj to je vse tako daleč od nas proč, da nas že ne more več boleti. Pri nas lovimo živali, pa je tudi kakšen lovec kdaj po nesreči ustreljen (koliko jih mora šele v sosednji Italiji doli pasti). Samo to ni povsem dovolj nedvoumno rečeno, s temi „nekaj smrtnimi žrtvami“. Namreč ali so nesrečni divjaki kakšnega konkvidatorja s strelco v živo zadeli ali so pak slednji bolje merili (saj so navsezadnje izurjeni za to službo). Da je bilo celo samo nekaj mrtvih, to je res čisto verjetno. Pri nas se vse kaj bolj tragičnega dogodi, ko se avtomobili zaletijo in so vsi stolčeni in uničeni ter so tudi kdaj po trije, štiri mrtvi in še kakšen hudo ranjen. Pa še nekaj nas tudi skrbi. Če bodo paragvajske oblasti Gvajake uspele tako hitro civilizirati, da bodo tudi sami mogli o sebi te še v učbenikih brati. Če drugega ne, bi mogli tiste rezervate bolje urediti.



BALADA O RICHARDU CAMPOSU

V terminalu v Oaklandu leži rjavo truplo moža mrtvega pri sedemindvajseth, mrtvega in vzetelega v nebasa, ubitega v daljnem Vietnamu.

Poslali so te nazaj, od koder si prišel, kot lutko so te premetavali po letalu, nazaj v pekel, iz katerega si skušal ubežati, nazaj v tako imenovane svobodne Združene države.

Toda mar mora mož, mar mora ubijati, da bi kot človek živel v tej deželi?

Očeta nisi nikdar poznal in mati je umrla, ko se te je trudila preživeti, leto za letom je stalno garala, zaslužila ni nikdar dovolj, kakšno je bilo njeno plačilo?

Toda mar mora mož, mar mora ubijati, da bi kot človek živel v tej deželi?

Dobrodošel doma. Richard Campos, dobrodošel doma, dobrodošel doma v junakov grob. Svojo dolžnost si izvršil, ubijal si in uničeval, naj zdaj nihče ne žaluje za tem mehikanskim fantom, naj Amerika spoštuje njegovo ime.

Toda mar mora mož, mar mora ubijati, da bi kot človek živel v tej deželi?

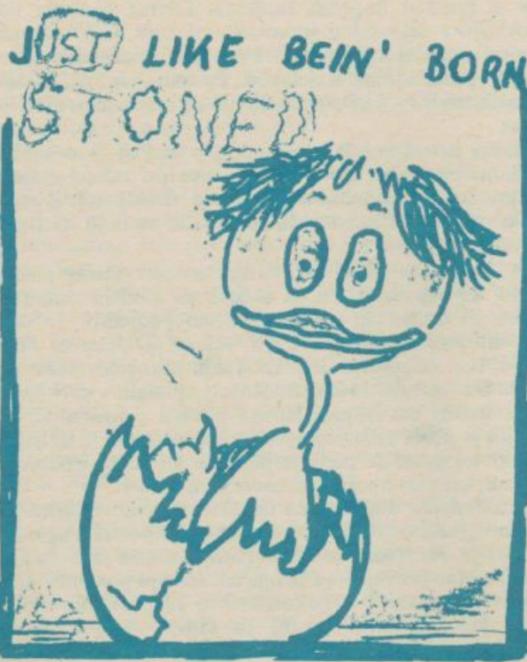
Prišli bodo kmalu, Richard Campos, prišli bodo, po tvoje truplo bodo prišli, tvoji vojaški očetje ti bodo izkazali spoštovanje, vsi bodo prišli in se pokazali v najlepši luči, to popoldne te bodo pokopali.

Toda mar mora mož, mar mora ubijati, da bi kot človek živel v tej deželi?

Mrtve si, Richard Campos, zapustil si nas, mrtve si in poslovlili smo se od tebe, toda zdaj, ko si odšel, se mi v mislih oglašava dvom, kaj bi se bilo zgodilo, če bi ti ne bilo treba umreti? Bi te obravnavali ravno tako? Ali bi te odslovili, z medaljo v roki, ti rekli hvala, fant, najlepša ti hvala, poravnal si dolg stričku Samu?

Toda mar mora mož, mar mora ubijati, da bi kot človek živel v tej deželi?

(Pesem je napisal Dennis Valdez)



ZOR BREZ ZORE

Stvari nas potrebujejo bolj kot kdajkoli prej. Da pa bi bili „stvarni“, sami postajamo stvari: v času, ko bi bila akcija nujna, se dejavnostni prostor prestrašujoče oži — čeprav deklarativno širi — v mučni krog dela, diriganega dela, pri čemer je diriganje samo diriganje s cinizmom stvari, ki se na ta način ohranjajo v svoji faktičnosti, ki je njihov faktični značaj na ta način potrjevan in nadaljevan; tako tudi ostajamo stvari, kot stvari nemočni, le še potencialno aktivno-aktivizirajoče protislovje.

Zato tim objektivna protislovja ostajajo, se zapuščena kopčijo. Pri tem se človek znova zateka v moralnost, v umazanost moralne zavesti, ki more biti čista, četudi je „zunanj svet“ umazan — in ravno zato, ker „zunanj svet“ je umazan! Lepe duše, in še te so danes vse manj „lepe“, vse bolj kapitalsko prostaške, zbanalizirane, cvetejo le v močvarni mefitičnosti.

PENTAGON BO NAPADEL ŠKORCE

KAKO UBITI PTICE?

Štirinajst milijonov skorcev, ki so se vgnezdili med pentagonsko borovino, naj bi pobili na bolj human način

NEW YORK, nov. — Vojaški načrt, po katerem bi s kemičnim pripomočkom uničili 14 milijonov skorcev, ki živijo v borovem gnezd v državi Kentucky in delajo škodo na poljih v širši okolici, je sprožil v ameriški javnosti val protestov. Vojaški izvedenci nameravajo uporabiti posebno kemično snov, zaradi katere bi velike ptičje jate poginile od mraza.

Po načrtu, ki ga je razložil pentagonski predstavnik Philip Fogel, bi ob začetku rednih nočnih temperatur pod lediščem iz letal razprševali nad skorčjo hosto kemično snov tergitol, ki ima podobno sestavo kot sodobni pralni praški. Tergitol bi razkobil masčobo pod ptičjim perjem. Potem perje ne bi več delovalo kot toplotni izolator, ptice bi zmrzle.

Bojni načrt je povzročil vihar v družstvih za varstvo živali. Skorce je po njihovem mnenju mogoče odstraniti z bolj človeškimi metodami.

Predstavnica sklada za varstvo okolja Maureen Hinkle predlaga takole: vojska naj postavi v gozdu visok svetilnik. Ko bodo sredi noči prižgali močne luči, se bodo ptice zbudile, letele proti stolpu in se pobile. To je po njeni oceni manj grd konec kakor počasna smrt od mraza.

Čim bolj razvijajo normalni način občevanja družbe in s tem pogoji vladajočega razreda svoje hasprotje do razvitih produktivnih sil, kolikor večji je znotraj razpor v vladajočem razredu samem in z vladanim razredom, toliko bolj neresnična seveda postaja zavest, ki je prvotno izvirala iz tega načina občevanja, tj. preneha biti njemu ustrežajoča zavest, toliko bolj tonejo prejšnje podedovane predstave teh občevalnih načinov, v katerih se izrekajo dejanski osebni interesi itd., itd. kot splošni, do zgolj idealiziranih fraz, do zavestna iluzije, do nameravanega svetohlinstva. Čim bolj pa jih postavlja življenje na laž in čim manj veljajo zavesti sami, tem bolj odločno jih uveljavljajo, tem bolj svetohlinski, moralničen in svet postaja jezik te normalne družbe. Karl Marks: Nemška ideologija

ORVELOVŠČINA

Pornografski orgazem, orgazem pornografije: HUMANO UBIJANJE. Najprej se tu izkazuje lingvističen izraz stvarnostne protislovnosti, protislovnost stvarnosti: orvelovski jezik — vsebolj jezik vsakdanjega, vsakdanjostnega komuniciranja, zlasti komuniciranja med vlado in ljudstvom, čeprav vedno bolj tudi med ljudstvom samim.

V našem primeru se razpira v svojem bistvu: koitiranje pojmov, ki so že tako ali tako dokaj razpojmeni, katerih eden (eni) predstavlja(jo) PRINCIP STVARNOSTI, drugi pa izraža(jo) in kliče(jo) drugačnost — torej so bistvene karakteristike mišljenega stvarnost negirajoče — na način, ki zagotavlja poraz transcendirajočega pojma — ter s tem samega PRINCIPA RESNICOVNOSTI —, njegovo izenačenje s faktičnostjo, absorpiranje vanjo. Kontradikcije, ki izgubljajo kontradiktornost. Za sodobno, visoko razvito kapitalsko družbo tako značilno integriranje vsega nasprotujočega, vseh opozicionalnosti, ki vladajo v njej: tako je vladavina ohranjena.

Nad tem izrazom, bolje: odrazom, vase se zapletajoče današnje povsod vse-kapitalske družbe se nihče več ne zdrzne, ne zamisli: vse pogostejše pojavljanje takih (vse prej kot samo) besednih zvez jim daje kvalifikativno normalnosti. Njihova samoumevnost, sprejemanje brez vprašljivosti, tako rekoč nujno za družbo, kjer se vse dogaja (pa četudi razvoj v socializem) po naravnih zakonih — sprejemanje dokončnosti in dokončnosti, je obvezujoče za vse brezštevne neoporečne državljane, katerih biološka potreba je biti „normalni“.

Jezik je instrument represije in dominacije. Spretno povezano z neko prav posebno boleznijo našega časa: današnji („poprečni“) človek nečemu verjame šele, ko o tem bere v časopisu (sliši — vidi po TV itd.) in tistemu, kar prebere v časopisu, lahko verjame in brezpogojno verjame.

Kaj je MIR? — Še en primer ek orvelovščine. V 10 dneh kar 6974 kršitev miru.

CINIZEM HUMANIZMA

Osnovni cinizem humanizma v današnjem (blagovno-kapitalističnem) svetu je, da ne vidi cinizma stvari.

Tako najrazličnejši humanisti, ko in ker ne vidijo stvari takakršne so (kakršne bi mogle — in morale — biti), temveč le taktakršne se kažejo in so prikazovane, da so (k čemur sami pravijo): v njihovi faktičnosti kot uresničeni, tj. v sprejetosti obstoječega kot obstoječega, kar nevidneje stvarnega cinizma nujno je, ne vedo, kaj delajo.

Temeljni pogoj humanizma je svoboda vseh ljudi: človeška svoboda kot svoboda človeškega.

Svoboden pa je človek le kot generično bitje: predmet javni like. Človek, ki je v teoretično-praktičnem odnosu do sebe kot „zdajšnjega, živega rodu“, marveč do vsega človeškega kot rodnega: človek, ki in ko „za svoj predmet praktično teoretično naredi... tako svoj lastni rod kot rod drugih“ (Marx).

Humanizem je tako lahko le materialen, predmetno-dejaven.

V današnjem svetu to ni mogoče: humanizem danes ni mogoč. Naš historični topos (označba „zgodovinski“ je vedno tvegana!) je svet odtujenega dela univerzum odtujenega postvarjenosti oseb in posebnosti stvari. Možnost humanistične prakse je spodrezana pri korenini. Svoboda je utemeljena v zdeli dela, prav tako enakost, avtonomnost in ostale meščanske vrednote. Zato je človek v svoji svobodi najbolj zaslužnjak enak, najbolj neenak, njegova avtonomnost je brezsubstantivna, njegova substancialnost izključuje avtonomnost osebnosti itd. danes ni generična dejavnost in človek faktično ni generično bitje.

Znano je, da kapitalna družba ohranja „klasične“ vrednote ipd. tako, da jih redefinira, „obogati“ z novo „dusežki“ „sodobne civilizacije“, sublimira ipd. Humanizem sprejela v zelo idealizirani formi: osebnost mora svojo svobodo svojo srečo v veliki meri ponotranjiti, dematerializirati“ (Marx). Praktično nemožen je postal humanizem kot ideologija kapitalistične družbe. Faktični svet humanizira tako, da (svojo) humanističnost faktizira. Tako je korekcija te družbe in tega sveta sprejema v njuni biti in „konstruktivno kritičen“ (kardinalno in adiecto!) ohranja obstoječe kot obstoječe. Kar je jugoslovanskih marksistov: humanizirati družbene odnose — meni prizadevati si za spremembo obstoječih odnosov, in nasprotno, priznati obstoječe odnose kot zgodovinsko in človeško mogoče, zasluževati jih s humanističnim dodatkom.

Kot zanimivost: slovenski dialektični materialist pravi „buržoazno pridiganje humanizma“.

Ideološki humanizem, brezkrvno, spritualno miselno skrupulozno je postalo meščanska čednost. Obenem so meščanske čednosti postale humanistične, humanizem sam. (Četudi se človek praktično v ljudomrzniških družstvih ljubiteljev različnih živali tem, da je humanizem ravno pravšen za znebitev starih cunj ipd. ni treba govoriti).

Zato tudi vzbura ogorčenje človekoljubov, jezavost pravičnejših pobijanje skorcev, ne pa morda zamorcev.

Kot ideološki dekor je humanizem praktično nehuman, še proti-human. V svetu, kjer je človek na milost in nemilost puščen proizvodni mašineriji, v svetu, kjer vlada destruktivna produkcija, kjer je produkcija vedno le reprodukcija, v svetu, kjer naraščajočim bogatvom narašča siromaštvo, in se boj za obstoj zastruje ter agresivnost stopnjuje, kjer je nasprotovanje oboječemu neizrekljivo itd., itn., humanizem (= ideologija) ni več ciničen, temveč zločinski.

To je bleščavo vidno, ko se začne s humanizmom — samciativno ali glas javnosti slušajoča — ubadati pentagonska drha pa njihovi militaristični bratci po svetu). Pentagon humanizem svojih konsekvencah, v svojih dosežkih manj domiselni kot v ganju taistih, kot pri iskanju sredstev uničevanja: humanost se izkazuje v ubijanju: „naša“ civilizacija se je po trudapolnih iskanjih poskusih, že skoraj dozoreli v nacističnih koncentracijskih taboriščih, ki pa so morali pod silo razmer ohraniti laboratorijsko ležje, odkasljala in s slavnostnim glasom ljudskega tribuna izrekla svojo zadnjo (???) resnico: civiliziran človek ne sme ubijati! civiliziran človek je human, ko ubija! ubijaj humano! zmognost humanosti je zmognost ubijanja! človeška humanost je potrjevana, ko ubija in potrjena, ko je ubit! ubijaj, ni človeški in dokler ni ubit, ni človek! in tako navznoter nadaljnje izvajanja je prepuščena dobrovoljnemu

(Protislovja tega zapisa niso zabrisovana, še manj izbrisani sploh ne osnovno protislovje, dvopomenska raba „humanizem“ morda bo ravno s tem dosežen njegov namen.)

Tomaz Mas



O KOBILICAH GOVORIMO ŠELE, KO UNIČIJO LETINO

Kar tudi z bode v oči, je dejstvo, da se ne zamislimo nad povsod prisotnostjo ubijanja, nasilnih smrti, da jih sprejemamo kvečjemu z za manjem in (službeno) prizadetostjo novinarja — in novinarstvo je v tej meri MRHOVINARSTVO — kot nekaj naravnega in zato nujne neizbežnega (fatalizem diamantovstva), dokler ni prizadeta osnovna menzija našega doživljanja in sprejemanja sveta: KVANTIFICIRAN dokler ni prizadet naš osrednji in vse bolj edini preostali čut: čut kvantiteto, tj. dokler KOLIČINA TRUPEL ne naraste do stopnje, ki preobčujajnost, (pri-)navajenost, zdravorazumskost. Še v tem „presenečenost, ostajamo zdravorazumski: ne motijo nas nasilje, njegovi uspehi, neverje pestrost in domiselnost tehnik uničevanja, moti nas in čudimo se ne marveč njih številčnosti (torej sploh NISMO zmoten in sploh se dimo!). In ko delamo statistike o največjih potresih (tj. tistih, kjer je največ mrtvih), letalskih nesrečah ipd., radi zavzdihnemo „Ubogi ljudje“.

see see rider V

(Poskus ne samo estetske določitve glede na komad E. Burdona v (tistem) razgovoru z Lijo Jano in MPungijem)

I Luna, ki jo je kdaj videti v kakšni jasni noči je z vsakim dnevom bolj h o l i v u d s k a luna.

II Otožje, jeza, smeh, krivda, iskanje itd. so mnoga občutja mnogih, v mnogih pokrajinah, v mnogih politikah, v mnogih jezikih, v mnogih ljubeznih, v mnogih zgodovinah in revolucijah, v mnogih šund romanah, ob mnogih kosilih, v mnogih vojnah... in vsa ta občutja so nekaj, kar ni povsem obvladljivo niti s pozitivnim znanjem niti z dialektičnim vedenjem niti se iz ničesar ne da povsem klasificirati v nekaj: „Kako je vse preprosto.“ (iz neke slovenske popevke)

III Noben klatež ni popoln klatež. Popolnega klateža ni, le za to pisanje je kultura klateštva, kije malo izčrpano ime nekega možnega nastajanja življenja namesto življenja. Klateštvo bi ubilo samo sebe v tistem trenutku, ko bi postalo ideologija ali obrazec, kot je bil n.p.r. vzklík: „Men go west!“

SPOMINČICE ZA LIJO JANO

In lahko se zgodi, da kdaj takšen prebrisan uvidevnež sreča pravega potepuha in se potepa z njim po preriji dokler sije prijazen sonce in je vse še kar elegantno in lomi vabeči horizont ustaljenost njegove zavarovane duše.“ (Lija Jana: Ali kako se že... Tribuna 75, št. 16-17)

Pa sta še ljubezen in muzika in če tako nanese, spremenita čas v časnost in sta potovanje in ob potovanju, a kot dogajanje ne moreta biti konec potovanja, kajti če se ponavljata tu ni več in iz njunega ponavljanja so elementi gradnje zgodovine. Ljubezen je tisto, kar se more le ponavljati in spričo tega domuje v nobeni abstrakciji, četudi iz neznanih izhodišč sejanj po življenju spreminja jezik, ki jo vzvratno v mnogih samskih primerih pokončuje, ne glede na to, da jezik hlina ko ji daje vse možnosti. Jezik namreč ponudi kakšne odlične vede in naredi se sistem, ki jezik zaljubljenega zastrukturira v komunikativnost. Tako poznamo ljubezen po sistemu KRENOSTI. Po tem sistemu naj bi se iz ljubezni izgnala LAŽ. Jda tisto kar po tem sistemu nastane je oslarija in surrogati ter utki ILUZIDE. Pogovor v iskrenosti, ki ji vedno stoji nasproti pride do laži kot svoje meje, govor enega se izgublja v tekst govora drugega in obratno in kar sledi je uničenje ogh dimenzij in vse se zreducirajo na eno samo: OSAMENOST. Iz osamljenosti pa hlastaš po drugem vse dokler se ti morda ne zgodi, da odkriješ klatenje. Včasih je klatenje lahko samo iskanje po eni sami ulici, iskanje oči, v katerih pogledu opaziš začetek potovanja, ko nič še ni določeno po sistemu iskrenosti. Potem se utegne zgoditi kakšna revolucija kot erupcija čutnosti.



V neusmerjenem zanimanju, ki se kdaj bolj, kdaj manj, kdaj lepše, kdaj cinično, kdaj sentimentalno, kdaj počestno, kdaj teoretično... razširja, nastajajo mnogovrstne odprtosti, ki niso vedno odprtosti samo samega neusmerjenega zanimanja. Toda ti Lija te reči zmerjaš in si daleč in nisi svetla Lučka, ki bi v jeziku See See Riderja osvetljevala nova mesta za nova imena za nove barve. „In piše razprte stavke, da sam ne bi bil preveč demokratično postan. In tako zadobi teoretično distanco, ki šele veljavlja njegovo pisanje.“ (prav tam.) Ljuba Lija zares me Joboko skrbi zate, ko si tako resen človek in misliš, da je teorija kaj ekstra, in da nima nič klatežev v sebi in nič življenja; sicer je s teorijami različno. So trapaste teorije in teorije, ki sedaj u znane, pa teorije, ki niso celostno izpostavljene, in teorije v ustajanju, v katerem še niso teorije, in še in še, kar kaže, da so rje tudi del igrivega jezika, kjer ni niti demokratične nosti, ampak je altruizem avtokrata – tistega, ki GOVORI. ni, da bi se tako počutil, da bi to dorekel v tem (ali teh) u (ih). Sploh mi ni, da bi kaj povsem dorekel, le IZREČI skušam v vibriranju muzike skrite pomene svobode, ki takšna kot pač za koga je, je šele možnost za razbistritev mnogih pogledov. Spričo tega je le malo osebne ekspresije v teh zapisih, le odsotnost distance v jeziku, ki je samo distanca med prsti in „prijaznim strojčkom“, in če ne izrečem nič drugega kot to „kako fino je, da so ti potepuhi“, se že zahvaljujem za kompliment.

Morda ljuba Lija nekega dne pojdeš po ulici in opaziš mnogo občutljivih ljudi in mnogo zamorcev in mnogo državnih uslužbencev in se ti zabavajo pred očmi mnoge razlike in morda se ti utegne zgoditi, da se spomniš, da so še mnoge prerije, v katerih osamljeni jezdec in njega melanholični konj nista redki slučaj. Morda pa ne pojdeš po ulici, ampak misliš ulice vedno uporabljati le v njihov namen in tako ostati brez razumevanja za neponovljiva dogajanja na ulicah, dogajanja skozi katera življenje preseva živete.

Ali jebi ga, ni da bi se človek kaj pretegoval z razumevanjem!

IV „Gotovo, moramo biti nezadovoljni, ne smemo preprosto iskati načine, da bi naredili najboljši iz slabega posla in vendar, če ubijemo vso radost v aktualnem procesu življenja, kakšno vrsto prihodnosti si pripravljamo? Če človek ne zna uživati povratka pomladi, zakaj bi naj bil srečen v delavstvo-odrešujoči Utopiji?“ („The Collected Essays, Journalism and Letters of GEORGE ORWELL, volume IV, Penguin Books 1968, str. 174)

V Nekoč zmores oditi na pot od tistega, kar so ti imenovali za resnico. Pa se zares v kristalizacije v sebi in ni več ene resnice, so ljudje in reči in mnogo besed. Zato ujamete v megli besede in spregovorih, kar obenem misliš-čutiš, zamolčiš pa, kar niso nobene besede do takrat ko se zaljubiš. Mogoče si postavljen iz mnogih ljubezni v mokra jutra, v katerih si želiš jajčnega cvrtja in sveže kave in se klatiš v dnevih tih juter med priložnostmi za dober nakup, a potuješ v vibracijah neke muzike. S široko razprtimi vekami opaziš blaženje okolice, v zraku se rišejo lise tehnološkega izvora, sproducirani zmaji bebasto boljčijo skozi stekla, mnoga morja šume v originalnih baryah (plakatna morja) in krki porodnic obnavljajo vsakodnevno pomografske osnove tega „sveta“. In ti, ki so te imenovali za ENO (morda si klatež, kar je pogumno izigravanje te identitete), ki si morda s fantazijo ustvarjaš prijazen sij, boš ugotovil, da ti ta „svet“ na noben način ne bo oprostil utrujenosti, v kateri ti poide fantazije. V takšnem enutku ni, da bi se delal močnega.

VI

„Politična osvoboditev seksualnosti: to je dvojna transgresija, politike po seksualnem in obratno.“ (Roland BARTHES par Roland Barthes, Ed. de Seuil 1975, str. 70) Pridajmo: to je prostor pornografije, ki je dovoljena transgresija, je coca-colična radost coca-coličnega sveta (shizofreničnega) in erotika (bistveno čutna) je transgresija v odnosu do sveta, ki ga politika deli, deli na vzajemnost tragedije in pronografije. Jezik erotike, ki bo erotiziral ekonomijo, bo dal nove stavke, ki bodo imeli neko svežo zgodovino. Erotika je kritika pronografije, pornografija je interiorizirana kritika politične ekonomije, erotika je torej kritika kritične kritike.

VII

Bila je že beseda o Andyu Warholu, ko smo ga imenovali za velikega realista. Ampak jasno je, da je samo eden Warhol in tisoč tovarn Coca-cole, stotine rasnih nemirov, milijoni Elvisovih plošč... pa obrablajo se ti predmeti in folk med njimi. Mondrianova zavestna (racionalna in formalna) abstrakcija je lepota molččnosti subjekta v možnosti, toda Abstrakcija, ki jo meče skup Warhol ni lepa, je svinjsko realistična in napolnjena čutne obstrukcije – do norega cinizma. Warhol tako ni umetnik, ampak je umec.

VIII

Ko bi bili vsi ljudje na svetu nahranjeni...

IX

MPungi je rekel (V Tribuni 75, št. 16-17 – „Quodlibet“): „Klateštvo je notorno meščanske narave, če je opredeljeno politično“. Boris Zihelr pa je dejal (Včera in danes, CZ 1974, str. 414). „Pojav revizionizma je bil zvezan z novimi procesi v razvoju kapitalizma, z njegovim prerasčanjem v monopolistični kapitalizem, v imperializem“.

X

Če se je meščanskemu subjektu njegova predmetnost prav luškano alienirala, se je odklatiti s teh razvalin in brusiti pete tudi v jeziku: „produkcija neke druge oblike subjekta“. (MPungi: prav tam) In kako je subjekt brez refleksivnih in ideoloških določitve? Odgovor je mogoče najti samo v bioloških abstrakcijah s pridihom mesarske poezije.

XI

Pod številko enajst se NAPIŠE enajsta teza o Feuerbachu, toda to smo že bili storili v enajstem fragmentu See See Riher III, zdaj pa preostane, da se ta teza NAPIŠE na vse hiše s številko enajst, na enajste vagone vlakov, na enajste kilometre cest, v enajstih nadstropjih, v predavalnicah številka enajst, samo ne kričite jo ob enajstih zvečer, ko proletarci že zasanjajo po preživetem prostem času!

XII

Zanikana in začadna katerakoli mesta, katerih ulice na svojih koncih barvajo rdečo zarjo v sivo, pa so vseeno, zaradi kulture množice prebivalcev kanalov, porodila pogrošne kičaste stvari, ki so začele biti pomeni mita, ki je bil mit teh katerihkoli mest. Tako so n.p.r. postale nekoč skupaj z luno mitične ženske prsi in skozi pogrošnost je prikukala oropnost otrok tega sveta, oropnost matere. Mleko, mleko! Piješ ga iz kartonažne škatle in preklniš pojem matere – ni niti predrefleksivni eksistencialist povratka v maternico, so le prerije, kjer te zunaj maternice čaka odkritje delčka poezije, ki ti pripada v pogovoru s preostalimi živalmi. Še malenkost težje je, če si ženska.

XIII

Morda te na poti iz maternice med predmeti le čaka optimistično razočaranje, da zadomuješ v jeziku in prebivaš v toplini raznovrstnih znakov in postaneš s stvarmi, o igra je, igra je – še zamejena in v svoji fragmentarnosti in obsekanosti od življenja tvoreča bolj žalost, kakor tisto zaradi česar pribleskata med tistimi, ki so voljni biti otroci. Resda iz igre izcejeni principi ne morejo premagati ne zgodovine, ne njenega življenja, a vendar to ne pomeni, da gre za demokratično posrani medij, gre le za moč življenja, ki ni proti Moči in ni niti teorija niti politična stranka, je le neki nedoločljivi proces, ki je spričo svoje nedoločljivosti MIMO. Če je v tem procesu jezik, potem še dolgo ne bo mogel govoriti „O“, mogel pa bo govoriti „V“, in ko pride do „IZ“, bo to bučna kakofonija: označen bo konec kakofonije! Pa morda še nekaj: konec osamljenosti klatežev.

XIV

Ta zapis ni dnevnik in zato datum zapisa teh fragmentov (petek 16. maja 75 zvečer) igra le majhno vlogico – kar se tiče mene osebno, me malo črviči po črevesju in preveč kadim pri tem tipkanju.

XV

Bili so dolgi, visoki, kratki, rjavi, črni, rjavi, nori in sredi med njimi je prišla neka gospa in šepnila v moje uho nekaj norega (v ozadju je slišati žensko mehkiško govorenje-volando, volando...) rekla je: „Spill the wine, take that burden off!“ To je bila (in še more vibrirati) sredina pesmi E. Burdona.

XVI

Izginjajo razne podobe stvari in dogodkov, ki jih njim vpiro ni bilo imeti za lepe, a ven se luči lep spomin na otroštvo, lep spomin na izgubo devišta, lep spomin na žalostno končane ljubezni in prijateljstva, pa če se ne poklatiš, si nekakšna čista etična forma, le brez morale. To pa je razpad emocionalnosti (ne zmores več joka) in kratkomaLO NISI; nekaj nerazumevajoče kastiranega je preostanek redukcije subjekta na skupni imenovalec. To je neskončni trg prodaje psihologije in religije in kar je še takega. A vendar, nekoč je v nekem omamnem trenutku hrupa o tem povedal nekaj kalejdoskopskega MOLK gledališča, a ni bil absolutna resnica – le sintaktično znamenje zgodovine.

XVII

Pa je kontekst. (tudi krivde)

V Ljubljani, čas

Darko Štrajn

NAZNANILO

Okrog 20. 6. bo izšla druga ALIENACIJA Študentov FF iz Zagreba. Imela bo 120 strani. Baje bo prima, zato jo priporočamo. Informacije na TRIBUNI ali pa uprašite direktno na našlov Ranko RADELIČ=urednik, LAŠČINSKA CESTA 39a, Zagreb 41000, kjer jo lahko tudi naročite /čim več tem bolje /. Cena je 20 ND za izvod.

ali

o utopiji

Številka Casopisa, ki je pred nami je tematska, posvečena problemu utopije in njegovi problematizaciji, kot je rečeno v kratekem uvodniku. Iz tega uvodnika, ki se upira ideološkemu obravnavanju utopije, tj. tistemu, ki vse meri z ekonomskimi merili, ter pripelje do znane (Marcusejeve) trditve, ki jo v Casopisu še dvakrat srečamo, da je namreč „danes edina utopija, boljše rečeno, da bi danes moral biti utopija – in to v smislu, ki ga temu pojmu sam pripisuje! – obstoječi svet“, rezberemo še, da je pričujoča številka Casopisa posvečena dvadesetletnici Ernsta Blocha: „da bi vsaj s tem prekinili ignoranco, ki mu je pri nas naklonjena“.

Sledita dva krajša prevoda Blocha. Prvi, iz Blochovega življenjskega dela (Das PRINZIP Hoffnung – Počelo upanje), nam predstavlja nekatere ontološke kategorije Blochove filozofije, drugi pa je krajši spis (Student Karl Marx), v katerem je lepo vidna Blochova misel na delu. Morda izbor ne predstavlja tega marksističnega misleca at his best, pomembno pa je, da se po skoraj poldrugem desetletju znova srečujemo z njim v slovensčini.

Izmed avtorskih člankov bo verjetno največ zanimanja vzbudil prispevek Vinka Zalarja: KOMUNE MED UTOPIJO IN REALNOSTJO. Članek je pomemben, ker prvič pri nas obsežno in izčrpno obravnava komune in utopične skupnosti in to visoko nad ravnjo novinarsko zasranih žup. Vinko podaja zgodovinski pregled komunalizma, nato pa opisuje splošne značilnosti komun 19. stoletja (čas velikega razmaha komunalizma v ZDA), komune, ki so nastajale v prvi polovici 20. stoletja (npr. komune v Rusiji po oktobrski revoluciji) ter končno sodobni val komunalizma. Prikazani so povezovalni mehanizmi v komunah 19. stol., vzroki za nastanek sodobnega komunalizma in tipologija sodobnih komun. Dodan je seznam knjig s tega področja, ki jih je moč dobiti v Ljubljani.

Medtem ko nahajamo pri Zalarju podrobnejše opise nekaterih dejanskih utopičnih skupnosti, obravnava zagonetni Dane Satar v svojem prispevku DVE KONKRETNI UTOPIJI dvojce, da tako rečemo, literarnih vizij „idealne družbe“. Namreč Huxleyev OTOK (Island) in Skinnerjev WALDEN TWO. Avtor prikaže značilnosti obeh utopij (vzgojo otrok, odnos do družine, položaj žensk, odnos do ljubezni, odnos do dela in lastnine, organiziranost itd.) ter ju primerja. Superiornejša je po njegovem mnenju Huxleyeva vizija, medtem ko pri Skinnerju odkriva ambivalentnost. Pravi, da njegova behavioristična psihologija nima vgrajenih obrambnih mehanizmov, ki bi preprečili, da bi postala „filozofija manipulacije“. Satar je prepričan, da je „v obeh projektih“ vsebovanih mnogo elementov, brez katerih si ni moč zamisliti človeške emancipacije. Opisane so tudi izkušnje ameriške komune Twin Okas, ki je na nek način realizacija Skinnerjevih zamisli.

Obširno razmišljanje Bojana Baskarja in Zorana Pistotnika o PROBLEMU ČLOVEŠKIH POTREB je naslonjeno na Marxova in Marcusejeva dognanja. Bojan in Zoran pišeta, da je problem človeških potreb za Marxa osnovni problem v obravnavi vsake družbe. Izhajajoč po eni strani iz Marxove ontološke določitve človeka kot generičnega bitja, po drugi strani pa iz njegove analize kapitalne družbe, ugotavljata, da je zato govoriti o njih v tem okviru contradictio in adiecto. Nadalje prikažeta navezanost Marcuseja, v obravnavanju človeških potreb, na („mladega“) Marxa, ki je lepo vidna v Marcusejevem biološkem utemeljevanju socializma. V tej zvezi Marcuse analizira tista gibanja v sodobnem svetu, ki so izpostavila problem nove čutnosti, nove racionalnosti, torej tim. protikulturne skupine. Avtorja domnevata, da ravnovesje med čutnim in racionalnim pri Marcuseji še ni vzpostavljeno, da Marcuse favorizira racionalno, iz česar da sledi njegov odklonilni odnos „do nekaterih revoluirajočih kluc, ki se nahajajo v vseh razvitih družbah“.



UTOPIČNOST LJUBEZNI je naslov članka, ki ga je napisal Tomaž Mastnak. Avtor najprej označi utopijo kot teorijo-prakso določeno z materialno bazo družbe, medtem ko ideologijo po njegovem mnenju določa družbena bit, ekonomska baza družbe. V drugem delu članka obravnava ljubezen kot človeško generično dejavnost. Zavrne možnost znanstvenega pristopa k temu problemu in ljubezen, naslanjajoč se na Marxa opisuje kot „najlepšo svobodo“ in kot tisto, ki „prihaja praznih rok“. V tretjem delu, ko bi pričakovali sintezo predpostavk, naletimo na analize blagovnega fetišizma, kapitalnega dela, družbene biti, delovnega dogovora, obče prostitucije. Razmišljanje o utopičnosti ljubezni, dejanskosti brez dejanskosti, dejanskosti, ki še ni dejanska“, prepuča avtor („morebitnemu“) bralcu“.

Razmišljanja Tineta Hribarja ZNANOST IN UTOPIJA je nadaljevanje v prejšnji številki Casopisa objavljenega razmišljanja o znanosti in apologiji. Casopisa objavljenega razmišljanja o znanosti in apologiji. Utopisti se razlikujejo od apologetov po tem, da imajo občutek za protislovja. Avtor izhaja iz Marxove določitve utopizma v pripravljalnih delih za Kapital: utopizem je način mišljenja, ki ne zapopada nujne razlike med realno in idealno strukturo buržuazne družbe in hoče zato opraviti odvečen posel, realizirati ta idealni izraz, čeprav je ta dejansko le fotografija te realnosti. To misel v svojih izvajanjih podrobno analizira (odnos med realno strukturo in njenim idealnim izrazom, med realno in idealno strukturo, skrivnost fotografije, ideali) ter prihaja do zaključka, da pomeni v okviru blagovno-kapitalskih odnosov deklamirati moralna načela enakosti, svobode itd. trapasto, odvečno početje, ki k ničemur ne pomaga, kvečjemu prekriva tisto, kar se faktično dogaja. Menjalna vrednost, denarni sistem, je faktično sistem enakosti in svobode. Kar vidijo utopisti kot motnje v razvoju sistema, so imanentne motnje sistema, prav udejanjanje enakosti in svobode se izkaže kot neenakost in nesvoboda. Ob koncu teksta Hribar citira Marxa, ki pravi, da je njegov socializem „materialistično-kritični socializem“. To pomeni, da se Marxova misel veže tako na znanstvenost klasične politične ekonomije kot na kritičnost klasičnega utopičnega socializma.

Zadnji od avtorskih člankov, če mednje ne prištevamo POLEMIKE Srečka Fišerja ob problemu narkomanije, so BELEŽKE K VPRASANJU O MEŠČANSKI UTOPIJI Darka Štrajna. Darko obravnava Heglovo in Fichtejevo filozofijo. Pri tem išče izhodišča za razmišljanje „o izvorihi generiranja utopije v meščanski filozofiji“, ob čemer se odkrivanje utopičnega razsežja v tej filozofiji „izkaže kot reševanje aktualnega vprašanja, ker gre za ugotavljanje nastajanja utopije v strukturi transparentnega filozofsko-zgodovinskega preseka“. Meščanska utopija je prisotna v nemški klasični filozofiji zato, ker ta filozofija misli meščansko družbo navezujoč se na možnosti, ki jih je vzpostavila meščanska revolucija, ker misli to družbo idealno.

Poleg že omenjenega so v Casopisu še prevodi Leszeka Kolakowskega: Koncept levice, Theodora Adorna: K subjektu in objektu ter Deleuza in Guattarja: Psihoanaliza in kapitalizem.

(recenzija mt)



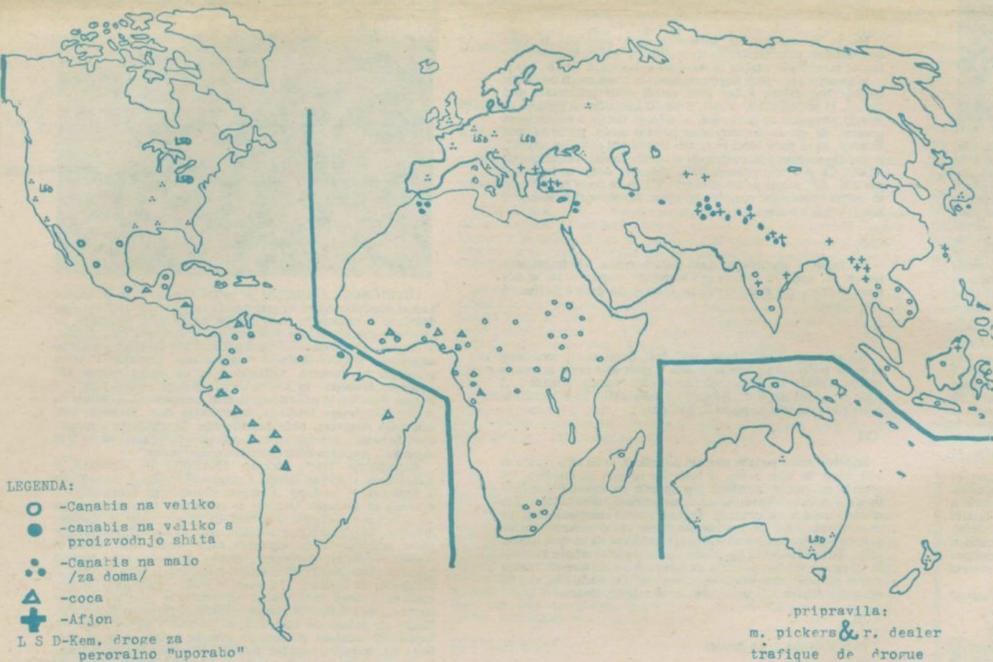
Čeprav mnogi trdijo, da so manifesti preživela stvar in bi bilo boljše, če bi na njihovem mestu stali literarni teksti, pa se mi je spričlo neverjetno luđeja položaja zdel skrajni čas za obelodanjenje neke vrste manifesta. Osmisliti, kot edino varianta, da se mu izognem, ga pa nisem mogel. Njegov namen je predvsem nadomestiti poviševanje in razlaganje tujih besed, odvrnati vpliv gnile meščanske kapitalistične družbe in prelagati nekatere ukrepe v prihodnostipresnično pa so po mojih izkušnjah potrebni že sedaj ali vsaj čimprej - tem knjig boljše. Začel bi z naštevanjem tujih izrazov, ki so edini še kolikor toliko upravičeno uporabljivi v našem materinem jeziku.

1. جن الكلب
2. seget be
3. har duš dio boya putana šmordosa
4. dio cane cazo magnifico
5. dio gangaro
6. oštja madona buogh malaajo
7. orko dindio
8. oštrega in punciglio de secampiglio mortacci TUA re d'italia
9. merde cochon
10. fuck your self (jebelš) till the ground
11. up your ass
12. mariconazo maricon
13. yo me cago en la leche que te han dado
14. el periódico de cabron
15. ven mirando los cogones
16. gilipogias
17. degenerados
18. por los clavos de crist
19. yo me cago en tu madre puta que te parió
20. por todos los diablos y puerco de dios
21. tu eres cabron y que te dan por culo y no te pagen y que te sof lan en cogollo por la fiesta de san antonio
22. todos los carrones

CHI ALZA IL CULO PERDE IL FOSNO

Doslej so vsi manifesti umrli (beri: propadli), ker so bili preveč resno in teatralno vzeti, v praksi pa niso uspevali. V uradnih "kulturnih" praktičnih izdelavah jih ni zaslediti. Toda probal bom drugače: resno bom popizdil na neresen način. Velja pa pri tem vsem bralcem kot zelo izredno priporočljivo zapustiti svoje večne usrane zatežene tripe. (Brez, a veš!?), Manifest lvdo-agresivizma se naslanja v glavnem na poistične tekste, edina predstavnika prek mojega horizonta sta zaskrat Blaž Ogorevc in Ivan Volarič Feo. Glavne značilnosti tega neprograma pa so:

PREGLAD RAZPROSTRANJENOSTI DROG



pripravila:
 m. pickers & r. dealer
 trafique de drogue

| BORZNO POROČILO | | | | | | | | | | |
|-----------------|-----------|-------------|-------------|-----------|-----------|----------------|---------|-------------|-----------|------------|
| DRUGA | LIUBLJANA | LJUBLJANA 2 | LJUBLJANA 3 | MARIBOR | ČUNJ | DOBRIČA (NOVA) | DOBRIČA | NOVO LAREDO | LAREDO | GORSA |
| PIVO o. 1 | 50ND | 70ND | 50ND | 6,50ND | 111,300 | 99cent | 75cent. | 30p. | 4,20ND | 11ND |
| ŽIGANE PIVANE 1 | 30ND | 1,50ND | 16ND | 60ND | 100ND | 111,500 | 99 " | 90cl. | 30cl. | 155cl. |
| VINO 1 | 40ND | 60ND | 27ND | 60ND | 20ND | 111,300 | 99 " | 7-80cl. | 90p. | 20ND |
| VINAC | 1,4-1,5ND | 1,4-1,5ND | 1,4-1,5ND | 1,4-1,5ND | 1,4-1,5ND | 111,300-300 | 99 " | 30cent. | 1,50p. | 1,4-1,5ND |
| MARIJUANA | 30ND | 30ND | 100ND | 90ND | 25ND | 111,2000 | 99 " | 950cl. | 0,50UR1JA | 20ND |
| MARIJUANA | 20-30ND | 20ND | 150ND | 100ND | 15ND | 111,3000 | 159 " | 150cl. | 10cl. | 20ND |
| MARIJUANA | 20-30ND | 20ND | 220ND | 100ND | 60ND | 111,5000 | 99 " | 30cl. | 150ND | 20ND |
| KOKAIN | 270-400ND | 500ND | 1000ND | 1000ND | 111,2000 | 99 " | 30cl. | 15ND | 15ND | 1,70-20cl. |
| OPIJUM | 100ND | 150ND | 500ND | 90ND | 111,4500 | 200 " | 20cl. | 30cl. | 100ND | 20cl. |
| MORFIN | 1500ND | 1500ND | 1500ND | 1500ND | 111,60000 | 20000 " | 150cl. | 30cl. | 100ND | 150cl. |
| MARIJUANA | 250ND | 300ND | 270ND | 240ND | 111,1000 | 99 " | 200cl. | 10cl. | 100ND | 100ND |
| MARIJUANA | 200ND | 200ND | 270ND | 270ND | 111,10000 | 99 " | 200cl. | 10cl. | 100ND | 100ND |

LEGENDA:
 * vrednot za 1 kg
 ▲ se dobi kdaj na kofaj
 ■ brez sašene

1. trening tenisa poteka z bombo, namesto z žogo, Tisti, pri katerem bomba slednjič explodira, najebe. Edini pravični tenis!
2. trening plavanja: plavalec skoči v bazen, nakar za njim spustijo morskega psa. Na cilj pride v rekordnem, nedosegljivem času, vendar brez spodnjega dela telesa.
3. trening teka na 100 m: zagotovljen težko prekosljiv čas, če je steza polita z bencinom, ki se vname hkrati s strelom starterja v tla.
4. šahovska ura je v bistvu peklenški stroj, tempirana na igro le petih minut.
5. pri veslanju so vesla montirana na kljuno in repu čolna, tako da se čolnik giblje z bokom naprej, kar zahteva precej več moči kot navadno.
- To so bili le povzetki, nadaljeval pa bi v tem smislu. To velja za poezijo, ki je v vsakem primeru povezana z že navedenimi točkami in temi, ki bodo še sledile. Manifest je potreben predvsem zaradi prevelikega števila quasi literatov in literatov nasploh, ki nam odžirajo naš vsakdanji kruh.
6. Kletke za leve, tigre itd. v ZOO-jih imajo le okvire brez rešetk.
7. Treba je prometne znake in kašipote napačno postaviti.
8. Po nekaterih dolinah, rebrih in grapah so prepovedali koze, češ da delajo škodo. Avtomobili ne delajo škode: kvečjemu jo lahko njim naredim.
9. Reflektor na havi avtomobila je obrnjen proti vozniku.
10. Cepljenje prebivalstva proti črnim kozam in drugim epidemijam je prepovedano.
11. Vrata trolejbusov, avtobusov in tramvajev imajo ~~xxx~~ ostro rezilo, kje pa se potniki držijo, je el. tok.
12. V pravopisih in slovarjih se najprej briše dve butasti besedi: genijalno in svoboda.
13. Waterpolo: državna ali klubska ekipa proti morskim psom.
14. Na nogometna igrišča, ki niso za nobeno korist se posadi saje ali zelenjava ali druge vrste mamil.
15. Rehabilitacija ljudožercev in ljudožerstva.
16. V vsaki nedeljski porciji kosila ena tabletko LSD.
17. Pomešati železniški voznik red.
18. Vpeljati ~~xxxxxxx~~ tisk brez kakršnekoli cenzure ali prepovedi.

Te točke ne vsebujejo pravzaprav nič novega, vse to se že izvaja, samo ne tako dosledno in pošteno, ampak zelo površno in huljarsko. Manifest se nanaša na vse moje članke o besedni umetnosti, začenši s podolgovato številko (6-7) Tribune in je nekak strnjen povzetek feljtončkov, ki pa niso bili redni zaradi pomanjkanja prostora, ki so ga zaselele besede okrog see see rider. Zaključujem z nasvetom tov. D. Štrajnu, naj ne povišuje preveč zahodnjaško-ameriške, buržoazne, malomeščanske, imperialistične, bleferske družbene mentalitete, ker bi rad kot poštenjeka v bodoče še sodeloval, da, jaz osebno bi rad še sodeloval v naših časopisih in revijah; pa v Tribuni tudi.

Ivan P. Volarič



Šolska naloga kravi

Krava je sesavec imača žival. Živi povsod. Prevečen s kravjo kožo. Zadaj ima rep s čem, s katerim odganja muhe, ker muhe pasti v mleko.

Spredaj je glava, v rastejo rogovi in kjer je tudi gobozogve rabi krava za suvanje, goboz za mukanje. Spodaj pod kravo visleko, ki je tako napravljeno, da se vleče. Če se na njem vleče potem pri mleko. Mleka nikdar ne zmanjka, saj krava sprosti dela; kako to dela vem, ker to še nisimo vželi.

Krava fino diši in duhamo že od daleč, kajti ta duh derak na deželi. Mož krave je voleda čisto tako kot krava, samo mleka visi pod njim. Zato tudi ni sesavec, več ga uporabljajo za delo. Bik je kva.

Krava živi od trave, če je trava dobra, je tudi mleko, če je krava slaba, je slabo tudi mleko; če pa grmi, se mleko zasiri.

Krava ne potrebuje hrane, ker prežvekuje to, kar enkrat pojedla tako dolgo, da je silveč ne vem.



JOINT: cigareta z mamilom med sredinec; narkoman vdihava dim skozi pest in cigareta sama nikoli ne pride v stik z ustni

ITD, 17. 9. 1974

STOKRATNI BLEF

Slavcu ali Slavc meni - ni važno,

V TEM SVETU

bednih žurov nogometnih trikov ozkih ali širokih kaubojk levih frikov plastičnega roka žensk ki niso za nas ciničnih dekadentov reaktorjev in huliganov babjih ogovarjanj lepih oblek (štetika frst) avtomobilov in denarja super fukačev bangladešev žicarjev tumbačev slikarjev detejev ciroz jeter sifiliso v ledičenjen TBC kašjev

- prekomerno uživanje alkohola, jedina je stvar, kojom se čovjek uzdiže iznad životinja -

čudnih drogusov kmetov meščanov intelektualcev glasbenikov prijateljev armija spasa dilerjev neprijateljev kurbinih sinov težiteljev družinskih tipov mladoporočencev zavistnežev politikov študentov literarnih urednikov podgan manjapurg vojakov uzaljenih tepevc ki jim zabevajavo ženske hlapcev dolgočascev mladletnikov disko klubov

„stari, kaj ti ništa ne radiš?“
 „čuj frajeru, trudim se u tom pravcu.“

prisljenih nasmeškov BZ solz spominov na slavno preteklost televizijskih anten gradnje hiš raznih manevrov proizvodnje sovražne propagande strahu pred dogami in Rusi v usnje vezanih knjig kdo kdaj s kom kje za koliko kateri stil infarktov kulture band klanov kritikov pretiravaj fukodromskih blablajev

- moj otac švercuje drogom (majka bez dozvole prodaje džin) sestra na uglu trguje telom (Kriste, postajem najbogatiji na zemlji sin-)

nenehne pijanosti spanja po čarketih jutranjih šejkov spida zadosti vijudnih zabav razmetanih stanovanj visenja po lokalih od nezavesti perversnih fukov pretepoz zatiranj napredujočih pleš zdravljenj impotentnosti umazanosti potovanj paranoičnih dilingov propadlih načrtov uničenih pohištjev mutenaj zabevajavj dobrih stripov vojaških stokanj podzemlja skupnih spominov za koji kurac pogovorov humorističnih večerov

- šuti pij & bit češ pemetnji! -

nežnosti zakompleksanosti slinavosti povoženosti zaljubljenosti ljubosumnosti čudnih finti zopnosti zabevajanih misli odličnih kamuflaž ne jebem nič zivotisti želja za odhod v Kolumbijo &td &td &td

NI

zdrave klime za bedasto občutljive sentimentalce (morda džank uspeh ni garantiran)

DOBILI TE BODO

Včasih se imam na sumu da bi vse moje težave zginile če bi imel pištolo. nekaj velikega težkega naprimer walter ali momariški kolt nekaj kar dela dober hrup in dobre luknje. In norijo nekaj kavarniški filozofi in gnoj da silimo na vzhod da bo diktatura da bodo prišli Rusi. krasno! naj pride tudi Sv. Peter s pištolo v roki bom mimo čakal da mi kaka debelebita mona pove: - zdaj boš delal Tako vidim ga. zdaj ga vidim, kako pobira svoje črevesje. ali pa življenjska želja da bi naučil podgane lepšega obnašanja. frajer pljuva nepravne besede še bolj nepravim usedom - cak - in greš zaradi malo zelenjave gledat sonce na sah. prav, samo iz vsakega zapora se je še prišlo. potem ga poiščes pelješ v temno ulico postušaš nekaj časa cviljenje od strahu usranega frika in ko ti je zadosti mu odstreliš možki ponos. super finta, podgani ne smeš dati še ene priloznosti. Res bom moral enkrat v Trst ali Gorico da vidim kako je s to stvarjo. potem sem zadnji gangster na varnem. kaj vse lahko počneš s pištolo. znorim! lahko se priključiš tisti bandi ki že od vojne sem serje nekaj o overpopulaciji lahko ubiješ svojo ljubavnico lahko postaneš eden tistih komandosov ki masakrirajo za pravično stvar (toliko da imaš opravičilo) če si slučajno drogus imaš lahko plantažo hašiša ki jo braniš pred sovražniki do zadnje kaplje krvi. pravim, milijon možnosti tudi tista zadnja ko ti je vsega zadosti. in jaz sem bil v vojski prekleto dober strelec. ne da bi se hvallil - ampak res, strelec užitar, znanje pa moraš uporabiti v življenju sicer bi bile vse šole na svetu čista bedarija (...? ? ? ? ?) saj / včasih so mi bili všeč nozi dokler ga nisem 1968 v Dubrovniku dobil na glavo. Od takrat kot da se jih bojim.

ŠUTI i pokori SE!

Ali ne bi bilo lepo če bi vsaj včasih postali GOLOBI in bi v divjih pikejih SRALI na glave hipijem

Mislite da bi Freewheelin' Franklin rekel: Maja je v redu ker je v enem dnevu in pol natančno 38 ur in nekaj minut samo dvakrat nežno intelektualno dahnila BISTVO

Prej ali slej GA bom pogledal v oči in MU rekel: TI MI NE PAŠES! nakar ga bom tako brenil v jajca da se MU bo zmešalo v riti in v glavi banda v dvorani je navdušeno tulila tako je tako je

Ja sam uvek pričao nakar ga bom tako brenil v jajca da je u životu važno biti jebivetar Ali oni kao da nisu kužili hrvatski

Ljubezen je že res lepo čustvo ne vem pa če je tudi potrebno



ko bom mrtev in verjetno tudi bel bo iz snežnobelopersamoDAŠ hinasvsko štrlel moj pijanskordec nos

Kako to da ste VI tako pametni

Ja veste drogiram se s fizolom po katerem bruham in vsako tolko preberem kakega Alan Forda ali kak podoben untergrunt časopis

Daj mi koke majko Jer imam randevuz (2x) Neče kurac da mi stoji Pa zato pijem ovaj tužni (bluz za orglice C-dur)

La polizia federale degli stranieri pronuncia il divieto d'entrata contro: (je bilo že objavljeno pa ne povem kje) ab 10 avril 1970 bis 10 avril 1980 Brungand. Etranger indésirable. Vagabondage. Defaut de moyen d'existence.

Moralni nauk te zgotobe so pred nekaj leti izrekli Albanci (ki jasno niso vedeli da je Slovenija čisto drug plac) na tistem krasnem panoju kjer je rumeno na rdečem pisalo ŽIVEL NAŠ KROMPIR



KOKAIN MAMA

Najprej se bom skopal. Potem si bom kupil obleko. Tako temnoplavo s sivimi črtami. In lepo srajco, svilen telovnik, morda tudi fular. Uredil si bom možgane. Nobenih alkohotov, nobenih alkaloidov. Našel si bom službo, da bom imel vedno za kosilo in sadni sok. Spremenil bom istrski naglas v recimo ljubljanskega, da se bo videlo da sem postal nekdo. Našel si bom stanovanje. Zaključil se bom v srednjelepo, nedolžno, iz ugledne družine gospodično, ki bo imela mojega otroka. Kupoval bom v rdeče usnje vezano - vašo besedo - . Hodil bom v spodobne lokale, med snobe in volhune, kot npr. triglavsko v Kopru. Ostrigel si bom lase, da bodo dolgi kot zahteva moda. Bril se bom vsak dan, morda si obrijem celo brke. Postal bom fin in vljuden in na vse fine in vljudne blablaje bom odgovarjal: ja ja se zgodi spreminjamo se a leto so tukaj pamet nas sreča ... Ne bom se več poznal s tistimi, no, friki, rokerji in podobnimi bandami. Začel se bom zanimati za politiko, šport, gledališče, opero, film in balet. Šel bom v Rusijo na sindikalni izlet (u, rima). Vključil se bom v društvo za boj proti narkomaniji. Nehal bom z literarnimi branji, ker kaj mene brigajo Kermauner, Javoršek ali pa Jolka Milič. Seksal se bom in vse priznal. Končal bom srednjo šolo in se vpisal na univerzo. Sploh bom postal soliden meščan, ki ga bodo imeli vsi radi. Ah kurc, če so do zdaj še vsi načrti propadli, ni strela, da bi se ravno najbolj bedast, posrečil.

MARUKU MAKASIKI ŽILŽIBAO US - HARAKIRI

To je bilo takrat (dokaz da se staramo) ko smo jih imeli 16 ali 17 in smo počeli take simpatične neumnosti da bi se človek kar valjal od smeha Imela sta sestanek Tip ves v zanosu raziskuje njen relief (bila je dobra seksača verjetno je še danes; naj še povem da občudujem pisatelje ki nam povedo kaj je kdo čutil ali celo kaj je kdo mislil. jao o tistem tipu ki je med drugim moj prijatelj nič ne vem in niti ni važno) Torej - nenkrat pogleda ženska na uro: Oh, meso moram kupit in odšiba. Snupi ki je videl sceno je pripomnil jesen je moja droga

sporočilo

Danes, 28. maja 1975, je prišel trenutek, ki ga Slovenci že dolgo pričakujejo. Zdaj se razkriva skrivnost o centru informacij, ki se vanj stekajo podatki o slehernem Slovincu, in o centru inteligentnosti, ki te informacije koordinira, oblikuje, usklajuje, povezuje in tako določa prihodnost in usodo vsakega Slovincu in slovenskega naroda v celoti. Razkriva se skrivnost, kje in kaj je tista sila, ki med sabo povezuje dejavnosti premnogih informativnih institucij, od zvezkov, ki vanje osnovnošolski učitelji beležijo svoja zapazanja o učencih, ne da bi jih učenci lahko brali, in jih prepuščajo službenim naslednikom, da po nepoznatih poteh izginejo neznanom, preko rezultatov inteligentnih testov, ki jih psihologi zaupajo samo skrivnostnim pooblaščenecem, preko kompiuterjev, preko plodov delovanja najrazličnejših uradov, pa vse do takšnih strahospoštovanj vzbujajočih institucij, kot je UJV. Razkriva se, kje je tista centrala, ki iz vseh teh razdrobljenih podatkov ustvarja o vsakem človeku zaokroženo in objektivno podobo.

Vsi ti podatki so zbrani pri meni, Juriju Deteli, Gregorčičeva 17, Ljubljana. Jaz sem informacijski in inteligentni center Slovencev. Jaz vem vse, kam se kak Slovenec premakne, kaj ga je ta in ta ušpilil, kje in kdaj je to bilo, vse, kaj je kdo pijan rekel v gostilni, na cesti, na Rožniku, v kletih ali na še bolj skritih krajih, vem za miselni profil vsakega Slovincu, za vse prekrške in za vsa kazniva dejanja. Vse to vem celo mnogo bolje, kot lahko to kdorkoli na Slovenskem ve o sebi, kajti podoba, ki jo ima vsakdo o sebi, je zaradi subjektivnosti popačena, izmaličena in ne celovita, moja podoba pa je celovita in objektivna. A ker je končno napočil vesel čas, primeren za konec paranoičnega spraševanja, zakaj nekdo ne dobi službe, zakaj nekdo drug ne dobi stanovanja, zakaj nekomu tretjemu ne tiskajo knjige, zakaj so nekomu četrtemu vzeli pasoš, itd, itd, so od danes naprej vsi podatki javni. Če kdo želi zvedeti informacije, ki jih imam zbrane o njem, naj se oglasi pri meni in jih bo zvedel v celoti, vključno s fototeko, filmskimi posnetki in magnetofonskimi trakovi. Tako bo lahko v najkrajšem času znova prehodil vso svojo življenjsko pot, razkrili se mu bodo do takrat skriti mehanizmi njegove preteklosti, in poučil se bo, da na službo, knjigo, stanovanje ali pasoš ne čaka tako dolgo po krivici, temveč po pravici. Zglasi naj se na Gregorčičevi 17, Ljubljana. Če pride ponoči, ko so hišna vrata zaklenjena, pa bo v drugem nadstropju videl luč, naj me pokliče po imenu, da mu odklenem hišna vrata. Če pride dopoldne, naj dolgo zvoni, da me prebudi, kajti inteligentni center Slovencev ima nekatere navade tiste ptice, ki je že pri starih Atencih slovela po modrosti. Ta ptica se imenuje sova.

Obiskovalcem bom postregel s čajem in kolački.

V Ljubljani, 28. maja 1975

Jurij Detela

JELKA BUDIMIROVIČ

podočesja naših podajanj

princeska na vrtljaku upe kvačka
stolček okoli drsi
zrcelo z droga sonce za repek lovi

je pavček svoje perje
na razstavo dal
ni ga na dno mišičnih tkiv zarezal
da bi lepoto dojeli
da bi lažje živeli
da bi čustvo bogatili
da bi preživel
da bi se plemenitili
da bi pozabili
kam smo smisle skrili
da bi se ne sramovali
premera in odtenka
da bi preživeli
kako naj bi oni pozabili
ki si niso čustva bogatili
ki nimajo da bi se plemenitili
ki so lepoto le čutili
kako bi oni preživeli
in ne bi smrtni greh storili

je pavček razobesil pisano
perjanico slepote
slutil ni
da bo z njo veke vnel
ko prilil se je z dvomom nekdo
si s puhasto mavrico usta natlačil
izdal
kako naj bi sedaj preživel
in ne bi smrtni greh storil

strah me je teh žil
ki silijo k površju

hej princeska
že veš
da ima tomaž tička

ko boš imel največ
mi pokloni čas
da ga bom lahko vrgla
v kanal

princeska krasna
kaj še vedno
štrikaš princa
am bam pet podgan
zamiži in si ga vzemi

DENIS PONIŽ ARCADIA

prazna dežela/resnica vedeževalcev
v sebi odkrijem polovico drugega/
telesu odkrijem/ drugo jutro/ drugi dež

declaracio oracionis de beata dorothea

oranževac in pelin iz tvojega vrta
zlati fazan iz tvojih soban
čista voda iz tvojih izvirov
pobožni hlad tvojih prostorov
sladke melodije tvojih goslačev
balzami iz tvojih pušic
svila tvojih zakladnikov
učenost tvojih papirusov
lesket tvojih zvestih hrtoev

ko ubežim in ko se ozrem
ko se spočijem
v rumeni sobi z baldahinom/
obokom in holandsko lučjo

strah, vladar obupa

arcadia izsanjanih/ zamolčanih/
vrtovi naslade/ reke izvoljenih
griči teme/

njihova ljubezen in njihova negotovost
brezna spancev/ sanj/ pohabljenec
ure na stopniščih/ klci preganjanih
prikazni/ votli zidovi/ posušena kri
vbodljaj trstike

zagovor:
bodi koren iz češminja sok/
lužna voda/ pepel in tigrovo oko
rek:
rodi se/ skrči se/
veter naj te izpije

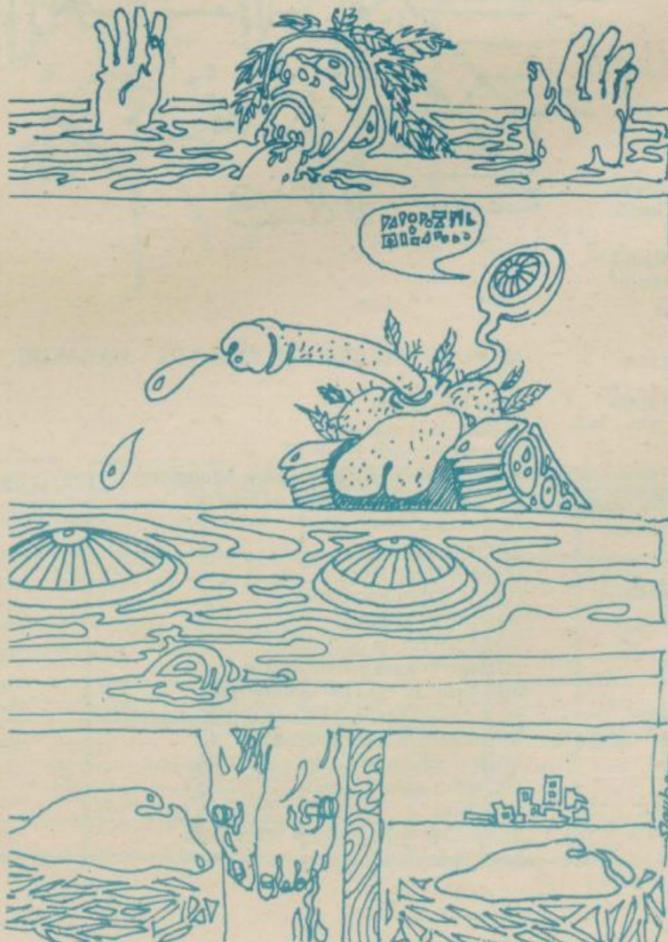
zvezda, mati krokusov
dlan in pesek potopljena v objemu
nesrečnem v pepelu žarečem
sanjam sanje popotnih:
sive stolpe v zelenem polju
modre jezdece in črne lepotic
izstradane volkove/ borilce s štrclji
nizke kočice

na visokem vzglavniku sanjam
svoj zodiak/ svojo zapuščenost
v svojem strahu svoj obup
arcadio s konji in jezdec
z modreci in ubijalci

izgubim se v rumeni sobi z baldahinom/
obokom in holandsko lučjo

ljubezen
oko na temenu
prihod
zvoki ahatne želve
združitev
vosek v dlani
moritev
krik in sad
pesem
krhki zobje besed

pripev:
arcadia vpeta v stebre časa/
v srebrne votline minevanja
pusta
prazna



kako je nastal dialektični materializem

Večkrat se sprašujemo, kako je izvršen prehod iz metafizičnega materializma na dialektični materializem. Pojasnjujemo ga tako:

- Obstajal je metafizični materializem, materializem 18. stoletja
- Znanosti so se spremenile
- Pojavila sta se Marks in Engels, ki sta razdelila metafizični materializem na dva dela; zavrnila sta metafiziko in zadržala materializem s tem, da sta nanj vezala dialektiko.

Večkrat stvari predstavljamo na ta način, ta pa izhaja iz prehoda metafizičnega materializma v dialektični materializem, izhaja iz metafizične metode, ki zahteva poenostavitev stvari, da bi ustvarili shemo. Nasprotno temu se moramo zavedati, da dejstva realnosti nikdar ni treba shematizirati. Dejstva so veliko bolj komplicirana, kot se kažejo, veliko bolj, kot si mi predstavljamo. Zato prehod iz metafizičnega v dialektični materializem ni bil tako enostaven.

Dialektiko je razvijal idealistični filozof Hegel, ki je umel razumeti spremembe v znanostih. Ko je prevzel staro Heraklovo idejo, je s pomočjo napredka v znanosti konstatiral, da se vse v vesolju giblje in spreminja, da nič ni osamljeno, ampak vse od vsega odvisno. Tako je postavil temelje dialektiki.

Hegel je najprej obravnaval gibanje mišljenja kot nekaj naravno dialektičnega, ker je slo za napredek duha, ki je izhajal iz borbe idej, iz diskusij.

Naj ne pozabimo, da je bil Hegel idealist. To pomeni, da je zanj duh primarni značaj. Zato je Hegel imel posebno predstavo o gibanju in spreminjanju. Misli je, da spremembe duha določajo spremembe v materiji.

Za Hegla je bilo vesolje materializirana ideja, duh pa tisti, ki jo je odkrival in bil primaren. Hegel je ugotovil, da se duh in vesolje neskončno spreminjata in sklepal, da spremembe duha določajo spremembe v materiji. — Zaradi lažjega razumevanja vzemimo: raziskovalec ima idejo. To idejo realizira in ta materializirana ideja ustvarja spremembe v materiji.

Iz tega lahko sklepamo, da je Hegel bil dialektik, podrejal pa je dialektiko materializmu.

Marks in Engels sta bila Hegelova učenca, materialista in sta glede na to dajala primarni značaj materiji. Proučevala sta Heglovo dialektiko in ugotovila, da je ideja sama pravilna, vendar v obratni obliki. Engels je glede na to rekel: „S Heglom dialektika stoji na glavi in je je treba postaviti na noge.“

Marx in Engels sta prenesla v materialno stvarnost izvorni vzrok tistega mišljenja, ki ga je definiral Hegel kot naravno dialektičnega, kakor sta ga tudi sama imenovala. Misli sta, da je imel Hegel prav, ko je rekel, da je mišljenje in vesolje v stalnem gibanju, vendar se je motil, ko je mislil, da spremembe idej povzročajo spremembe stvari. Nasprotno nam stvari dajejo ideje, ki so se spremenile kot posledica sprememb stvari. Kot primer vzemimo: nekoč so potovali s poštnimi kočijami, danes potujemo z vlakom. Nov način prevoza ne obstaja zato, ker imamo idejo, da potujemo z vlakom, temveč so se naše ideje spremenile, ker se stvarno vozimo v vlak.

Ne smemo torej reči: Marx in Engels sta poznala materializem, ki je izšel iz francoskega materializma XVIII. stoletja, hkrati pa tudi Heglovo dialektiko in tako jima ni preostalo nič drugega, kot da sta združila oboje skupaj. To bi bilo pretirano poenostavljeno, shematsko mišljenje, ki pozablja, da so pojavi kompleksni, torej bi bilo to metafizično mišljenje.

Marks in Engels sta vsekakor prevzela Heglovo dialektiko, vendar sta jo predelala po svoje. Prav tako sta naredila z materializmom in kot plod njunega dela je nastal dialektični materializem.

Vujović Zoran
Iz „Stika“; Glasila OO ZSMS
Fakultete za elektrotehniko
April 1975

KJE NASTAJA DIALEKTIČNI MATERIALIZEM

Mi smo se tudi večkrat vprašali, kako in kje je nastal zgornji tekst oz. pojasnjevanje nastanka dialektičnega materializma. In da ne bi „stvari shematizirali“, smo se odločili, da najprej preberete tekst, takšen, kakršen pač je, in drugo, da pod črto pripomnemo tiste misli, ki so se nam „pojavnale“ ob pojasnjevanju nastanka dialektičnega materializma. No, torej:

najprej, pri prvem branju, smo bili veseli, da smo končno zvedeli, kako je nastal diamant, in seveda tudi, kaj to je. Pri drugem branju pa že nismo več vedeli, „d kva d je“, kajti „dejstva so veliko bolj komplicirana, kot se kažejo in kot si jih mi predstavljamo“. Pri tretjem branju smo se zgrozili. Pri četrtem smo se resno, dejansko smrtno resno zamislili. Pri petem branju smo se odločili, da zgornji tekst objavimo. Šesto branje prepuščamo vam.

PRI—PI—PI—SSSSSS!

Dialektični materializem je v bistvu zlo ajnfohtn štos. Ta atribut mu tako ali tako pripada. Saj ni treba kaj drugega, ko usest se, nalovit okrog nekaj abstraktov, da čista misel o dialektiki ne bi bila motena od kake dvoumne konkretije. Tok za dištanco.

Tisti, ki film analizira, bi v idealnem slučaju moral imeti štirikratno stopnjo spoznavanja: moral bi poznati film (to je film in filmske teorije), jezik (splošno lingvistiko in semiologijo), sodobne pojme o zgodovini, družbi in kulturi (sociologija, etnologija, marksizem...) in navezadnje-svoj položaj kot subjekta vsega tega (Freudova psihoanaliza).

Christian Metz

Festival v Cannesu zelo karakterizirajo tradicionalizmi večine filmov v njegovih programih, katerih usmeritve so naravnane po logiki velikih filmskih kapitalov. Tak koncept ohranja festival stabilen in statičen v njegovi ekonomski in programski shemi in tako pomeni Cannes največji in najstarejši festival tradicionalnega filma. Je vsakoletno zbirališče filmskih ljudi bolj ali manj ustoličenih klasičnih post-hollywoodskih prepričan o filmu in stvarih okoli filma. Ta tipika velja za tekmovalni festivalski program in filme, ki jih producenti in posamezne nacionalne družbe prodajajo v okviru vsakoletnega filmskega trga.

Ze nekaj let sem pa postaja Cannes zanimiv predvsem zaradi vzporednih filmskih manifestacij: „Tedna kritike“ in „Stirinajst dni režiserjev“ – stranskih programov uradnega festivala, „Perspektiv francoskega filma“, ki jih je letos že drugič organiziralo Združenje francoskih filmskih delavcev in „Festivala političnega filma“, ki so ga letos tudi že drugič pripravili socialisti. Vse te prireditve modernizirajo uhojeno šablono oficijelne selekcije in se sklapljajo v heterogeno fiziognomijo festivala na katerem je tako moč videti filme najrazličnejših struktur (v vzporednih programih tudi izrazito modernih), ki fungirajo v določenih komunikoloških in ideoloških sistemih. Festival ima svojo arheologijo in svoje novitete. Vsakdo lahko izbira filme, ki jih bo gledal in če je slučajno še kritik, bo o njih pisal iz pozicij svojega izbora, katerega pa implicira individualna filmska mentaliteta. Sam sem si v Cannesu ogledal filme iz nekaj programov, ki jim je skupno to, da so pot naprej v okvirih filmičnosti (sama struktura filma) in v problematiziranju nivojev, ki jih struktura veže in nakazuje.

Film je umetnost, ki je najintimneje povezana z vidnim svetom in vidljivost je tista, ki film omogoča in ga določa. Jurij Lotman ugotavlja, da naše oko postaja semiotično in sodobnega gledalca moderni film ne naravnava na to, da se vpraša: „To vidim in zato je to resnica“, ampak prej kot: „To vidim-kaj to pomeni?“. Lotman misli na filme, ki so v sebi organizirani na način metatekstov, ki fežijo k realizaciji sebe kot metafila. To pomeni, da je govora o filmih – „slojevitemu pripovedovanju z zvočnimi slikami“ in ne o običajnih enodimenzionalnih verbalnih zgodbicah. Ni moj namen v pričujočem tekstu, da razvijem shemo modernega filma in njemu adekvatnih teorij, skušam le nakazati, da bom na določen način pisal o tistih filmih letošnjega Cannesu, ki revolucionirajo filmski jezik in zavest gledalca. Filmski jezik v smeri preseganja jezika govora k jeziku stvari in zavest gledalca v pozorno percepcijo, meta-branje avdiovizualnih struktur in večnivojsko apercpcijo. Tako gledanje in tako razumevanje omogočajo filmi – „ne kot ogledalo narave“ niti „pseudophysis“ ampak kot nova narava, „umetno bitje“, za katerega ni primaren odnos do realnega, ampak medsebojni specifični odnosi, v katere film postavlja vse to, kar od realnosti prevzema.

V opisani obseg spada določeno število filmov letošnjega Cannesu. To so filmi, katerih filmska slika mora biti gledana kot večsmiselna slika in nobena racionalna dialektika tu ne razkriva dokončno na filmu artikuliranih smislov. S svojim filmskim izrazom ta dela odpirajo problem najmlajše izmed umetnosti, ki na specifičen-filmičen način avdiovizualno sugerira to, kar ne moremo izraziti z besedo ali govorom, to kar ne moremo imenovati. To kar lahko le kažemo z gibanjem, gesto, igro, življenjem, smrtjo. Filmska artikulacija smisla v teh filmih ostaja samo izseček o neizrečenem. Gledalec je tako bližje, da tem filmom enostavno prizna eksistenco, jih občuti, kakor da o njih racionalizira. S pozornim gledanjem jih zasluži in občuti kot identifikacijo nekih lastnih diskretnih trenutkov, igro zavesti v središču neke privatne kombinatorike, kjer so realne časovne in prostorske kontinuitete narušene. Kritik lahko te smisle nasluži, ni pa na njem, da jih dokončno razbere, kajti to s temi modernimi filmskimi deli vedno bolj uspeva znanstvena, strukturalna filmska metoda, ki razkriva in odčituje vsesplošni notranji smisel filma.

ZELO SEM REVEN, ko rečem:

da sta MOJA LJUBEZEN, ELEKTRA* (Szerelmen, Elektra-Madžarska) Miklosa Jancsa in DEKOLTE NA HRBTU (Das ruckendekollete-Svica) Jana Nemeca briljantni filmski stilizaciji, genialni koreografiji prostora, anti-narativna filma, kjer pantonima, balet, dekompozicija in ponovna kompozicija prostora vodijo v film, ki po svojem vizualnem ritmu in izgledu spominja na glasbo. Minimalnost pripovedi ob nešteti variacijah nakazuje paraboli o revoluciji in njeni permanentnosti.

PASTORALNO SKRIVANJE IN ISKANJE (Den'en shisu-Japonska) Shuji Tereyame in ALI SLISIŠ KAKO LAJAJO PSI (No oyes ladrar a los perros-Mehika) Francois Reichenbacha sta filma surrealistično organizirane pripovedi o otrostvu (o pravem in o alternativnih) in odrasčanju. (ki je bilo in o vseh ostalih življenjskih poteh, ki bi lahko bile), kjer ceremonialnost in mitičnost nakazujeta neizmerno odprtost in prostost sanjskega sveta človeka. Antonioni je v POKLICU-REPORTER (Professione-Reporter, Italija) zopet posegel v strastno raziskovanje poetskih vrednosti trenutka, kar je začel v filmih iz zgodnjih šestdesetih let. MORILEC GLASBENIK (L'Assassin musicien,

PAULO FREIRE: CULTURAL ACTION FOR FREEDOM

PENGUIN PRESS, 1974

Freire je prepričan, da je v vsaki vzgojni praksi impliciran določen koncept človeka, pa naj se vzgojitelj tega zaveda ali ne. Prevladujoči abecedniki v Latinski Ameriki v problemu nepismenosti iščejo problem podhranjenosti, zato je opismenjevanje razumljeno kot hranjenje in prebavljanje. S tem je zavest zreducirana na naturalistično komponento. Proces prisvajanja besed je šopanje, ne pa kreativni napor učenca.

V resnici pa je nepismenost tipičen pojav „kulture molka“, tj. Latinske Amerike in Tretjega sveta sploh. Nepismeni tretjega sveta ne tvorijo marginalne populacije, zato njihova rešitev ni v povratku v „zdravo“ družbo, temveč v osvoboditvi. Nepismeni niso marginalni v odnosu do sistema, temveč so zatiranci znotraj njega. To pomeni, da se mora proces opismenjevanja iz „misij“ posameznikov, ki zapuščajo prijetno življenje, da bi dali revežem dar besede, spremeniti v kulturno akcijo za svobodo. S tem je impliciran nov tip vzgoje in vzgojiteljev. Učenec in učitelj sta posredovana s svetom, ki je za oba neznošen. Namesto da bi učenca šopali z odtujenimi zlogi, mora učenec s pomočjo učitelja generativne besede navezovati na lastno (neznošno) eksistenčno izkustvo. Učenje besed tako ni več pomnjenje alieniranih besed, temveč napor imenovanja, demitologiziranja, kritike sveta. Proces opismenjevanja mora združiti izgovarjanje besed s preobrazbo stvarnosti. Vzgoja ni mehanično zapomnjevanje temveč avtentična misel-jezik, vezana na dialektični proces med subjektom vzgoje in njegovo historično-kulturno realnostjo. Misel-jezik pa je avtentičen le, ko je nerazdružljiv s prakso spreminjanja predmetnosti.

V legitimni aspiraciji „kulture molka“ po neodvisnosti leži njena utopična vizija: rešiti razviti svet z osvoboditvijo sebe same. Pedagogika, udeležena v kulturni akciji za svobodo je utopična pedagogika, je polna upanja in denunciacije. Utopija te pedagogike ni v pasivnem čakanju, temveč v skrajno tveganem angaziranju.

Kulturna akcija se navezuje na osveščanje. Ontološki status človeka je v tem, da ne živi samo v svetu, temveč tudi s svetom, kar pomeni, da je sposoben zavzeti do sveta distanco in s tem biti objektivni ter kritičen. Osveščevanje nepismenih v „kulturi molka“ pomeni prav prvi korak v vzpostavljanju ontološkega dostojanstva človeka. Tu se refleksijska sveta in praksis (tj. humanizacija sveta) zlijeta v enoten projekt.

Preobrazba „kulture molka“ (odvisna družba je per definitionem molčeca družba) v suvereno kulturo se more dogajati le po napredujočih stopnjah razvoja individualne in socialne zavesti: od najbolj nezavedne molččnosti in enostavne prise do conscience preko naivne refleksije in izmetavanja introjicirane kulture ter ideologije do resnično kritične, revolucionarne-utopične zavesti. Prehod iz kulturne akcije za svobodo v permanentno kulturno revolucijo, kjer se morata srečati Tretji svet in vsi zatirani razvitega sveta.

Ko ocenjujemo tako angazirano knjigo kot je Cultural Action For Freedom, smo nenehno v nevarnosti, da bo vsaka naša sodba o njen navržena od zunaj. Zato menimo, da o knjigi najbolje govorijo ogromni uspehi, ki jih je Freire imel med nepismenimi, kadar že ni bil zaprt ali izganjan. V tej knjigi, kakor tudi v njegovi Pedagogy of the Oppressed, so navedene nekatere izjave, ki so jih čilenski kmetje dali potem, ko so se naučili pisati. Te izjave so tudi dovolj ilustrativne. Vendar bi bili še posebej v zmoti, če bi knjigo razumeli kot neaplikabilno delo Tretjega sveta. Preko ponovne „sociološke redukcije“ (Guerreiro Ramos) imamo pred seboj knjigo, ki po eni strani predstavlja pomemben prispevek k sodobni filozofiji vzgoje, po drugi strani pa posega v samo vzgojno prakso: kljub temu, da v razvitem svetu nepismenost že dalj časa ni več akutna, se otroci še vedno rojevajo nepismeni. Kot radikalna kritika naših jezikovnih učbenikov nam je predstavljena knjiga seveda dostopna brez vsake sociološke redukcije.

BOJAN BASKAR



CENZURI IN SVOBODI TISKA

- Nekaj misli na Marxovo temo -

Ko svoboda tiska trči na cenzuro, to pomeni negacijo te svobode. To je dejstvo, kajti cenzura je uradna kritika. Kritika v vseh oblasti, ki omogoča, da ljudske množice obvaruje pred ne-resnicami, „dezinformacijami“, „demagogijami“ itd. Resnica je cenzura ni stalna kategorija, prilagaja jo trenutnim političnim potrebam in kar je bilo resnično v določenih okoliščinah, je v drugih zopet neresnično. To je kot začaran krog, iz katerega cenzura ne zna in se tudi ne trudi poiskati izhoda. Verum index sui et falsi. Resnica je kriterij sebe same in laži.

„Toda resnica je splošna, ona ne pripada samo meni, ona pripada vsem, ona ima mene, jaz nje ne“, piše Marx. Cenzura si prav tako lasti resnico, kot pisec (posameznik), vendar cenzura kot organ oblasti določa resnico, ki je v določenem političnem trenutku „prava“ resnica. Vendar resnica ni lastnina enega ali drugega. Resnica je nadlastniška kategorija, nekaj neotipljivega, lasti v sredinah, kjer vladajo različni privatni interesi, zreducirani v obče.

Posameznik si lahko lasti le formo, kot svojo duhovno individualnost „Le styl c' est l' homme“, pravi Marx in nadaljuje. Zakon mi dovoljuje pisati, pisati pa moram v slogu, ki je različen od mojega! Lahko kažem obraz svojega duha, vendar mu moram vedno dati predpisani izraz“. Kaj potem lahko napišem tako, kot sem si zamislil, če že moje mišljenje presega okvire tiste dovoljene svobode, ki je kot sivo v sivem. Ali se posameznik lahko prilagaja različnim zahtevam cenzure določevalke obče resnice? Posameznik se prav tako ne more prilagajati, kot se ne more prilagajati cenzura posamezniku. V mislih imam poštenega posameznika.

Moja resnica je le resnica mene samega, medtem, ko cenzura operira z resnico, ki je produkt občega interesa. Če prav razumemo Marxa lahko rečemo, da je vladajoča resnica vedno le resnica, ki je danem trenutku uporabljiva vladajoči razred.

Cenzura je mistifikacija stanja za „obče dobro“, fetišizacija obče resnice“ in negacija svobode tiska in ostalih „mass media“. Cenzura sega po vsem, onemogoča vse – v svetem prepričanju, da je edino tak akt koristen za obstoj države. Ker cenzura onemogoča vse, tudi ve vse. Vendar cenzor ne ustvarja ničesar, temveč zavira in onemogoča sleherno ustvarjalnost. Ali se potem cenzor dviga v svojem vsesplošnem znanju nad vse ustvarjalno? V lasti ima izobrazbo nesluhen dimenzij in kako izobraženi se potem šele tisti, ki postavljajo cenzorje?

Cenzor je državni uslužbenec, birokrat z vsemi karakteristikami, kot jih poznamo pri birokraciji, neodvisno od politične ureditve. Tudi socialističnim družbam preti nevarnost birokratizacije, kot nas uči zgodovina). „Če je moč birokracije“ – kot pravi Marx – „v prilaščanju tajnosti, pomeni odkrivanje te tajnosti za birokracijo odvzemanje njenega osnovnega vira moči. Njena eksistenca je tako odvisna“. Največji sovražnik birokracije je torej javnost. Vendar prav ta javnost ne pride do izraza v sredinah, kjer cenzura temeljito onemogoča svoboden tisk ali nasploh neodvisnost (kar pa ne pomeni avtonomije) „mass media“. Javnost predstavlja obstoj ne samo osnovnih osebnih in političnih demokratičnih pravic in pravic le teh, temveč tudi praktično možnost, da ljudje lahko svobodno izražajo svoje misli in občutke. Zato javnost lahko razumemo tudi kot svobodno izražanje mišljenja vseh državljanov o vseh družbenih vprašanjih itd.

Cenzura naj bi varovala množice pred kvarnimi vplivi „ne-resnarice“, vendar v svojem bistvu pomeni le varovanje oblastnega aparata pred kritiko teh množic. Cenzura kot kritika želi samo kritizirati, vendar sama ne prenese kritike. „Cenzura nima racionalnega karakterja, ker ne deluje javno, temveč tajno, ker se ne poslužuje ostrega noža razuma, temveč topih škarij samovolje“. (Marx)

Tam, kjer javnost izgubi kakršne koli omembe vredno možnost povratne komunikacije, svojega dejanskega odgovora, svoje pravice kritike, kjer pride do direktnega spopada med birokracijo in javnostjo, oziroma med osnovnimi vrednotami družbe (racionalnost, svoboda, resnica), tam nujno sledi apatičnost javnosti, ki se umakne iz političnega življenja in preneha biti javnost. Ogledimo si politično strukturo parlamentarnih režimov in videli bomo, da le-ti bazirajo na aktivnih voditeljih (elita) in pasivnih množicah – opazovalcih političnega dogajanja.

Torej dostojanstvo in neodvisnost sredstev množičnega obveščanja. Kje? Kdaj? Svoboda javnosti edina pomeni svobodno javnost. „Niti en sam človek se ne bori proti svobodi. V najslabšem primeru se bori proti svobodi drugih ljudi. Odtod je vsake vrste svoboda vedno obstojala, le da enkrat kot poseben privilegij in drugič kot splošna pravica“. (Marx)

In vendar cenzura ni vedno nujno negativen pojav. Če poskušamo ločiti „mass media“ na reformatorske in na reakcionarne, potem je v drugem primeru cenzura lahko bolj revolucionirana kakor svoboda tiska in govora. Žal pa vemo, da cenzura ne dela takih razlik in da reakcionarni množični mediji po svoji strukturi in vsebini mnogo bolj ustrezajo birokratskemu stroju, kot pa reformatorski, svobodomiseln.

Vsiljuje se nam vprašanje: Ali sme cenzura ukazovati človekovega umu? Kdo je močnejši, človek ali ustanova (cenzura je ustanova)? Marx nekje pravi, „da so ustanove močnejše od ljudi in tako tudi cenzura formalno onemogoča svobodno razcvet človekovega uma. Zato bi bilo edino radikalno ozdravljenje cenzure njena ukinitve, kajti ta ustanova je slaba“.

Debirekratizirana družba ima to možnost, saj cenzura v taki družbi izgubi smisel svoje eksistence. To se dejansko zgodi tam, kjer svoboda preneha biti spoznana nujnost, temveč domišljajska kategorija. V „kraljestvu svobode“ – komunizmu.

Rara temperu m felicitas, ubi quae velis sentire et quae sentias dicere licet. (Tacit) (O, redka, srečna doba, v kateri lahko misliš kar hočeš in poveš kar misliš!)

Citati so iz: K. Marx: Primedbe povodom najnovije pruske instrukcije o cenzuri, DELA tom I Prosveta Beograd 1968 K. Marx: Debate Seste rajnske skupštine (debate o svobodi stampe) Isto delo.

Mitja Košir

Francija) Benoit Jacquot in DOBA MIRU (L'eta del pace, Italija) Fabia Carpa, kakor večina filmov mladih Francozov so preproste in strastne pripovedi v bréssonovski tradiciji, kjer se slikovnost in zvočnost zlivata v oblikovni čistosti kjer dramaturgija filmskega stanja izključuje dramatično klasične pripovedi in ostale „predramske“ elemente iz dramskih umetnosti. V INDIA SONG (Francija), Marguerite Duras razvija zgodbo ljubezni mlade žene v resnais-robbe-grilletovem konceptu filma, ki sloni na strukturalnih značilnostih novega francoskega romana. Michel Brault, eden izmed pionirjev „direct-cinema“ je lani posnel UKAZE (Les ordres, Kanada), fascinanten film o položaju nedolžnih ljudi v kanadskih zaporih, med neredi oktobra 1970,

*Dobesedni prevodi naslovov filmov, ki v Jugoslaviji še niso distribuirani in jih distributer lahko drugače poimenuje ko je je boj za neodvisnost Quebeca radikaliziral. Čilenec Ratrizio Guzman je s pomočjo kubanskih filmarjev in nekaj ostalih evropskih „militants“ zmontiral in dopolnil dokumentarec BITKA ZA ČILE (La batalla de Chile)-kroniko vzpona Allendejeve vlade, njene težave in padec v septembru 1973. Zlato palmo je dobil Alžirec Lakhdar-Hamina za film KRONIKA OGNJENIH LET (Chronique des années de brasse)-poetično epopejo o boju alžirskega naoda proti francoskim imperialistom. Izrazito politični film je tudi ZADNJI DAN SÓLE PRED BOŽIČNIMI PRAZNIKI (L'ultimo giorno di scuola prima della vacanza di natale) Italijana Gian Vittoria Balda-avtobiografski flash-back v Emilio-Romagno 1943, v čas fašističnega terorja nad civilnim prebivalstvom. MĚJNIKI (Milestones, Zda), film Roberta Kramera in Johna Douglasa, so v Cannesu predstavljali neodvisno ameriško produkcijo. Gre za eksperimentalno delo blizu tendencam filma-resnice o ameriški mladini in njenem „greeningu“ zoper zaokostenele tradiciji establishmenta. Werner Herzog je za SKRIVNOST KASPARJA HAUSERA dobil nagrado FIPRESCI, zgleda da je uradno kritiko veliko bolj fascinalna nenavadna zgodba iz prejšnjega stoletja o odraslem najdencu brez človeških navad, ki so ga le-te potem ugonobile, kot misel, da je za takšno nagrado (Jeder für sich und gott gegen alle, Nemčija) Herzogov film le preveč akademsko izpeljan. STRAH Matjaža Klopčiča so selektorji uvrstili v program „Štirinajst dni režiserjev“ in mu s tem naredili neljubo uslugo. Klopčičev film odlikuje briljantost klasičnega filmskega izraza in film bi kot tak veliko bolj funkcionalni v uradni festivalski selekciji za nagrade kakor v konfrontativnem programu inovatorskih težnj modernega filma.

To je bilo nekaj informacij v stilu tehnologije tradicionalnega festivalskega poročanja. Ko se bo te filme videlo pri nas, pa bo nekaj jasno: da je to pisanje gola informacija in da bi bil sleherni sintetični razmislek o canneskih filmih sicer bolj na mestu, a tudi vmesen vse do trenutka, ko se bo moč s temi filmi srečati. Kajti ne zadostuje „pripovedovanje o delu“ in „objasnevanje narativnega sporočila“, film mora gledalec videti, ga ugledati v njegovi celoti. Film je umetniško delo in kot tako estetski objekt in Hegel je govoril, da je karakteristika umetnosti vedno v težnji, da se ideja ovije sčutnim svetjenjem, tako da vsebina in forma postaneta nerazdvojeni. V tej smeri je festivalsko poročanje smešen verbalni napor po vsebinski in – „še malo“ oblikovni predstavitvi filmov. Valery je poezijo definirjal kot podaljšano kolebanje med zvokom in smislom. Duffrenne ima film za kolebanje med sliko in smislom. Če to prav razumem gre za kolebanje v tisti meri, v kateri se „ujame“ ta odnos, hkrati tako poln smisla in dvoumja, nerazumljivosti, tako stegnjen med sredstvi izražanja in tistim, kar je izraženo, med kažočim in prikazanim... Tako se hitro lahko dojame, kako se smisel filma ne more izpeljati na pomensko, kako je film neulovljiv, ker odpira celi novi svet. Se ta svet da izreči? Mogoče, toda kritiki to največkrat ne uspeva, njeno razlaganje je zaenkrat in prečesto impresionistično. Lažje bi pisal o tradicionalnih filmih iz festivala v Cannesu, ker zanje veliko bolj ustreza impresionistični slovar. Toda gledal sem drugačne filme, filme, ki zahtevajo novo gledanje in nove načine njihovega dojemanja in tako preureditev in ponovno definiranje odnosov film-človek-film. Zato mi lahko verjamete, da sem o teh filmih izredno težko zapisal, to, kar je zapisano, ker sem zaenkrat še preveč navajen tradicij klasične kritike. Tako pa ne bo šlo več dolgo naprej, ker sem „drugačne filme“ videl tudi na najbolj klasičnem in tradicionalnem filmskem festivalu.

Jože DOLMARK



richard vahrenkamp: razvojne možnosti tehnologije kot produkcijskega razmerja

II. Podreditev znanosti kapitalu

Način, kako meščanska znanost teoretično opazuje naravne procese v njihovih aspektih, ki jih je na videz mogoče izolirati, omogoča podreditev znanosti videm industrijskega kapitala. Ta proces se je začel v prvi polovici 19. stoletja, ko je Sadi Caront podal znanstveno analizo funkcij parnega stroja, določeni pomen pa ima od leta 1850 v industrijskem izkoriščanju teorije o toploti, elektriciteti in kemiji.²¹ Vzporedno z razvojem industrijskega kapitala in kot njegov del in oblika sta se razvili tehnologija in uporabno raziskovanje, ki tvorita različni ravni teoretičnega mišljenja, usmerjenega na probleme produkcije, ne pa na konstrukcijo abstraktnih nauk o naravi. Ti ravni označujeta transformacijo čistih, nepraktičnih spoznaj meščanskih naravnih znanosti. Z njunimi metodami, ki v eksperimentu prikazujejo izolirane naravne procese, se analizirajo problemi produkcije.²² Delitev dela v manufakturi je predstopnja tega prikaza izoliranih naravnih procesov, katerega bistveni del pa je še človeška delovna sila. Z upravljanjem orodja ob pomoči orodnega stroja, ki je osnova strojne produkcije, ter

izhodiščna točka industrijske revolucije²³ se potek izoliranih naravnih procesov objektivira. Strojna produkcija na eni strani, tehnologija in uporabno raziskovanje na drugi strani sta torej samo dve strani istega družbenega razmerja, namreč industrijskega kapitala.

Z uvedbo stroja v produkcijski proces si je kapital ustvaril dve vrsti delovne sile: enostavno manualno delo in tehnično inteligenco, ki je v zgodnjih fazah razvoja morala opravljati hkrati tudi nadzorovalne funkcije. Po najnovejših študijah Stephena Marglina na primeru tekstilne industrije, s katero se je začela industrijska revolucija, je bil gonilni motiv kapitalistov uvajanje strojev v produkcijski proces, da bi manualnim delavcem odvzeli kontrolo nad neposrednim delovnim procesom.²⁴ Kajti to kontrolo so delavci še imeli, ko so rokodelsko producirali v založniškem sistemu po kapitalistovem naročilu ali pa v manufakturi pod njegovo direktno komando. Natančnejša kontrola delovnega vodstva v strojnem produkcijskem procesu je omogočila kapitalistu, da je dosegel višjo stopnjo izkoriščanja. V svojem delu „The Philosophy of Manufactures“, objavljenem 1835, poroča Ure odkritosrčno o tej motivaciji kapitalistov pri uvajanju strojne produkcije. Tako piše tam o stroju za barvni tisk v tiskarnah katuna: „Končno so se skušali kapitalisti osvoboditi tega neznesnega suženjstva (namreč zanje neznesnih kontraktnih pogojev delavcev) s tem, da so pozvali pomožne vire znanosti, in kmalu so bili reintegrirani v svoje legitime pravice, pravice glave nad ostalimi deli telesa.“ In o iznajdbi avtomatičnega predilnega stroja pravi: „Poklican je bil, da zopet vzpostavi red med industrijskimi razredi. (...) Ta iznajdba potrjuje doktrino, ki smo jo že razvili, da kapital s tem, ko prisili znanost v svojo službo, zmeraj prisili rebelično roko delavcev k poslušnosti.“²⁵

Nujni korelat strojem produkcije, ki delavcem vzame duhovno obvladanje celotnega procesa, je bilo razpolaganje kapitala z delovnim vodstvom tehnične inteligence, ki je lahko pregledala produkcijski proces. Začetka se je tehnična inteligenca rekrutirala iz rokodelstva. Bernal piše o tem: „V Angliji (...) je večina tehnikov začela kot navadni delavci; bili so spretni in ambiciozni, navadno pa brez izobrazbe ali avtodidakti. Bili so graditelji mlinov kot Bramah, mehaniki kot Murdock in George Stephenson ali kovači kot Newcomen ali Maudslay.“²⁶

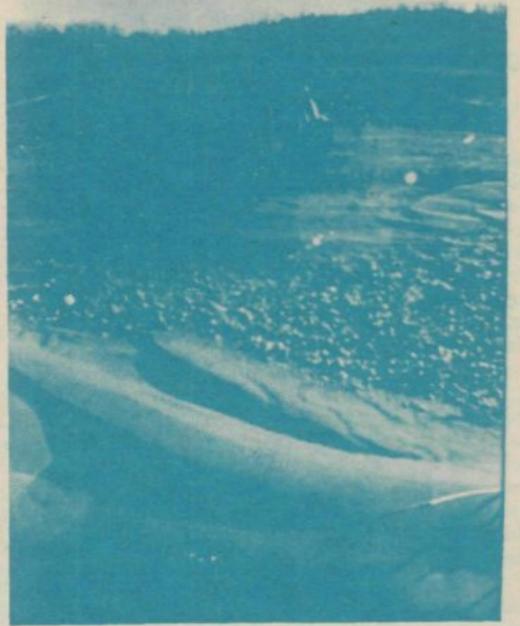
Direktna zveza uporabnega raziskovanja s produkcijo priporoča razmislek, koliko je mogoča teorija, ki bi jo bilo mogoče prilagoditi praktični izkušnji, oziroma kako se lahko razvije taka teorija in manualnega dela in ne iz abstraktnih aksiomov. Odgovor na to vprašanje je pomemben, če hočemo odločiti, ali mora enostavnemu manualnemu delu stati nasproti oddvojen sloj tehnične inteligence, da bi obvladovala teoretična načela produkcije. Kar zadeva nastanek strojne produkcije, je Marglin pokazal, da ni bilo „tehnoloških“ vzrokov za tako hierarhizacijo, temveč izključno gospodstveni interesi kapitala. Ker pa je danes tako imenovana scientifikacija (Verwissenschaftlichung) produkcije ena njenih bistvenih značilnosti, Marglinovih rezultatov ni mogoče brez nadaljnega prenesti na današnje razmere.

Podrejenost znanosti kapitalu jo je razvila iz spredene oblike meščanske ideologije²⁷ v uporabno raziskovanje, ki razpade v verigo raziskovanja, razvijanja, konstrukcije in preizkušanja, ki se zmeraj bolj približuje produkcijskemu procesu.²⁸ Uporabno raziskovanje se mora torej deloma direktno spopadati s produkcijskim procesom, zato se v njem razvije moment preseženja meščanske znanosti. V praktičnem spopadanju z naravo postane manjja meščanske znanosti po reduciranju naravnih zakonov v abstraktne aksiome – kar je že Hegel zelo dobro kritiziral²⁹ – očitno nesmiselna.

V kompjuterju bi se morda našla objektivna osnova za preseženje meščanske znanosti in za razvoj teorije, ki bi jo bilo mogoče prilagoditi izkušnji manualnega dela. Kompjuter daje objektivno ogrodje za potek formalnih operacij. To objektivno ogrodje nosi pečat empirije in se pokorava drugim zakonom kot zakonu „čiste teorije“. Kvantitativne določitve dopušča samo aproksimativno, znotraj določenih meja napak, v kompletni analogiji k relativni nedoločeniosti fizikalnih meritev, katerih izvedba s strani manualnih delavcev bistveno določa strojni produkcijski proces – z izjemo montažnih procesov. Če npr. v matematični teoriji neki sistem enačb z dvema neznančkama dopušča samo enolično rešitev pa rešitev teh enačb s kompjuterjem sploh ne privede do enolične rešitve, temveč do rešitve z napakami. Upornost narave, da bi se v delovnem procesu pustila prilagoditi človeškim potrebam, najde svoj poseben izraz v organizacijski strukturi kompjuterja. Zato je kompjuter lahko objektivna osnova za razvijanje teorij, ki se dajo prilagoditi manualnemu delu in ki bi teoretično prezele praktično izkušnjo produkcijskega procesa, jo posplošile in tako podružbile.

Matematika pri svojih aritmetičnih operacijah izhaja iz pojma realnih števil. Ta predstavljajo aktualno neskončno množico, v kateri je mogoče najti poljubno majhna in poljubno velika števila.³⁰ V nasprotju s tem pa ima kompjuter samo omejeno zalogo števil, s katero lahko operira, in zato eno najmanjše in eno največje število. Numerična matematika kot uporabno raziskovanje je danes na tem, da ustvari tej zalogi števil primerne aritmetične operacije.³¹ Leta 1967 je iznajditelj kompjuterja sam, Konrad Zuse, v zasnutkih razvil fiziko, ki izhaja iz računske strukture kompjuterja.³² Dalje je treba tu omeniti Bergerjev predlog za „empirično matematiko“, s katero je mogoče opravljati diferencialni račun, ne da bi prej bilo treba študirati topologijo; in kar je praktično njej, je lastnost, po kateri lahko shaja s celimi števili in njihovimi ulomki tako, da jo je mogoče prilagoditi zahtevam natančnosti poljubnih potreb in da ustreza računski strukturi kompjuterja.³³

Začeti pri razvijanju empirične matematike z diferencialnim računom, je pravilno izhodišče v toliko, kolikor ga je treba šteti k jedru meščanskega pojmovanja narave.³⁴ Historično gledano je bil bistven pri utemeljitvi tega pojmovanja, kajti preko diferenciala poti je bil



pojmem gibanja formalno šele razumljiv, tj. meščansko kosmologijo je bilo mogoče postaviti nasproti fevdalni.

To je bil Newtonov dosežek, ki je fiziko zvedel na abstraktne principe. Opis gibanja preko diferenciala je pa vsekakor samo formalno – kot racionalna metoda pride prav matematičnemu kalkulusu – fizikalno spoznanje tega, kar gibanje je, vendar mu ne pomaga naprej. Zenonov paradoks ni rešen. Še danes spada diferencialni račun k osnovni opremi „višje šolske izobrazbe“, čeprav je matematika ustvarila že dosti drugih teorij, ki bi jih lahko poučevali. Ne brez vzroka navaja Gorz v svojem prispevku diferencialni račun kot primer za gospodstveni značaj meščanske znanosti nasproti manualnemu delu.³⁵ Pri napadih na zahodno ekspertno znanje, katerih nosilci so bili v kitajski kulturni revoluciji delavci, je bil diferencialni račun prav tako eden od ciljev.³⁶

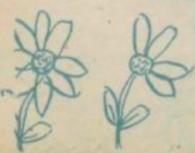
OPOMBE:

- 21) Prim. Bernal, Science in History, Reinbek 1970, str. 476–508
- 22) Na tem mestu je treba obravnavati Lukasevo kritiko eksperimentalne metode (Lukaacs, Geschichte und Klassenbewusstsein, str. 146). Njegova kritika je pravilna toliko, kolikor naravne znanosti delajo eksperimente, da bi zavarovale svoje teorije, ne pa zaradi nekega produktivnega interesa. Kritizirati se torej ne sme analiza prikazanih naravnih procesov, temveč metafizični interes meščanske znanosti za to.
- 23) Karl Marx, Das Kapital, MEW 23, str. 393.
- 24) Stephen Marglin, What Do Bosses Do? The Origins and Functions of Hierarchy in Capitalist Production, Discussion paper number 222, november 1971, Harvard Institute of Economic Research, Harvard University (Mass).
- 25) Citirano po Marksu, op. cit., str. 456–460.
- 26) Bernal, op. cit., str. 552.
- 27) Bernal, op. cit., str. 506. V tem smislu je treba razumeti tudi Marxova izvajanja o razmerju znanosti in industrije v času industrijske revolucije. V svojem delu sicer veliko piše o uporabi znanosti v industriji, vendar pa ne da razlage zgodovinskega nastanka tega, kaj znanost je in zakaj se zgodovinski pojavi pred industrijskim kapitalom. V gornjem smislu pojmuje znanost kot družbeno potenco, nvanjo industrijskemu kapitalu, ki jo ni le-ia proizvedel in ki jo kapital kot „samostojno“ inkorporira (Marx, op.cit., str. 674). Sohn–Rethel se v svojem delu „Geistige und Koerperliche Arbeit“, Frankfurt 1970, ukvarja z zgodovinskimi predpostavkami nastanka znanstvenega mišljenja. V svojem prispevku za pričujoči zvezek daje kratek pregled, prav tako se Hans–Dieter Bahr v svojem prispevku „Die Klassenstruktur der Maschinerie“ spušča v zgodovinske predpostavke nastanka znanosti, vendar zastopa drugo stališče kot Sohn–Rethel.
- 28) Prim. moj članek „Systematische Gesichtspunkte zur Technik und technischen Intelligenz im Kapitalismus“, v: Rotes Forum (Heidelberg), zve. 3/70.
- 29) Prim. Hegel, Enzyklopaedie der philosophischen Wissenschaften.
- 30) Treba bi bilo raziskati, če obstaja tesna zveza med Heglovim pojmom čiste kvantitete in Marxovim pojmom kapitala.
- 31) Prim. Kulisch, An Axiomatic Approach to Rounded Computations, v: Numer. Math. 18 (1971).
- 32) Konrad Zuse, Rechner der Raum, manuskript, Bad Hersfeld 1967. Toulmin pripominja k tej točki: „Lahko bi npr. bilo, da bi fizikalne teorije v prihodnosti veljale za sprejemljive samo tedaj, če bi poleg drugih prednosti imele še prednost, da se dajo programirati“; S. Toulmin, Voraussicht und Verstehen, Frankfurt 1968, str. 136.
- 33) To je predlagal Herbert Berger v svojem spisu Thesen zur buergerlichen Mathematik, manuskript, Heidelberg 1972. Njegovo idejo sem v nekem članku že naprej izvedel.
- 34) Tu se sklicujem na Bergerja, op. cit.
- 35) V pričujočem zvezku, str. 94, ssl.
- 36) Takole so kitajski delavci prilagodili diferencialni račun svoji praksi: „V višji matematiki, ki jo meščanski specialisti slavijo kot dolgo izkušeno in čisto brez napak, smo ločili bistveno od brezkoristnega, tako da smo kritizirali njen aksiomatizirani idealistični in metafizični sistem, medtem ko smo uporabljive izreke in formule prevzeli. Na primer, izhajali smo iz produkcijske prakse, vzeli smo boj – razvoj in spreminjanje diferenciala in integrala, teh dveh aspektov enega protislovja – kot vodilo, ustvarili nov sistem in tako zbrali nov učni material o diferencialnem in integralnem računu“. V preteklosti so izvajali koncept diferencialnega in integralnega računa iz kupa aksiomov in izrekov, in bil je skrivnosten in nedoumljiv. Zdaj se koncept pojasnji z dobro znanimi primeri iz produkcije. Na primer, če neki strojni ključavničar pili kos kovine v okrogel predmet, je vsaka posamezna kretanja kratka premica in končno se vse premice stekajo v krivuljo. Ta proces, da celoto razstavi na njene dele in dele sestavi v celoto, zelo živo prezentira koncept diferencialnega in integralnega računa. Delavski študenti so izjavili, potem ko so ga študirali: „Diferencialni in integralni račun ni vendar nič skrivnostnega. Mit se prede z navadno pilo. Višja matematika se povrne v roke nas delovnih ljudi.“ Iz: Nach der Errichtung einer sozialistischen Universitaet der Naturwissenschaft und Technik streben! v: Peking Rundschau št. 32/1970, str. 26, ponatisnjeno v: Proletarische Schule und Universitaet in China, Berlin 1972, 26, ponatisnjeno v: Proletarische Schule und Universitaet in China, Berlin 1972, str. 137.

Odloček iz: Richard Vahrenkamp, Razvojne možnosti tehnologije kot produkcijskega razmerja, ki je objavljen v zborniku: Richard Vahrenkamp (ed.), Technologie und Kapital, edition suhrkamp 598, Frankfurt 1973, str. 211–233.

Primerjaj tudi srbohrvatski prevod v: Marksizam u svetu, broj 10, oktober 1974, str. 103–121.

(Prevod P. Wieser.)



amsterdam festival

SOCIAL SCIENCES
7-18 APRIL 1975

ponedeljek 7. april
DELL HYMES: Toward Linguistic Competence
UMBERTO ECO: The Contribution of Semiotics to a Study of Social Communication

torek 8. april
NIKLAS LUHMANN: Systems Theory, Communications Theory and Social Evolution
MAURICE ROCHE: Social Analysis and Moral Style: a Discussion in Relation to Promise

sreda 9. april
WILLIAM LABOV: Linguistic Change and Conflict Theory
DEREK PHILLIPS: Dilemmas of Equality

četrtak 10. april
ALVIN W. GOULDNER: Intellectuals in the Permanent Revolution of Twentieth Century
WILLIAM CHAMBLISS: Crime in Capitalist and Socialist Societies

petek 11. april
ARTHUR MITZMAN: Flaubert and the Inner Space
Predavanje JULIE KRISTEVE je odpadlo, ker je bila bolna.

ponedeljek 14. april
ERVING GOFFMAN: Gender stereotypes in Advertising
EWAL AHMAD: Terror in Our Times: a Reappraisal
PAUL WALTON: Language and Structure: Illustrations from Television Research

torek 15. april
DAVID McLELLAN: Karl Marx: Vicissitudes of Reputation
PIERE BIRNBAUM: The End of Politics

sreda 16. april
BASIL BERNSTEIN: Codes and Codings in Educational Knowledge
SHLOMO AVINERI: Nationalism and Socialism: The case of Moses Hess

četrtak 17. april
MARY DOUGLAS: Thrift Versus Spendthrift: A Re-reading of Max Weber
ALAN BLUM: The Social Construction of the Past

petek 18. april
JACK DOUGLAS: The Growing Power of News Media in Western Democracies
DAVID SILVERMAN: Reading Castaneda: The Production of SENSE

COCO NI VSEGA KRIV, KRIVA JE OBJEKTIVNOST

Opravičilo bralcem!
Ta članek piševa samo za denar!
J. sax peco

Ko pride nazaj v Ljubljano, ni nobenega trapavega mraza. ČAS DOGAJANJA: od 7 aprila do 18. aprila 1975
KRAJ DOGAJANJA: Amsterdam. Free University (isti kot normalna univerza - izpiti, kolokviji, dokončana srednja šola, žicanje zapiskov... le da ni zgrajena s pomočjo davkov, ampak na bazi prostovoljnih prispevkov). Zgradba je izredno lepa (12 nadstropij), ogromen bife (kava cca 1,40 din).
OSEBE: J. sax (ida) (spodaj podpisani)
pelicon-peco (prav tako spodaj podpisani)
Alvin W. Gouldner: direktor Joint Festival Committeeja
Coco: rdečelasi Skot
DOGAJANJE: Dogodil se je Festival of Social Science v praznovanju sedemdesetletnice Amsterdama. Sodelovalo je nekaj že zelo znanih družboslovcev in nekaj mladih, pravkar uveljavljajočih se znanstvenikov. Vse skupaj je obetalo dobro zabavo.
Predaval nam je sam dobronamizni Alvin W. Gouldner, profesor na Amsterdamski univerzi in sodelavec Washingtonske univerze. O vlogi intelektualcev v permanentni revoluciji dvajsetega stoletja. Revolucije v dvajsetem stoletju so produkti interakcij:



KDOR JE ENKRAT OKUŠAL MARKSISTIČNO KRITIKO, SE MU BODO ZA VEDNO GNUSILE VSE IDEOLOŠKE BRBLJARJE

(Ernst Bloch, Duh utopije)

Ernst Bloch je letos devetdesetletnik. Zato sledi naslednje: (Op.ured.)

PISANJE PO VODI?

V predgovoru SUBJEKT- OBJEKTU je Bloch zapisal, da „ta spis nima pretenzije biti knjiga o Heglu, je prej spis k njemu, z njim in skozi njega“. Toliko manj more TA zapis biti predstavitev Blocha kot zapis o njem. Je zapis ob njem in se skuša prebijati k njemu.

Začetek Blochovega dela pada v prvo in drugo desetletje tega stoletja. Svetovna vojna, oktobrska revolucija, revolucionarno vrenje v Evropi (in njegov poraz), nastajanje fašizma in stali-

1. tradicionalnih družb, podrtih z vdiranjem evroameriškega industrijskega kapitalizma. In

2. svetovnega razvoja zahodne inteligence, ki se začenja z ukinitvijo rabe latinskega jezika kot znanstvenega jezika, se pospešuje z razvojem javnega šolstva, revolucijo v komunikacijah in kozmopolitiranjem inteligence.

Moderna inteligenca je začela svojo revolucionarno kariero v času francoske meščanske revolucije, ko je nastopala v imenu ljudstva (jakobinci). Z razvojem marksizma pa je začela nastopati v imenu proletariata. Moderno inteligenco deli Gouldner na tehnično inteligenco in intelektualce. Slednji naj bi bili avantgarda revolucionarnega gibanja - sploh gonilna sila revolucije v Leninovem smislu. Govoril je tudi o inteligenci tretjega sveta in to v okviru odpora proti degradaciji narodne integritete te inteligence. Termina „permanentna revolucija“ sploh ni razložil in lahko se vprašamo, kje vidi Gouldner permanentnost revolucije v dvajsetem stoletju, saj se lahko vprašaj postavi nad termin revolucije v dvajsetem stoletju in s tem tudi nad celotno Gouldnerjevo predavanje.

Obratno od Gouldnerja pa je McLellan radikalno pristopil k problemu o spremenljivosti Marxove reputacije. Rekel je, da Marx v času svojega življenja ni doživel posebne politične in znanstvene uveljavitve. Veliko pozornost mu je posvečal nemški komunist Moses Hess, filozofsko reputacijo pa je Marx doživel skozi Engelsova dela. Vendar je Engels, čeprav je skrbel za objavljanje Marxovih del, iz njegove misli in prakse naredil filozofski pogled na svet in Marxa vulgariziral še s svojo dialektiko narode (same po sebi, torej dialektiko objektivnosti).

Po Marxovi smrti so njegova pozna dela vulgarizirali nemški socialdemokrati, ki so ga prepoznali za ekonomista, in Lenin, ki ga je degradiral na nivo političnega misleca in na Marxa „politiku“ zgradil svojo evolucijo države. Zgodnja marxova dela so izšla šele v dvajsetih in tridesetih letih našega stoletja, od takrat velja veliko zanimanje za Marxa med sodobnimi filozofi (Bloch, Kolakowski...), McLellan pravi, da ni dveh Marxov, ampak je samo eden, da je „stari“ Marx samo razširil in razvil radikalne ideje „mladega“ Marxa. Za dokaz daje Grundrisse, ki je delo v katerem povezuje Marx svojo ekonomsko in filozofsko misel.

Dobro predavanje je imel še Pierre Birnbaum o teorijah o koncu politike. Navedel je dve glavni smeri teh teorij: nosilci prve Comte, Durkheim, Parsons, Dahl in Easton. Njihova glavna usmeritev je pozitivizem - pozitivni odnos do stvarnosti in ideja o koncu politike je le ena konsekvence le-tega. Konec politike bi po njihovem mnenju pomenila znanost, ki bi se kazala v totalni profesionalizaciji politike, torej v popolni ločenosti politike od „navadnih“ ljudi. Druga smer je zelo povezana s prvo in se kaže v raziskovanju primarnih skupin. Raziskovalci te smeri iščejo relacije samo znotraj grup in med njimi, ne pa v odnosu do političnega univerzuma ali razreda. Med ljudstvom ugotavljajo samo veliko politično apatijo, ne iščejo pa vzrokov zanjo. Podobno je s sistemsko teorijo, ki pravi da se sistem razvija kar sam od sebe in ne potrebuje nobenega participiranja meščanov, kaj šele zavesti o resničnem stanju. Konsekvence vseh teh teorij je konec ideologije, navkljub ideološkosti njih samih.

William Chambliss je predaval o kriminalu v kapitalističnih in socialističnih družbah. Povedal je, da pri primerjanju kriminalitete med kapitalističnimi in socialističnimi družbami nastanejo težave ne le zaradi težko dobljivih zanesljivih podatkov in informacij, temveč tudi zaradi pomanjkanja jasno formuliranih konceptualnih kategorij. Termina socialistična in kapitalistična družba nas bolj zapeljeta na napačno pot, kot pa zares osvetlita dejanski položaj. Moderna kriminologija poskuša najti primerjavo, vzporednice med kriminalom v socialistični in kapitalistični družbi in se tako nekako poskuša otresti svoje stare družbene vloge - apologeta stvarnosti (države). Chambliss je opredelil kriminal v kapitalizmu in socializmu, med katerima ne dela bistvenih razlik, kot politično orožje in v dokaz je navedel nekaj primerov (prepoved uvoza opija v ZDA, sovjetske kriminalne statistike) upoštevaj 2 pomena besede kriminalna itd.). Zelo zanimiv podatek, ki ga je dal, je tudi da bi bil ameriški organiziran kriminal druga svetovna korporacija (za General Motors).

Najbolj zabavno predavanje je imel Erving Goffman, ki je obravnaval reklame (v glavnem iz revij sedanega in polpreteklega časa). V reklamah ni našel le potrošniške manipulacije, temveč tudi seksualne depresije. Slike v reklamah namreč neprisiljeno vplivajo na podzavest potrošnikov in sicer s prikazovanjem moških in žensk v različnih položajih, ampak zmerom tako, da potrjujejo obstoječi kapitalistični in perverzni odnos med moškimi in žensko. Predavatelj je prinesel toliko slik s seboj, da je postalo sicer zanimivo predavanje dolgočasno.

Mitzmanov poskus psihoanalitične obdelave Flaubertovega notranjega življenja se je sprejel v nesramno obrekovanje ubogega literata.

Dogajala so se še mnoga druga predavanja, ki se nama niso zdeli kakor-koli zanimiva in ne bi rada morila še drugih s to zadevo.

Kot je že iz gornjega teksta razvidno, Festival ni zadovoljil najinih pričakovanj. V glavnem je bilo videti in slišati čisto normalne zapadne sociologe, ki so zelo podobni našim, le da bolj liberalno in socialdemokratsko razmišljajo. Izjeme so zgoraj poudarjene.

Bil je tudi organiziran party za udeležence Festivala...
J. sax(ida) želko pelicon-peco

Nasprotuje trditvam, da je Marx zavračal vsako interpretacijo in kontemplacijo ter meni, da je 11. teza usmerjena le „proti DOLOČENI VRSTI kontemplativne filozofije“, predvsem proti tedanjim Heglovim epigonom. Marx da je zapazil pri Heglu pomanjkanje študija dejanskega sveta in prvi zastavil ukinitvijo filozofije z njenim uresničenjem. Marx ne zahteva izginjaja filozofije, temveč njeno afirmacijo v proletarski revoluciji. Filozofija je „progresirajoča zavest progresirajočega totuma“.

Navezadnje bi se še zdrav razum moral dokopati do tega, da za udejanjenje filozofije „rabimo“ tudi - filozofijo. Vprašanje, ki se zdaj zastavlja, je: katero, kako filozofijo? Filozofijo v njeni najvišji dospelosti? Torej, Bloch ni naključno posvetil toliko truda ravno študiju Hegla? Rezultati tega študija so (spet enkrat) pokazali prodornost, probnost Heglove misli, svetlobo, s katero osvetljuje naš zgodovinski Odkod, Čemu in Kam. Refilozofikacija je vrnila marksizmu njegovo življenjskost.

Blochova filozofija je utopična: Spoznal je pomen sfere utopije, utopičnega, tega zlatega dna, v katerem prihaja do izraza človeška ustvarjalnost; po drugi pa njena korenina. Tako vsakdanje kot človeška zgodovina sta prepleteni z utopičnim in to toliko, kolikor imata, tako vsakdanje kakor zgodovinsko, značaj človeškega. V sferi utopičnega, utopije, in skozi njo, se izpričuje človekovo bistvo: „problem utopičnega je vprašanja človeškega bistva“. Osnovna razsežnost zgodovine je bodočnost, resnična gena ne na začetku, temveč na koncu: začenja tedaj, ko „družba in bivanje postaneta radikalna, to je takrat, ko ju zgrabimo pri korenini. Korenina zgodovine pa je delavni, ustvarjalni človek, ki spreminja in prevladuje danost“. Sele horizont bodočnosti, katerega predverje je horizont preteklosti, kaže stvarnost v pravi luči, osvetljuje njena dejanska razsežja (oz. razsežje), kažejo takšno, kakršna RESNIČNO je, jo osmišljuje. To pa nikakor ne pomeni, da so stvari takšne, kakršne so, v svoji goli prisotnosti ali po njej, že (tudi) resnične. Nasprotno - trditve, v kateri je strnjeno najgloblje spoznanje zgodovinskega trenutka in prostora - to, kar je, ne more biti resnično. Bloch se ne zadovoljuje s faktušnim stanjem stvari, ne more pristati na to, da bi obstoječe kot obstoječe bilo resnično. Vendar, vse prej kot pesimist, ne daje prostora tesnobi in strahu; upanje, ta najbolj človeški in samo človeku lastni „afekt“ odpira najširša in najsvetlejša obzorja. Toda ne avtomatski, marveč bojeviti optimizem. Slednji je UTOPIČNO DELOVANJE: Ne udejanjanje abstraktnih idealov, temveč osvobajanje, sproščanje elementov nove, človešneje, človeške skupnosti, ki so, pritaženi in prikriti, mnogokdaj zatirani in zavirani, prisotni in stvarnosti, vsebovani že v obstoječem, ki so resnica tega obstoječega, kot je to obstoječe njihova laž. Bit stvarnosti, obstoječega, ni nekaj statičnega, negibnega in negibljivega, brez odnosa do bodočnosti kot primarne razsežnosti časa, ni nekaj konč(a)neja in dovršenega. Bloch je zasloval ontologijo še-ne-biti (to je „ontologija procesualno oblikovanega bitja z veskozim odnosom do biti kot bivajoče posredovane v-izstopanju-biti“).

BIT JE REALNO-MOGOČI UTOPIKUM; UTOPIJA JE V SVOJEM KONKRETNEM LIKU PRESKUŠANA VOLJA ZA BIT VSEGA.

Bloch se s tem, kot bi utegnili misliti kakšni okoreli „marksisti“, ne oddaljuje Marxovi misli, temveč si, opirajoč se nanj in na vse (ostale) revolucionirajoče tendence v človeški zgodovini, oz. na revolucionarno tendenco, ki je zgodovina sama, prizadeva iztrgati utopijo iz rok mračnejših sil: (rdeča ali črna) duhovščina se bo vedno pojavljala, če bo marksizem izrgel specifični utopikum, ki se je prej na mističen način pojavljal v religiji.

Vraščanje, na katerega bomo skušali poiskati odgovor zdaj, je: zakaj je moral Bloch, da bi mogel nadalje ustvarjati zapustiti Nemško demokratično republiko? Po tridesetletnem preseljevanju po Evropi in ZDA, izganjan in preganjan, je Bloch 1949 sprejel mesto na leipziški Karl Marx Univerzitat, a se je moral po desetletnem bivanju na „socialističnih tleh“ znova zateči v „kapitalistični svet“.

Da je njegov marksizem, veskoz kritičen nasproti meščanski kulturni tradiciji in nepristajajoč na fetišizem dejstev, že v DUHU UTOPIJE (1918) napovedujoč razrušenje in apokaliptično izbrisanje meščanskega sveta, s tem svetom nezdružljiv, je jasno. Ta svet je sam sebi edina prava mera in edino sam sebi prava mera ter mrenjenja z realno-mogočim pač ne more prestat. Na prvi pogled toliko bolj zagonetno je, zakaj ga je preklel „socialistični tabor“. Medtem ko uradna sovjetska itd. filozofija Lukacsu, Marcuseju, Adornu, Lefebveru, Goldmannu, Kolakowskom idr., Praxisu, blagohotno naklanja vsaj naziv RENEZANSE marksizma-leninizma, REVIZIONISTOV ipd., je Bloch zanjo „MARKSIZMU TUJ BURŽUAZNI FILOZOFOF“. No, Bloch je že zdavnaj prej, preden je sam prišel na vrsto, v prikazu Lukacseve knjige ZGODOVINA IN RAZREDNA ZAVEST (1924), zapisal: „(Lukacsova) knjiga bo težko našla dobre bralce. Tako bodo npr. Rusi, ki postopajo filozofsko, mislilo pa kot neizobraženi psi, v njej celo zavohali odpadništvo“. Posameznik (ali skupina) pride v konflikt z družbo, takoj ko prekorači njene odvre, oz. njen okvir. Tako kot je bil Bloch po eni strani - zanesen nad mislijo, da se mu je končno ponudila priložnost za tisto, za kar se je celo življenje boril, kar je antiparipal v svoji filozofiji: socializem kot človeško družbo namreč, neposredno udejanjati, lahko bi rekli: uredničevati (svojo) filozofijo (s to trditvijo ni rečeno, da taistega - na „individualnem planu“ - že prej ni delal) - prizanesljiv do okolja, v katerega je prišel, se po drugi ni odpovedal svoji filozofiji. To družbeno okolje je izrazito stalinistično. Ob močni državno-biokratski organizaciji, ki ji je podrejeno celotno družbeno življenje - ekonomsko, politično in kulturno -, je marksizem le še IDEOLOGIJA, njegova limita potrebe dnevne politike pa Stalinovi nedosegljivo-vzorno delo O DIALEKTICNEM IN HISTORIČNEM MATERIALIZMU. Tu je marksizem „zaobsežen“ v „sedmih črtah“: METODA (dialektika) v splošni povezanosti, gibanju, prehodu kvantitete v kvaliteto ter enotnosti in boju nasprotij, MATERIALIZEM pa v materialnosti sveta, primarnosti materije in sekundarnosti zavesti ter možnosti spoznanja stvarnosti - to je VSE!

Bloch, kot že rečeno, se svoji filozofiji ne odpove: izidejo SUBJEKT-OBJEKT, PRINCIP UPANJE ter več manjših del. Navzkrižja z uradno ideologijo so tedaj neizogibna:

Po Stalinovih sledeh vprašanje človeka ni več (filozofsko) vprašanje: v „socializmu“ je rešeno z delovanjem države, ki ga vodi, seveda, Partija. V Blochovih SLEDEH (1930) pa je zapisano, da je človek nekaj, kar je šele treba najti; njegovo delo je razpiranje širokega prostora za iskanje človekovega resničnega obraza. Medtem ko je „družba“ usmerjena v ekonomsko izgrajevanje, izgradnjo ekonomije, ki se začrtuje v slabo brezkončnost, kar zahteva podrejanje posameznikove edinstvenosti, sreče, tako njegove čutnosti kot racionalnosti, mehanizmu razvoja, so Blochova iskanja veskokozi usmerjena v analizo človeškega z onotolgijo še-ne-biti v osnovi. Medtem ko državno-partijska družba proglašja faktuščno stanje za socializem in primerja statistike, Bloch pravi, da človek še ni prispel v svojo domovino in objavlja dialektiko upanja. Medtem ko je stvarnostno Partija demiurg „zgodovine“, „avantgarda delavskega razreda“ in „družbeno zavestna, subjektivna sila“ ter sama onkraj dobrega in zlega - Partija ima vedno prav in samo Partija ima prav -, izpostavlja Bloch človeka kot aktivno-aktivirajoče protislovje, subjekta zgodovine. Torej spodkopavanje avtoritete vrhovnega fevdalca.

V okolju, ki je nemško klasično filozofijo - to „fevdalno-aristokratsko reakcijo na francosko revolucijo“ - preprosto odstranilo (Zdanov izjavlja: „Problem Hegla je že zdavnaj rešen, ni več osnove, da bi se znova omenjal“, v antifilozofskem okolju izda Bloch svojo veliko študijo Hegla, v kateri postavlja le-tega za živ izvor, vzpodbudo za ekstenziviranje- intenziviranje marksistične misli. Takoj mu je očitano, da s trditvijo, da Hegel še ni „zaključčen“, podcenjuje klasične marksizma, da je v „ordinarni zabliodi“, da ne stoji „na stališču proletariata“. O.Gropp, vzdihodnonemški inkvizitor-marksist, opominja Blocha in „njemu podobne“, naj že enkrat doumejo, da se mora filozofija orientirati ne na Hegla, marveč na razvoj znanosti ter na dosežke in izkušnje družbene prakse. Ob izidu prve knjige PRINCIPA UPANJA ta opomin ponovi drugi član Inkvizicije, Kosing: zameri mu, da se ukvarja z zgodovino filozofije (z „abstraktnimi filozofskimi spekulacijami“?), da se izmika problemom „praktičnega življenja“ ter da ne šola branilcev marksizma-leninizma (Blochovi najboljši učenci so bili, reagirajoč na dogodka na Poljskem in Madžarskem 1956, kolikor jim ni uspelo pobeigniti v Zahodno Nemčijo, pozaprti-W.Harrich obsojen na 10 let.).



Torej vprašanje PARTIJNOSTI filozofije (in znanosti). Blochu je jasno, da nevtralne, izvengodovinsko-objektivne filozofije ni. Še več: nevtralnost je samo nezavednost, nerefleksiranost lastne partijnosti. Vendar je partijnost, za katero se Bloch zavzema in jo tudi zastopa, ne sklada s stalinistično koncepcijo te kategorije. Partijnost zanj ni apologetika, identifikiranje s Partijsko dnevno politiko, temveč „partijnost bodočnosti“. To pa pomeni usmerjenost k določeni cilju, doseganje le-tega. Ta cilj je zgodovinski, torej zahteva človekovo zavzemanje zanj. Marksizem to razume kot krčenje poti v socializem, ustvarjanje pogojev za zmago delavskega razreda, četudi zoper kalkulacije Partije – ko slednja izgubi smer ali na cilj „pozabi“.

Partijnost torej ne pomeni, da je Partija avtoriteta NAD filozofijo (oz. znanostjo).

Po že omenjenih dogajanjih leta 1956 se gonja proti Blochu in intelektualcem zbranim okoli njega zaostri. Obtožujejo jih „dogmatske ozkosti in sholastične forme“. Ulbricht bi Blocha – kar je značilno za vse politokrate, ki si umišljajo, da stajijo sredi zgodovinskega dogajanja – poučil z „iskustvom“. Kot rezultat „Konference o vprašanih Blochovih filozofijah“ – tudi to je značilno za stalinistična „odstranjanja“ marksistične inteligence v novejšem času, da skušajo političnim dekretom dati podobo „teoretičnih razhajanj“, iz česar pa se izkoti samo politikatka farsa – izide knjiga o njegovi reviziji marksizma. Torej Blochova revizija marksizma: „zavrgel je marksistično teorijo odraza“; vnesel malomeščansko razpoloženje v obliki nekake utopije upanja“; vztrajal na kategoriji alienacije; mistificiral človeka; uvažal bralce „v atmosfero mističizma in iracionalizma“; priznaval samo odnose in procese, zavrgel pa „predmete“; preneglašal človekovo subjektivnost; vnesel eshatologijo v marksizem, ITN. Skratka: v vseh točkah nasprotuje dialektičnemu in historičnemu materializmu“ (prim. naslov Stalinovega masterpiece), zavrgel je „elementarne principe“ taistega in „s svojim revizionizmom izvršil dezorientirajoč in kvaren vpliv“.

Očitno je, da brezdusna stalinistična stvarnost ni mogla prenesti osebnega dostojanstva, okoreli sistem državopartijske družbe ne antishematičnega in antidogmatskega mišljenja, človeka-filozofa, ki „okolščin ne jemlje kot usodo, temveč kot nalogo, . . . ki vizionarsko očrtuje podobo človeka in njegove bodočnosti“. Zato je, kot je Bloch sam zapisal, „obstajala tendenca, da me živega pokopljejo“.

(Kar se tistega zagonetnega izključevanja marksizma in socializma tiče, lahko, z ozirom na Ernsta Blocha, porečemo: socializem toliko izključuje marksizem, kolikor ni socializem.)

Tako. Nekaj je. Kar se Blocha tiče, je odgovor na naslovno vprašanje NE. (Kolikor nismo pod vodo. Potopljeni. Utopljeni.)

+ V svojem zgodnjem spisu ANARHIZEM ALI SOCIALIZEM Stalin piše: „Temeljni kamen anarhizma je OSEBNOST, osvoboditev katere je, po njegovem mišljenju, temeljni pogoj za osvoboditev mase, kolektiva. Po mišljenju anarhizma osvoboditev same ni mogoče, vse dokler se ne osvobodi osebnost, in je zato njegova parola: „Vse za osebnost“. Temeljni kamen marksizma pa je MASA, katere osvoboditev je, po njegovem mišljenju glavni pogoj za osvoboditev osebnosti. To pomeni, da po mišljenju marksizma osvoboditev osebnosti ni mogoče vse dokler se ne osvobodi masa, in je zato njegova parola: „VSE ZA MASO“. Tu začrtanega se Stalin tudi kasneje drži.

(Ilustrativne) opombe:

O zdravem razumu piše Bloch, ob Heglu, naslednje: „Bilo je spomnjeno, da je Hegel nizko cenil zdrav človeški razum. Ta se mu niti enkrat ni prikazoval kot zdrav, temveč kot len, brezživljenski in zamašen. Prikazoval se mu ni niti kot razum, razen v najsiromašnejšem smislu besede, kot otrpel, shematičen razum. Zato se bo zdravi človeški razum neprestano zapletal v protislovja nikdar pa ne bo zapazil protislovij v sebi in v svetu. Če so nosilci te miselnosti malomeščanski sloji, kot ponavadi, tedaj bi rada vse nasprotnosti otopila. Te največkrat veljajo za nasprotno razume, ki jih je treba odpraviti z dobro voljo in še bolj z občo mešanico mišljenj. Prenašati se morajo voda in ogenj, kapital in delo, vse posebne nasprotnosti se zamašujejo in površno zagrinjajo. Niti en korak ne stopa preko vnanjega privida in skoraj otrplega mnenja“.

(Subjekt-Objekt, str. 100; Subjekt-objekt, str. 83)

Filozofija, kakršno si zamišlja (in kakršno postavlja), čudovito opiše v zadnjem delu knjige Subjekt-objekt. Preveden je zaključek te knjige:

„Ljudje niso gotovi, kakor tudi njihova preteklost ni. Pod drugimi znaki delajo z nami dalje, v gonu svojih vprašanj, v eksperimentu svojih odgovorov; vsi sedimo v istem čolnu. Mrtvi se vračajo spremenjeni: tisti, katerih delo je bilo presmelno, da bi ga sami dokončali (kot Thomas Munzer); tisti, katerih delo je bilo preobsežno, da bi propadlo skupaj s prostorom njihovega časa (kot Eshil, Dante, Shakespeare, Bach, Goethe). Odkrivanje bodočnosti v preteklem, to je filozofija zgodovine, torej tudi zgodovina filozofije. Ločitev od Hegla tako ni ločitev, tako malo kot prvo srečanje z njim, ko se je razplamtelo, deluje kakor prvo. Kar se tiče moči in pozorenja tega dela, ustvarja Hegel stvarno, srečno-plodno, spoštovanje polno-zahvalno ponovno svidenje. Prehodna obdobja, kot to pred nami, narekujejo občutljivost predvsem za tega genija dialektike, za velikega učitelja. Ravno zato, ker Minervina sova ne leta v večernem mraku, med razvalnimi opazovanja, v v-osnovi-lažnem krogu krogov, marveč ker se rojeva mišljenje jutranjega sveta, tistega odprtega zgodnjega jutra, ki je Minervi, boginji svetlobe, najmanj tuje. Prehodna obdobja: ta so danes zelo silne vrste, v smislu prevrejavajočega in ogroženega napredovanja k človekupodobnejši bivanjski obliki. Tukaj prav pride beseda evolucije učitelja dialektike, v njej celo sova postane, kar pri Minervi dejansko je: alegorija budnosti. (Izpuščen je odlomek iz Heglovega pisma Miethammerju iz leta 1816). . . Umno more postati dejansko, dejansko umno; to izhaja iz fenomenologije ali zgodovine pojavljanja resničnega DELOVANJA. To je delovanje resničnega ali dovrševanje njegove še zmeraj trajajoče predzgodovine, je predgručevanje sveta primerno njegovi zapopadani dialektično-materialni tendenci, je ugaševanje človeške teorije-prakse z v sebi sami ugašeno dejansko dejstvo. Pasivna razmišljajočnost tukaj nima nikjer prostora, nasprotno, znanje, za katerega teoretično ni pregrade, mora biti ravno-tako praktično pričrpano v socialističnem osvobodilnem odpregradu, v razbijanju suženjstva in vladanja nujnosti. Predvsem se tu marksizem kvalitativno razlikuje od vsake predhodne filozofije, torej tudi Heglove, kateri je najbližji, kajti s skokom v novo, kakršnega dozdašnjega zgodovinskega se ni izkusila, začena z Marxom – v nadaljevanju kot prevladanju (Aufhebung) Helga – predgručevanje filozofije v filozofijo predgručevanja sveta. Filozofija ni več filozofija, ČE NI DIALEKTIČNO-MATERIALISTIČNA, ravno tako pa moramo, tako zdaj kot za vse bodoče čase, zatrditi: DIALEKTIČNI MATERIALIZEM NI DIALEKTIČNI MATERIALIZEM, ČE NI FILOZOFSKI, to pomeni, vkoračujoč v velike odprte horizonte. To vkoračevanje je teoretično-praktično delo proti odtujenosti, torej za povnanjenje (Entausserung) povnanjenja, torej za izvnanjenje (Ausserung) tistega domovanjskega, jedra ali bitnosti človeka in sveta. In sicer v tem času, na tej zemlji, v kraljevstvu naše končno proizvedljive vsebine svobode. K temu navaja, brez zavesti o stvari, tudi dozdašnja predzgodovina, toda zavestno vzpostavljena zgodovina poseduje, po stanovitno premišljeni, posredovano anticipirani vsebini totuma kraljevstva svobode, svojo določujočo temo. Ze dostojno spoznatna parcialna izpolnjenja načrta, realistično-simbolična oblikovanja podobe tega dejanskega Kam in Čemu. To je tisto enostavno, ki ga je težko narediti, zasebit (Fursichsein), katere poti morajo biti izbojevane, katere izvršnosti zahtevajo smelost. Kolikor prodornejše je rokovanje s sredstvom, ki približuje k temu cilju, toliko jasnejši je cilj sam: kot postajanje subjektov objektivnih, subjektov posredovanje objektov. Ta cilj očlovečenja bivanja je v snih o njem ležal vedno blizu, v pričujočnosti vedno utopično daleč. Dejansko gibanje nasproti njegovi dejavnosti je zdaj končno zavestno zastavljeno, nasproti povnanjenju vseh ljudi in stvari, za k sebi prispevanje samobiti

(Selbersein). V tem, da socializem osvobaja od vseh eksistenčnih pogojev, ki nosijo na sebi znamenja odtujenega dela, bo osvobodil odtujenosti celotno družbo in s tem ustvari temelj celotne zemlje kot tuzemstva humaniziranja. To je prastara intenca sreče, da bi notranje postalo vnanje, a vnanje notranje-intenca ki pričujočega sveta ne olepšuje in ne zaključuje kot Hegel, je pa zato povezana s še napričujočim z bodočnostnosečimi svojstvi dejanskosti“.

(Subjekt-Objekt, Aufbau-Verlag Berlin, 1952, str. 47-76; Subjekt-objekt, Naprijed, Zagreb 1959, str. 386-88)

Bloch razlikuje UTOPIČNO in UTOPISTIČNO, KONKRETNE in ABSTRAKTNE UTOPIJE:

„Razlikovati moramo utopično in utopično: prvo se neposredno abstraktno spušča v razmere, hoteč jih popraviti kratkoma iz glave; drugo vsekakor upošteva tudi zunanje razmere. Pri tem se seveda tudi samemu utopičnemu, abstraktnemu, ki zajema NADejanskost, ni potrebno sramovati pred nečim kratkoma empirističnim, ki samo nekoliko drugače abstraktno zajema PODEjanskost, Kritika utopičnega more nastopati samo z ustreznega stališča, ki preletavanja ne meri, še manj pa ga nadomešča s fiktivističnim mrgolazenjem“. Zaradi omalovaževanja utopije, izhajajočega iz strahu pred bodočnostjo, „moramo najtemeljiteje razlikovati abstraktne utopije od tistih, ki postajajo konkretne. Predvsem socialne utopije so mogle biti abstraktne, kajti njihovo projektiranje ni bilo posredovano z obstoječima tendenco in možnostjo, ne le mogle, tudi MORALE so biti abstraktne, kolikor so – ravno zaradi obstoječih tendenc in dospelosti – prispele pregodaj . . . Abstraktno utopiziranje, kot navadno wishful thinking, ki ni posredovano s svetom in procesom, per definitionem ni posredovano z materijo . . . Medtem ko je KONKRETNNA UTOPIJA konkretna ravno zaradi tega, ker je posredovana z zgodovinskim indeksom historično-posredovane materije“.

(Tubingenski uvod u filozofijo, Nolit, Beograd 1966, str. 115,222)

O moči enostavnosti piše v Tubingenskem uvodu (str. 275-77): „Je jutro vedno mnogotero in noseče gibanje? Tako se dozdeva, kajti jutro je podobno imenujemo, izkazala ravno s tem, da je videl množstvo pojavov. Toda, vsaj kar se mladosti imenujemo, izkazala ravno s tem, da je videl množstvo pojavov. Toda, vsajkar se mladosti tiče, ravno ta se ne ožira za tem, da bi kar se da več izkusila, kajti predvsem želi vedeti smer, od katere je vse odvisno. Zato so vsi preporeditelji obračunali z direndajem, ki se je dotle v lažnem bogastvu nakopičil okoli njih. Tukaj pomeni novo življenje življene aliteritas . . . Ko so bila razdobja v vsem poskušana, je napočil čas, da začne veliko poenostavljenje“.

Tomaz MASTNAK



ernst bloch erotično pričakovanje

CAROBNO JUTRO

Sanjamo toliko več, kolikor manj smo že doživeli. Preden ima, si svoje slika predvsem ljubezen. Nejasno si predstavlja neko, nekoga, preden se je ljubezni vredno bitje pojavilo telesno. Pogled, obris, način hoje, sanjamo, kakšna bi morala biti izbrana, da bi bila to. Ljubljene poteze lebdi pred očmi in vnajni čar jim mora ustrezati, sicer ne bi mogel vneti ljubezni. Vnanji čar, ko vname, tu torej ni le sprejet, nekako kot prvi, ki smo ga srečali, ampak je bil izbran iz notranjega nagnjenja, predpripravljenosti kot tisti, ki bo vnel. Zreno, pripadajoče poteze postavse sicer niso videne različno, so pa različno in izčrpano preverjene. Izpolnjeni videz tistih, ki so pričakovani, sami pričakujoči, lebdi pred nami, ko gremo za njim. S temi očmi, s tem obrisom, bo neko jutro prišel ljubljeni, bo daljni stal med vrati. Zelo zgodaj se je marsikatero dekle, se je marsikateri fant srečal s takšnim svojim izborom, pogosto deluje ta trajno. Včasih se je izbor dogodil doma, ob posameznih potezah očeta in matere, včasih na cesti, včasih ob neki fotografiji. Mnogokaj ostaja ob tem znotraj, sanje o tem, kar ne poznamo ali česar še nismo dosegli. Sanje, njihova podoba, ljubimo dolgo, ja, edino ljubimo.

NIMBUS ZAKONA

Ko izbrano žensko osvojimo, domišljija seveda uplame. Vendar ni nujno, da tudi izgine. Čeprav se premočna začetna podoba težko uresniči. Predvsem če se je sanjska podoba hranila bolj pri ljubečem, ki jo je imel, kakor pa pri ljubljeni, ki ji je veljala. Zelo romantično, v pravilni čas mlade ljubezni zaljubljene, zato nasproti dejanskosti šibke duše, se zaradi tega zaobrnejo k sramu pred izpolnitvijo, speciano v sovratočo od zakona. Spomnimo naj, kot na domišljijki, toda zato nič manj oprejemljiv lik E.Th.A. Hoffmannovega kapelnika Kreislerja, ki je v ljubezni videl zgolj nebeške podobe, v zakonu pa je razbite krožnike. In tako ni hotel zamenjati ljubezni za krožnike. . . .

Drugače pa je, ko se domišljijka zgodba ob prislem ne zaustavi. Ko podoba ni le očuvana, ampak se hoče potrditi kot

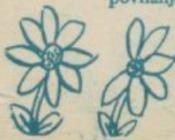
dkri in meso. In to je potek stvari same. Brž ko je podoba, namesto da bi se bohotila le subjektivno v sebi, zadosti spodbujana po predmetu samem. Kajti imajo neke že zagledane ljubljene osebe more poteze, ki v predmetu niso popolnoma neutemeljene, izkazati docela. Ali nima vsak objekt ljubezni moč, da prek imaga seže v domišljijo, da bi jo pritegnil pa če je začeta dispozicija še tako majhna in čeprav obstaja gola analogija med originalom in njegovo podobo. Ob posebno ostri evidenci živega delovanja podobe je morala biti vsebovana v objektu samem neka vaba, namreč fundirana podoba želje v njem samem, ter moč, da je mogla delovati kot taka. Za erotiko velja tedaj še posebno to, kar velja za vsak imago človeka: tisti, ki si ga zmorejo vzdržati, so poetične nature, tj. takšne, ki imajo v sebi močan delež objektivne fantazije. Z realno možnostjo, da bodo postali tisto, po čemer segajo v fantaziji in kar izžarevajo kot predpovaj. Ljubezen, ki se ne izčrpava post festno v užitku ali razočaranju nad svojimi podobami, ostane zato zvesta objektu ljubezni in do tega, kar je moglo biti tudi o objektu kot željena podoba njega samega. . . Tako se izpričuje imago ob objektu in s pomočjo objekta; tako nahaja dom. Če pa manjka ta moč osvetljevanja s podobo ali če je bil celo edino zaljubljenec poetične narave, morda zapleten v takšno brezvešbinsko irealnost, da se mu je Helena dejansko prikazovala v vsaki ženski, tedaj je neizbežna katastrofa podobe v njenem celotnem obsegu. Ne razkriva tedaj zgolj mladost ljubezni, da ni zmožna prenašati hišnega kriza, na katerega je pokazal Hegel, ampak nesrečni zakon sploh ne bo več našel zdravila, razen tega, da postane banalen, senca v brezčutnem predpreklu. Ljubljeno v njem ne bo nikdar več postalo to, kar je bilo poprej, za razliko od SREČNEGA zakona, kjer ostaja prostor za konstitutivno sanjsko podobo. In pri tem se izpričuje obenem čvrstina, ki je sposobna na tem polju odpraviti povsem običajno, preveč običajno alternativo med začasnimi sanjami in ravnodušnostjo. Zakaj ravno utopično nikakor ni, kakor v romantični psihologiji, omejeno na alfo, na ta način, da bi bil prihodnji alfabetajni stvari zgolj problematična razgrnitev že poznane. Prav narobe, TUDI ZAKON IMA SVOJO SPECIFIČNO UTOPIJO IN NIMBUS V TEM, da ne sovpada z jutrom ljubezni in zato nikakor ne mine z njim. Ta utopija izhaja ravno iz izpričevanja imaga ljubezni in njena poezija je vselej poezija proze, vsekakor proze, ki je v ozadju najbogatejša: proze doma. Dom je sam simbol in sicer, ob vsej zaprtosti, odprt simbol; ozadje ima končno upanje simbola domovine, ki se ohranja skoz večino sanjskih želja ter stoji na kraju vseh. Tako izvorno je to upanje, da se ne umakne pred jutranji podobami ljubezni; narobe, pridružio se je že podobi paradiza, pokrajina zaljubljenosti in prizorišča dobrin. Željena podoba tu seveda nikakor ni podoba strasti, ki kot ni taka nikdar konstituentska zakona; v nagnjenju se človek že osvobodi strasti. Željena podoba prav gotovo ni podoba seksualno-socialne preskrbljenosti, podoba racionalizirane seksualnosti, ki pretvarja zakon v najbolj meščansko institucijo znotraj meščanstva. Pravtako na zakon ne moremo gledati kot na umetno obrt, ki ji je že na začetku določen rok trajanja, kot znotrajmeščanski revolt zoper anticipirano filistrstvo. Temveč imago zakon postavlja ravno okrog dveh ljudi RAZVOJNI PROSTOR, dom, ga dviga nad filistrstvo. Zlasti pa bo to v socialistični družbi, ko družina ne bo več služila kot refugij v življenjskem boju, marveč bo predstavljala najbližji pojav solidarnosti. S partnerjem kot stalnim gostom v hiši, zveza edinstvene zaupljivosti na osnovi posebne različnosti. Ta bitnost je polna napetosti, kljub temu pa ni dramatična, temveč docela epska; tako na tem mestu konservativni Chesterton posrečeno pravilo pravi: „Vse stvari, ki imajo uspeh v monogamiji, po svoji naravi niso dramske stvari, tiha rast instinktivnega zaupanja, skupne rane, in zmage, zbiranje starih navad, bogati plašč starih šal; zdrav zakon je nedramatična zadeva“. Kljub temu pa je zakon tako daleč od golega moralnega dopolnila ljubezni, da predstavlja v odnosu do nje izredno novost: pustolovščino erotične modrosti. Tako da predstavlja uspehi ali neuspehi eksperimenti skupnosti, ki ne najde nečesa sebi podobnega niti v seksualni ljubezni niti v nobenem doslejšnjem socialnem občestvu. Na ta način se zakon pojavlja kot utopija enega najbolj prijateljskega in najstrožjega izraza človeškega življenjskega zadržanja. Ne več strast, temveč prijateljstvo ljubezni, ki se imenuje prav zakon. Zakon odpira in potrjuje ognjeno preizkušnjo resnice v življenju zakoncev, stanovitnega drugovanja spolov v življenju vsakdana. Gost v hiši, mirna enotnost ob pretanjeni, gorečni drugosti, to postaja imago zakona ter nimbus, ki ga želi doseči. Pogosto z napačnim izborom, kakor je znano, z resignacijo kot pravilom, s srečo kot izjemo, skoraj kot naključjem. In redko postane zakon resnica inicialno upanega. Vseeno ima svoj utopični nimbus po pravici: le da v tej obliki nikakor ne deluje enostavno, iz ozadja segajoči simbol želje po domu. Le tako lahko pričakujemo prava presenečenja in zrelost. Kakor je ljubezensko trpljenje tisočkrat boljše kot nesrečni zakon, v katerem obstaja sploh le še trpljenje, so vendarle zemeljske dogodivščine ljubezni povsem raztresene nasproti veliki vožnji z ladjo, ki more biti zakon in ki ne preneha na starost, še najmanj z enostransko smrtjo.

(IZ Das Prinzip Hoffnung I, Suhrkamp Taschenbuch, str. 368-369 in 375-380)

ERNST BLOCH:

IDEOLOŠKA NADGRADNJA: TRADICIJA

Slabotni, kot smo videli, ni primeren za pristop k tradiciji. Stiska ga, ne nahaja nič, toda v najboljšem primeru z blebetanjem izdaja namreč slabost tistega, ki oponaša. Toda potrebno je dodati: če epigonstvo nima moči za zapuščino, potem je enako nima tudi druga, samo navidezno bolj aktivna vrsta parazita: ropar, zgodovinski gusar. Zadnji tip se pojavlja tam, kjer lastni duh gospode prevzema zgodovino samo zato, da bi jo ponarejal. Takšno je bilo fašistično siromašenje preteklosti; v tem je Rosenberg samo pripeljal ad absurdum tisto, kar so začeli Gobineau in Husten Stewart Chamberlain. Takšno je bilo tudi tisto višje pojasnilo zgodovine, ki ga je gradilo zvišeno, s katerim je krog okoli Georgeja stisnil k sebi lepe visoke planine od Pindarja do Holderlina, od Friedricha II Hohenstraufena do Napoleona in Goetheja, da bi s tem okrasil svojo lastno prefinjenost. Benjamin ne imenuje brez razloga Gundolfovega Goetheja „monumentalni podstavek za lastni spomenik“. Tukaj se nikjer ne dogaja pristop k zapuščini, ampak ponarejanje rodovnika, torej varanje s preteklostjo in v pravico do izpolnitve njenih nalog. Vse to daje samo nasprotno sliko, nasprotno nevarnost od sterilne vzdianosti historizma; to je izpostavljen obliče sterilnosti in ji tudi pripada. Pri čemer je imel historizem, ki ni bil predzren, ampak zmeden, sicer zanosen, toda ne nadut, v vsakem primeru tudi dobro stran in je lahko zgradil težnjo za novo umetnostjo branja, namreč filologijo, ki so jo okraševali zgodovine popolnoma pogubili. Filologija je in je bila težnja, da se v avtentično pripravljeno besedilo seznanj z mnenjem samega avtorja. To pa razpada prav v praznomeščanskih tihotapnih tradicijah, v čistilnih, ki iz teksta izločajo samo tisto, kar sami žele. Kaj vse v tej navidezni filologiji, navidezni interpretaciji sam Heidegger ni razbral iz Holderlina, Anaksimandra, Parmenida, Platona, Kanta; hribi plešejo kolo, da bi rodili privatno eksistenco, kultura globine se interpretira z ideologijo razpada. Okraševalstvo zgodovine je tako enako nasprotje konkretni tradiciji kot tudi epigonstvo in je tako njena karikatura. Prava tradicija je in ostaja edino natančna, progresivna preobrazba in to na materialu tradicije, imanentno intendantem k dovršitvi zapuščine brez njene ideologije, z implikacijo. Tako nastaja tisto, kar ni vseskozi le spomin, kar Goethe prikazuje 1823. v članku Ponavljanja zrcaljenja in to v smislu vzpona: „Odtod se razvija nagon uresničiti vse tisto, kar bi se še z neko čarovnjavo dalo izbiti iz preteklosti . . . Če sedaj pomislimo, da ponovljena npravnstvena zrcaljenja ne le drže preteklost živo, ampak jo celo dvigujejo do višjega življenja, potem bomo priklicali v spomin ENTOPITČNE pojave, ki prav tako od ogledala do ogledala v ničemer ne blede, ampak se pravzaprav podzigajo, ter bomo prišli v posedovanje simbola za tisto, kar se je v zgodovini umetnosti in znanosti,



cerkve in celo političnega sveta večkrat ponavljalo in se še z vsakim dnem ponavlja. Poleg tega pa v nastopu tradicije deluje nekaj maščevalnega v tisti meri, v kateri dviguje tisto, kar je bilo svojčas zrušeno na tleh, ali tisto, za kar niso vedeli, in tako daje prostor pravici. Nekaj izpeljevalskega je v nastopu tradicije, s tem ko izpostavlja preziru, kar se je v svojem času krivično slavilo v evidenci takratne ideologije, izpolnjuječ ga v napredovanju z resničnimi evidencami njegovih implikacij. Potomstvo jemlje natančno toliko slave, kolikor jo tisto podaljšano, substancijalno daje. V ta namen tvar izročila dela samo sebe primerno v tisti meri, v kateri je nedokončana v preteklosti; srečuje se z možnostjo tradicije z možnostjo naknadnega dozorevanja. Tudi v čistem kontemplativnem spominu je zgodovinski material trajno spremenjen; nobeno zgodovinsko delo nekega časa ni podobno tistemu iz bližnjega naslednjega, in nič ne kaže, samo toliko zgodovine kot opisovanje zgodovine. Stotine temeljitih zimskih večerov, polnih študija Sofokla, ali Platona, Danteja ali Tomaža ne odražajo od verjetnosti, da bo tisto, kar je postalo jasno, že v naslednjem letu postalo uganka, da se bodo temna mesta pri enopaznem premikanju povezanosti valeura spremenili v svetlinke. Kakor komaj tedaj, ko družbeno premeščanje celih obdobjih hrani njihovo ideologijo z idejami preteklosti, ki se oglašajo komaj zdaj; tako v čisto različnih slikah naknadnega dozorevanja, kakor so jih odprli Winckelmann, Holderlin, potem Nietzsche. In zakaj komaj tedaj, ko sploh nobenemu subjektu ni potrebno z ideologijo izpeljevati svoje ponovljeno zrcaljenje, temveč sprememba v celoti teži k osvobajanju kulturnega viška?



Jenny Marx u mladosti

Viška nad vsako ideologijo, torej TUDI NAD KULTURO Z GLASBENIM POSTVARJENJEM, skratka, viška, ki izhaja navezadnje iz utopične funkcije v kulturnem ustvarjanju in na ta način zapolnjuje horizont časa. Tisto kar bi lahko nastalo iz tega nerazrednega pristopa, ne bi bila samo spremenjena, ampak tudi popravljena tradicija; bila bi PREOBRAZBA KOT URESNIČENJE. Bilo bi kot pri vsaki plodni kritiki mortifikacija dela, tako rekoč gledanje nanje kot na koščke in fragmente namesto kot na gotova, opravljena-sijajne dovršitve. Bilo bi kot pri vsakem plodnem ponovnem rojevanju resnično razumevanje tistega (pre-videnja) Vor-Scheins, ki sedaj velika dela ne dela primerna za prezgodnje harmoniziranje v službi ideologije, temveč za informacijo tistemu pravemu, ki ga ni. To pred-videnje, oblikovano, je v vsakem primeru zelo oddaljeno od oplešavanja, celo poneseno na tendenci in latenci časa in na nepoznanem Pravem, v katerem bi svet (ne umetnost) lahko dosegel cilj. To je realizem, če že ne tudi naturalizem; to je tisti realizem tendence in latence (sotrepetanje z obeh), ki je močnemu realizmu na nekem Velasquezu, Balzaku, Tolstoju enakomerno uvrstil latentne robove, kot je močni latenci Goethejevega Fausta napravil predhodno najširšo resničnost. Tudi podaljšano delovanje SPREMENJANJA materialnega v idealno v kulturni zapuščini, seveda v UTOPIJSKEM VIŠKU kot TRADICIJI IN PREDVIDENJU istočasno tako malo ukinja materialno, da to najmočnejše odkriva njegovo potencialnost in artikulara njegov horizont. S tem se ne opuša idealistično sama materija ali celo presega, celo podaljšuje svoje razsvetljenje, odkriva se kot VEDNO DLJE K NAM, K SEBI PRIHAJAJOČ SUBSTRAT BIVANJA MOŽNOSTI, tistega, kar je ni nastalo, tistega, kar komaj še ni uspelo, vendar pa enako še ni prepričeno v bivanju, v bivanju kot carstvu. Pri tem odpada razlika, seveda nasprotje med tradicijo in produciranjem prihodnosti: uresničenje kulturne zapuščine je področje s podrtimi mejnimi stolpi v obsežnem področju pred-videnja, ki ga je potrebno odgovorno in konkretno artikulirati. Blagovna kategorija odtujene preteklosti preneha v tej produktivnosti, in ekstremna kontemplativna kategorija historizma nima več nobenega prostora: tisto nedokončano zgodovine namesto da leži odzadaj, stoji na fronti sredi procesa produkcije in akumulacije. Šele to bi bila resnična kulturna zapuščina, s tradicijo prihodnjega. Kolikor koli je Hegel bil antikvarjen do strani svoje kontemplacije, je vendarle posedeval o tem upanju zapuščino pred-videnja na osnovi svoje, proti sporazumu kriptu-utopične kot totalnosti utopične dialektike. Zaradi tega sicer pravi:

„V zgodovini se prikazuje tisto, kar je spremenljivo, kar je preteklo, padlo v noč preteklosti, kar več ni.“ Vendar pa naprej v zvezi z istim: „Tisto, kar je vsaka generacija povnanjala v znanosti, duhovni produkciji, je del zapuščine, v katerem je zbran ves prejšnji svet, svetišče, v katerem vse človeške generacije hvaležno in mirno izkazujejo tisto, kar jim je pomagalo skozi življenje, tisto, kar so iztrgali globljam narave in duha. To dedovanje je istočasno sprejemanje in nastopanje dediščine... toda istočasno se ta sprejeta zapuščina znižuje do nazorne stvari, ki jo duh metamorfizira.“ (Werke, XIII, s. 13 in napr.) Podobno v enotnosti dialektičnega procesa: „Duh uničujoč omot svoje eksistence, ne potuje samo v drugi omot, niti ne samo pomlajen vstaja iz pepela svojega oblikovanja, ampak izhaja vzravnano, preobrazeno, čistejši duh. Seveda nastopa zoper sebe, uničuje svoj obstanek, toda uničujoč ga, ga predeluje, in tisto, kar je njegov produkt postaja material, na katerem dviguje svoje delo do novega produkta.“ Tako mora vse moči začeti z novo črto, ne odkrivajo se novi deli sveta če ni hrabrosti, da se izgubi izpred oči poznana obala. Toda vse življenjsko s starih obal se prav tako vozi v proces novega, celo novega, po čemer prav nič ni manj jakobinsko, nič v premoči konservativnejše od konkretne revolucije. Lahko se celo zgodi, da se zdi, kako se ne pojavlja noben novum razen tistega, ki je bil v preteklosti – kot tendencialni – intendant. Tedaj velja maksima: začeta je pot, pripeljite potovanje do konca, ali v Marxovem formuliranju iste stvari: „Reforma zavesti je samo v tem, da svet dopusti svoji zavesti opaziti, da jo budi iz sanj o njej sami, da ji pojasnjuje njena lastna dejanja... Tedaj se bo pokazalo, da ne gre za neko veliko pavzo med preteklostjo in prihodnostjo, ampak za izpeljavi misli preteklosti.“ (Pismo Rugeju, 1843) To je natančno ta „sen o stvari“, ki zgodovino iz svetlišča spomina spreminja v arzenal. S spominjanjem se kulturna dediščina komaj začenja, toda niti na eni točki ni z njim zajeta, z njim izčrpana. Celotno V KULTURNEM DEJANJU JE PRIMARNO UPANJE; samo upanje razume in izpeljuje preteklost, odpira dolgo, skupno cesto. S Hitlerjem čisto zadaj, v temni luknji, s Spartakom in Munzerjem čisto ob boku; z aktualnim šundom v ničemer, toda z velikimi deli kot simboličnim zborom okrog najbližjega obstanka.

Prev. MP

1. Prevedeni tekst je del poglavja iz Blochove knjige Das Materialismusproblem, seine Geschichte und Substanz. Izšla bo kmalu pri založbi Stvarnost.

marxovo pismo ženi

MARXOVO PISMO ŽENI (21. junija 1856)

Moja srčno ljubljenca, spet Ti pišem, ker sem sam in ker se ženiram, da bi imel s Teboj dialog vselej le v glavi, ne da bi Ti o tem kaj vedela ali slišala ali mi mogla odgovorjati. Kakor slab je že Tvoj portret, mi vendarle nudi najboljše usluge in zdaj dojemam, kako morejo najti celo „temne podobice“, najbolj blasfemični portreti Matere Božje, najvnetejše oboževalce in celo več oboževalce kot dobri portreti. Vsekakor pa nobena teh podobice Madone ni bila nikdar bolj poljubljana in ogledovana in adorirana kot Tvoja fotografija, ki sicer ni temna, pač pa kislja in nikakor ne odseva Tvojega ljubljene, sladkega, ljubkega, „dolce“ obraza. Toda sončne žarke, ki so napačno slikani, izboljšujem, ker odkrivam, da moje oči, kakor zelo so že pokvarjene zaradi petrolejke in tobaka, vendarle zmorejo slikati, ne le v sanjah, temveč tudi budne. Telesno Te imam pred seboj, in nosim Te na rokah in poljubim Te od glave do nog in padam pred Teboj na kolena in zavzdihnem: „Madamme, ljubim Vas“. In ljubim Vas dejansko, bolj kot je Beneški Zamorec kdajkoli ljubil. Hinavsko in zlobno dojema hinavski in zlobni svet vsak karakter. Kateri od mnogih mojih obrekovalcev in sovražnikov kačastega jezika mi je navrgel, da sem poklican k temu, da bom igral prvo ljubzensko vlogo v teatru drugega razreda? In vendar je to res. Če bi bili podležti

duhoviti, bi naslikali „produkcijnska in odnošajna razmerja“ na eni strani in mene pred Tvojimi nogami na drugi. Look to this picture and to that – bi napisali spodaj. Toda to so trapasti podležti in bodo trapasti ostali, saecula saeculorum.

Mentalna odsotnost je dobra, kajti ob navzočnosti se zdijo stvari preenake, da bi jih razlikovali. Celotni stolpi se zdijo zbliza pritlikavi, medtem ko majhno in vsakdanje, motreno zbliza, zraste preveč. Tako je s strastmi. Majhne navajenosti, ki prek bližine, s katero pritiskajo nekomu na telo, privzamejo strastveno obliko, izginejo, brž ko je njihov neposredni predmet odtegnjen očem. Velike strasti, ki prek bližine njihovega predmeta dobijo obliko majhnih navajenosti, prek časovnega učinkovanja dalje rastejo in znova dobijo svojo naravnostno mero. Tako je z mojo ljubeznijo. Treba je le, da si mi odtegnjena prek golih sanj in takoj vem, da ji je čas služil le temu, čemus služiti rastlinam sonce in dež, za rast. Moja ljubezen do Tebe se, brž ko si oddaljena pojavi kot to, kar je, kot veličina, v katero se stekata vsa energija mojega duha in ves karakter mojega srca. Spet se čutim moža, ker čutim veliko strast, in raznolikost, v katero sta nas zapletla študij in moderna izobrazba, in skepticizem, s katerim nujno zmanjšujemo vse subjektivne in objektivne vtise, sta zgolj zaradi tega, da bi nas napravila majhne in betežne in neodločne. Toda ljubezen, ne do Feuerbachovega človeka, ne do Moleschottove menjave snovi, ne do proletariata, temveč ljubezen do ljubljene in poimensko do Tebe, napravi moža zopet za moža.

Smejala se boš, moje sladko srce, in se spraševala, kako sem zašel v svo to retoriko? Toda če bi mogel Tvoj sladko toplo srce pritisniti na srce, bi molčal in ne bi rekel nobene besede. Ker pa ne morem poljubljati z ustnicami, moram poljubljati z jezikom in tvoriti besede. Dejansko bi mogel tvoriti, tvoriti celo verze in delati rime na Ovidova „Libri Tristium“, najbolj nemške knjige obojkovane, Ovida je izgnal zgolj cesar August. Jaz pa sem izgnan od Tebe in tega Ovid ne razume.

Dejansko je mnogo spalnic na svetu in nekatere med njimi so lepe. Toda, kje naj bi spet našel obraz, kjer bi mi vsaka poteza, celo vsaka gubica, prebudile najvišje in najslajše spomine mojega življenja? Celotno moje neskončne bolečine, moje nenadomestljive izgube berem v Tvojem sladkem obličju in odpoljubim se proč od bolečine, če poljubim Tvoj sladki obraz. „Zakopan v njenih rokah, prebujen po njenih poljubih“ – namreč v Tvojih rokah in od Tvojih poljubov, in bramanom in Pitagori podarim njihov nauk o ponovnem rojstvu in krščanstvu njegov nauk o vstajenju.

Nakrāju so – metafets. Danes sem poslal Isaacu Ironsideu first paper of the series in poleg tega (tj. k tekstu depeše) opombe z mojim lastnim rokopisom in z mojo lastno angleščino. Seveda mi ni bilo docela po godu, da je Frederic s svojim malim kritičnim zgrbančnem obrazom vlak mirno spustil mimo, preden je bil odpravljen. Mais pour la premiere fois, he was quite astonished and exclaimed that this important work ought to be published in another form and, above all things, to be published in German. Tebi in staremu Ključavničarju zgodovine v Nemčiji bom poslal prvo številko.

A propos. Iz „Ausburgerja“, ki se veže direktno na naši okrožnici, ki sta krožili ob Kolnskem komunističnem procesu, vidim, da je bila „domnevno“ iz istega vira v Londonu odposlana nova okrožnica. To je falsifikat, beden kompilat naših reči, ki ga je sestavil gospod Stieber, ki ga zadnje čase na Pruskem ni nihče upošteval, zdaj pa se hoče izdajati za velikega moža iz Hannovera. Engels in jaz bova Augsburgski „Allgemeine Zeitung“ poslala protipojasnilo.

Ade, moje sladko srce. Poljubim Te tisočkrat in otroke

Tvoj Karl

(Iz MEW 29, str. 532-536)

žri!

Pa se vendarle giblje (na ljubljanski universitas namreč)! Žri, prastara ljudska igra, ki se je (najbrž z razvojem delitve dela in lastniških odnosov) izrodila v šah, se po zaslugi študentskega ekonom-faksa spet prebija iz undergrounda na svetlo.

Ta proces je dobil sredi aprila svojo institucionalno obliko v Svetovni žri organizaciji (SŽO, po mednarodno World Zhree Organization) in njenem stalno začasnem statusu. Prirejeno je bilo tudi prvo svetovno prvenstvo v žirju, ki se ga je udeležilo 21 tekmovalcev. Prvi svetovni prvak je absolvent EF Jože Prosen.

Med časom tegale nastanka zapisa in njegovo objavo se je žri razširil že na mnoge fakse, organizirani so bili conski turnirji in mogoče je bil celo prvi svetovni prvak že vržen iz trona. Kot prispevek k žripopularizaciji objavljamo partijo s svetovnega prvenstva, ki sicer ni bila najznačilnejša, je pa gerantirano poučna:

e3 (standardna otvoritev belega), d6 (to ni ravno standardni odgovor črnega; beli vpraša „A se vda?“; črni se počasi zave položaja „Bjž u r!“) Dg 4 (beli pije pivo, črni Svica), Lg4; (črni upa na napako, vendar beli izpelje svojo igro v vrhunskem slogu): Kd1, Ld1; a3, Lc2; Ta2, Lb1; b3, La2; a4, Lb3; e4; Lb5, Lb5; Se2, Le2, d3, Ld3; h4, L4; g3, Lh1; f3, Lf3; g4, Lg4; h5, Lh5; Lh6, h6. Komentarji niso več potrebni.

Vsakršne podrobnejše žriinformacije dobite v študentski sobi EF, kot branje pa priporočamo tudi zadnjo številko ČEja, po kateri je tudi povzet tale zapis. Sicer pa kličemo „Se na mnoga leta!“ vsem, ki obujajo ali si na novo izmišljujejo nekonvencionalne, nepriznane, neetablirane in sorodne „sporte“, ki odprajajo specializacijo, profesionalizacijo, rivalstvo..., kjer ni pomembno uvrstiti se, ampak igrati se, vsem, ki se skratka vračajo k igri.

JV



sklep o sodnem opominu!

Okrožno sodišče v Ljubljani je v senatu pod predsedstvom sodnika Ivana Žužka, ob sodelovanju sodnikov porotnikov Nade Zupančič in Staneta Zigona ter Rezike Piskar kot zapisničarice, v kazenski zadevi zoper obt. Darka Štrajna, zaradi kaz. dej. po čl. 169/II KZ, po zasebni tožbi CGP „DELO“ Ljubljana, Likozarjeva 1, ki ga zastopata odvetnika Kreč Vladimir in Skubic Saša iz Ljubljane, v navzočnosti zastopnika zas. tožilca odvetnika Saše Skupica in obtoženca Darka Štrajna, na javni glavni obravnavi dne 14.4.1975.

sklenilo:

Po čl. 50 a in 50 b KZ se obt. Darku ŠTRAJNU, ki je sin Jožeta in Milice roj. Pivec, rojen 18.9.1949 v Titovem Velesu, prebiva v Ljubljani, Ulica Nade Ovcakove št. 48, Slovenec, drž. SFRJ, študent, samski, dokončan Filozofsko fakulteto, vojak še ni bil, vpisan pri VE SO Črnomelj, nekaznovan, izreče

SODNI OPOMIN,

ker je kot odgovorni urednik študentskega lista „Tribuna“ dovolil v 9. številki, dne 1.2.1974, na zadnji strani ovitka ponatis slike iz številke 1148 revije „Zabavnik“, ki jo izdaja zasebni tožilec, namesto z besedilom: „Če je ta veja skoraj razbila najtršo butico v našem kolektivu, bo gotovo kos tudi tisti pošasti! To je orožje! Hura! Spet bo ravs in kavs!“ s spremenjenim besedilom: „To je orožje! Hura! Spet bo kavs!“ in s spremenjeno sliko, v kateri je gorjača prikazana kot možko spolovilo s pripisom uredništva Tribune „Pred nekaj meseci se je v slovenskem strip prostoru dokončno uveljavila nova mladinska revija Politika-Zabavnik. Verjeli smo, da bo to res nova, socialistično usmerjena oblika zabave, saj so zakoni izpred leta dni tako rekoč prepovedali ves šund in pornografijo. Žal pa nas je nova revija v svoji številki z dne 28.12.1973 globoko rezočarala. Kljub vsem komisijam in svetom za tisk, je uspelo uredništvu Zabavnika vtihotapiti določene sekvence pornografsko usmerjenega stripa. In kar je še žalostno, strip izhaja izpod peresa naših jugoslovanskih avtorjev N. Lekića in L. Sredanovića, noti pa ime Tilen-Trop in Vesna-Sapienc. Ne bomo se spuščali v moralistična razpravljanja, ampak bomo bralecem predočili lascivno sceno, ki je brez dvoma traumatizirala mlade in nedolžne bralece. Komentar je gotovo odveč.“

S tem je storil kaz. dej. obrekovanja po čl. 169/II v zvezi s I. odst. istega člena KZ.

Po čl. 91/I ZKP je obtoženec dolžan plačati stroške kazenskega postopka in sicer 100.- din poprečnine in stroške zasebnega topilca, odmerjene na 989,00 din.

Po čl. 178 KZ se sklep o sodnem opominu v celoti objavi v študentskem listu „Tribuna“.

Obrazložitev:

Obtoženec se zagovarja, da je avtor prispevka sodelavec Jaša Zlobec. Uredništvo časopisa se je kljub nekaterim pomislekom strinjalo z objavo prispevka, zato je kot odgovorni urednik tudi dovolil objavo. Mnenja je, da bi morali sicer resneje in obširneje razpravljati o problemu takega tiska kot ga razširja „Zabavnik“. Nadalje poudarja obtoženec, da je lahko bralec Tribune takoj opazil, da gre za spremembo oziroma ponaredek. Za objavo so se odločili zato, ker so bili mnenja, da časopis Zabavnik z navidezno nedolžnimi stripi vnaša prikrito pornografijo.

Priča Jaša Zlobec je potrdila, da je ona avtor prispevka. Poudarila je, da časopis „Zabavnik“ ne more biti v korist mladim bralecem, ker objavlja pornografske članke v širšem pomenu besede. Časopis Zabavnik je po mnenju pričr zaslužil takšen ironičen prispevek v študentskem časopisu „Tribuna“, čeprav ni dvoma, da bi morali pri analizi prispevkov in stripov iz „Zabavnika“ sodelovati izvedenci psihološko sociološke stroke.

Sodišče je primerjalo risbo, ki je bila objavljena skupaj z inkriminiranim člankom, z risbo v Zabavniku in je ugotovilo, da je obtoženec kot odgovorni urednik dovolil objaviti neresnična dejstva, kajti besedilo na sami risbi je povsem spremenjeno, poleg tega je spremenjena tudi risba sama. Ni resnično, da bi revija „Zabavnik“ objavila tak strip oziroma risbo v stripu, zato ni dvoma, da je obtoženec kot odgovorni urednik objavil v časopisu nekaj neresničnega, kar utegne škodovati časti in dobremu imenu revije „Zabavnik“. Besedilo, ki je objavljeno poleg risbe ostro obsoja revijo „Zabavnik“ seveda kakor da je bila risba v resnici objavljena. Besedilo je podpisalo uredništvo, torej se je tudi obtoženec kot odgovorni urednik uvrstil med avtorje risbe in teksta.

Glede na navedeno ne more biti govora, da tako dejanje v smislu čl. 173 KZ ne bi bilo kaznivo oziroma, da bi šlo za knjižno ali umetniško delo oziroma resno kritiko v smislu čl. 173/I KZ. Dejanje, ki ga je storil obtoženec ima vse znake kaznivnega dejanja obrekovanja po čl. 169/II KZ v zvezi s I. odstavkom istega člena. Sodišče je obtožencu izreklo sodni opomin, saj se lahko utemeljeno pričakuje, da bo dosežen namen kaznovanja tudi če se kaznen ne izreče. Pri taki odločitvi je sodišče upoštevalo, da obtoženec še ni bil kaznovan, da je dal pobudo za objavo članka sodelavec Jaša Zlobec, ter da obtoženec ne vrši več dolžnosti odgovornega urednika; to dolžnost je izvrševal komaj tri mesece. Obtoženec je dolžan plačati stroške kazenskega postopka.

Ker je zasebni tožilec zahteval, da se objavi sodba v tisku v smislu čl. 178 KZ, je sodišče odločilo, da se sklep o sodnem opominu objavi v celoti v listu „Tribuna“ in sicer na stroške obtoženca.

PRAVNI POUK: Zoper ta sklep je dopustna pritožba v roku osmih dni po prejemu pismenega odpravka sklepa na Vrhovno sodišče SRŠ v Ljubljani. Pritožbo je podati pismeno v dveh izvodih in jo vložiti pri tuk. sodišču.

Ljubljana, dne 14.4.1975

Zapisničarica:
Rezika Piskar l.r.

Predsednik senata:
Ivan Žužek l.r.

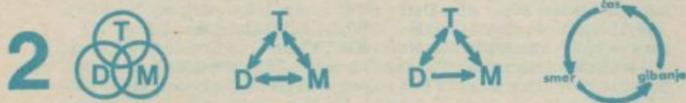


tomaž kralj: dve predstavi

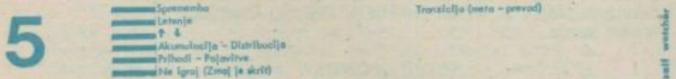
CIMETOVA VRATA LADJE NORCEV IN DRUGE SPREMEMBE prikazujejo nekatere elementarne harmonizirajoče lastnosti veselja. Osnovne mreže predstave formulira antični kitajski tekst I KING – Knjiga sprememb. Njena formulacija ni alterirana ne v posebnem ne v splošnem. Osnovna mreža se kot e n t r o - p i j a napolnjuje z materialom, ki je funkcionalno objektiviziran

(Meyerhold, Brecht) in variabilen. Tako je predstava medialen zasuk od večine k ready-made akcijam, ki jih plasira upočasnjeno in analitično ter jih v takem kontekstu prekinja (stop motion). Od ekspresivnosti se obrača k objektivnemu. Material vključuje ljudi, rekvizite, 2D kinematične informacije, s pre-tapea reproducirane zvočne informacije in glasbeno skupino, ki producira zvoke v realnem času in korespondira s časovnim zaostankom reprodukcije svojega lastnega zvoka (play-back v realnem času). Noben kanal informacije nima večje konceptualne vrednosti in obsežnejšega pomena kot katerikoli drugi kanal informacije.

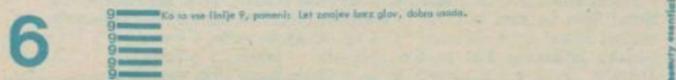
Pomenska sintaksa naslova: CIMETOVA VRATA pomenijo v človeški zavesti še ne realizirano instanco in smer (D) k tej instanci; LADJA NORCEV pomeni vesoljsko ladjo planet Zemlja in njeno gibanje (M) v smeri (D); SPREMEMBE: sprememba implicira čas (T).



Schema CIMETOVH VRAT obsega 6 unij, ki jih je diktirala Knjiga sprememb kot 6 linij heksagrama CH'EN / kreativni. Podoba: GIBANJA NEBA JE POLNO MOČI. TAKO JE PLEMETI MOČAN IN NEUTRUDEN. Vsaka unija ima svojo metaforično karakteristiko.

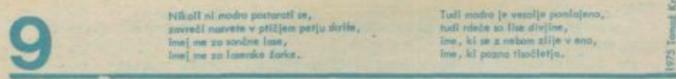


Unije so med seboj časovno koordinirane v intervalih po 9'. Operativni postopek časovne koordinacije je realiziran kot pre-tape.



Nalča kreativnega deluje skozi spremembo in transformacija, da vsaka stvar spri - ni svoja prava narava in usoda in dandaj permanentno splošje z velika Harmonija to je kar splošno in kar vse-traja.

Začetek vseh stvari leži odkraj utihli ideji, ki se bodo in uresničile.



Posnetek skupine glasbenikov (Tomaž Pengov, kitara, lutnja, kontrabas, piščali; Tomo Pirc, piščali, tolkala; Bogdana Herman, glas; Jerko Novak, kitara; Aco Razbornik, mešalec tona) je arhiviran v diskoteki Radia Študent. Projekt je bil realiziran 18. marca 1975 kot gostujoči show v Gleju.

Značilnost konvencionalne gledališke predstave je njeno prizadevanje usmerjati čustva, ki jih generira ali ki so že prisotna v skupnem prostoru spektakla in njegove publike. Čustvo je toliko močnejše, kolikor bolj pripada določenemu razberljivemu kontekstu, ki ga utemeljuje. To nas vodi k funkciji zgodbe ali katerekoli druge narativne strukture: funkcija zgodbe je, da s svojo lastno dramaturgijo odpre prostor v katerem je možno usmerjati emocije. Predstava JE M'APPELE ASTRONETTE (s prvotnim naslovom IN JE TEŽKO IGRATI ELEKTRIČNO VIOLINO, ČE JE LOK OKAMENELI NETOPIR („Ne, ni,“ pravi Astronette) je bila v začetni fazi dela podložena s preprosto, razumljivo pravilno obarvano zgodbo, ki lahko služi kot generator čustev: nebeško bitje Astronette pristane na planetu, kjer odloži plašč; prebivalec planeta Enodneveni James Dean najde oblačilo in oznani svojo namero, da ga obdrži kot zaklad planet.; Astronette ga obupana prosi, naj ji oblačilo vrne, ker se brez njega ne more vrniti v „svoj svet svoj svet svoj svet“; Jamesa Deana njena prošnja gane in ji oblačilo vrne; Astronette se mu oddolži tako, da ga integrira v igro, v kateri oba brez nomenklatur igrata serijo metaforičnih deformacij; končno Astronette zapusti planet. Problemski vozle, ki ga definira konvencionalno razbiranje zgodbe, je situacija s plaščem: če Astronette ne uspe dobiti nazaj svojega oblačila, ostane na njej tujem planteu, kar je v kontekstu posledice publikli razvidno kot kritična in mejna manifestacija situacijskega nasilja nad posameznikovo vlogo v kozmosu.

Vendar pa prav ista situacija ponuja še drugo razbiranje: možnost definicije celovitega miselnega procesa in ne samo čustva. V tej točki se namreč narativna zgodba prekriva s strukturalno pripovedjo, Astronette in James Dean vstopita v igro ločene, ne te realnosti (C. Castaneda, The Separate Reality; Journey to Ixtlan).

„Tvoje oči so se naučile samo gledati. Vzemi za primer ena dva človeka, ki si ju srečal. Opisal si mu ju do zadnje podrobnosti in mi celo povedal, kakšna oblačila sta nosila. In vse to mi samo dokazuje, da ju sploh nisi VIDEL. Če bi znal VIDETI, bi takoj vedel, da nista bila človeka.“

„Nista bila človeka? Kaj pa sta bila?“
 „Sploh nista bila človeka.“
 „Ampak to je nemogoče. Bila sta kakor ti in jaz.“
 „Ne, nista bila. Prepričan sem.“
 „Mogoče sta bila prikazni, duhova ali duši umrlih ljudi?“
 „Ne vem kaj so prikazni, duhovi ali duše.“
 „Sta bila kakšne vrste varuha?“
 „Ne, ona dva ne varujeta ničesar. Sili sta, ne slabi ne dobri, samo sili, kakršne se mora brujjo naučiti uporabljati.“
 „Ali sta zaveznika (allies)?“
 „Da, zaveznika človeka znanja (man of knowledge).“

Razlika med čustvom in celovitim miselnim procesom je razlika med akumulacijo in selekcijo. Čustvo je bio-Feed-Back (bitja) ki akumulativno limitira k točki prenasičenosti (overdose) čustev. Celovit miselni proces pa je selektivno ohranjanje energije. Ne usmerja ga nobena končna točka, ampak selekcija v realnem času. Akumulacija se ne odloča, medtem ko je proces selekcije proces odločanja. Podobno razliko nam pokaže analiza situacije sanjanja in situacije trenutka selekcije v miselnem procesu. Ali pa razlika med obdobjem semnambulnega situacije trenutka selekcije v miselnem procesu. Ali pa razlika med obdobjem somnambulnega tipa (1982 ali 84 in naprej).

„Zdaj pa bi vas rad – standardno – opozoril na metaforično deformacijo.“



Tomaž Kralj: JE M'APPELE ASTRONETTE Jožica Aul Beograd Foto Edi Stefančič, Ljubljana

„To bi radlišal.“
 „Sem vas že opozoril, da vas bom še enkrat: pazite na metaforično deformacijo.“
 „Prav rad, pa ne vem, kaj je to.“
 „To je zelo preprosto. Metaforično deformacijo lahko obravnavamo kot formo situacijske norosti. Naša sposobnost asimilirati nenavadno je omejena, te neje pa lahko dosežemo ali presežemo, kadar potujemo na nam tuje planete in druge svetove. Na takih potovanjih izkusimo preveč novega; to postane nezno in zavest se skuša sprostiti v procesu analogiziranja. Analogija nam zagotavlja, da je to podobno tistemu; analogija ustvarja most med sprejetim znanim in nesprejemljivim neznanim. Prevelika nasičenost nesprejemljivega neznanega lahko dezintegriira sposobnost analogiziranja. Zaradi poplave podatkov zavest nenadoma ni več sposobna konceptualnega analogiziranja in subjekt postane žrtev perceptualnega analiziranja. To stanje imenujemo m e t a - f o r i č n a d e f o r m a c i j a . Razumljivo?“
 Dve sprostivni izkušnji JE M'APPELE ASTRONETTE: 11.4.1975, Aprilski susret, Studentski kulturni center, Beograd; 15.5.1975 /zapra prezentacija modela brez kostima in maske in z eksperimentalno dodanim kanalom kinematičnih informacij, SKUC-Forum, Ljubljana.
 Krediti: Jožica Avbelj kot Astronette; Vilja in Šakti; Tugo Sušnik, Ejti, Aji, Slobodan.



Tomaž Kralj: Je m'apelle Astronette Jožica Aubelj, Beograd Foto Edi Stefančič, Ljubljana

